

Nederlandse Mededingingsautoriteit

BESLUIT

Besluit van de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit als bedoeld in artikel 41, eerste en tweede lid van de Elektriciteitswet 1998.

Nummer 102615 / 122

Datum: 26 Sep. 2008

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
2	Leeswijzer	4
3	Wettelijke basis van dit besluit	6
	3.1 Algemene wettelijke basis	6
	3.2 Wettelijke basis beheeroverdracht HS-netten.....	7
4	Context van dit besluit	9
	4.1 Inhoudelijke context	9
	4.2 Wettelijke context.....	12
5	Beoordelingskader van de Raad	15
	5.1 Doelstellingen	15
	5.2 Interpretatie van de Raad	21
6	Evaluatie van de reguleringssystematiek.....	24
7	Werking van de reguleringssystematiek.....	27
	7.1 De reguleringssystematiek van TenneT	27
	7.2 Toepassing van de x-factor en rekenvolumina	31
8	Methode tot vaststelling van de x-factor.....	33
	8.1 Algemene uitgangspunten methode.....	34
	8.2 EHS-netten.....	53
	8.3 HS-netten	60
	8.4 Aanmerkelijke investeringen	78
	8.5 Tot slot	80
9	Methode tot vaststelling van de rekenvolumina.....	82
10	Procedure	84
	10.1 Algemene procedure bij de totstandkoming van dit besluit	84
	10.2 Procedure bij vier specifieke onderdelen van het besluit	86
	10.3 Nacalculaties en verrekeningen in de tarieven van de vierde reguleringsperiode.....	89
11	Dictum.....	93
	Begrippenlijst.....	94

Bijlage 1: De methoden van de doelmatigheidsfactor en de rekenvolumina in rekenkundige formules

Bijlage 2: De methodiek voor de bepaling van de WACC

Bijlage 3: Reactie op zienswijzen van belanghebbenden

1 Inleiding

1. Met dit besluit geeft de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (hierna: de Raad) uitvoering aan artikel 41, eerste en tweede lid, van de Elektriciteitswet 1998 (hierna: E-wet). Op grond hiervan moet de Raad de methode tot vaststelling van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering (hierna: *x-factor*) en de methode tot vaststelling van het rekenvolume van elke tariefdrager van elke dienst waarvoor een tarief wordt vastgesteld (hierna: rekenvolumina¹), vaststellen voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet, TenneT TSO B.V. (hierna: TenneT).
2. Ingevolge artikel X van de Wet van 23 november 2006 tot wijziging van de Elektriciteitswet van 1998 en van de Gaswet in verband met nadere regels omtrent een onafhankelijk netbeheer² (hierna: Won) is de looptijd van het besluit³ dat de Raad op 5 september 2006 heeft vastgesteld voor het jaar 2007 tot en met het jaar 2010 (hierna: derde reguleringsperiode) van rechtswege beperkt tot één jaar. De Raad stelt het onderhavige besluit vast voor de periode die loopt van 1 januari 2008 tot en met 31 december 2010 (hierna: vierde reguleringsperiode).

¹ De rekenvolumina representeren de afzet die van een netbeheerder te verwachten is.

² Stb. 2006, 614.

³ Besluit tot vaststelling van de *x-factor* en de rekenvolumina van 5 september 2006 met kenmerk 102135/46, www.energiekamer.nl (hierna: besluit van 5 september 2006).

2 Leeswijzer

Opbouw van het besluit

3. Met dit besluit bepaalt de Raad een methode tot vaststelling van de x -factor en een methode tot vaststelling van de rekenvolumina voor de landelijke netbeheerder elektriciteit (hierna: methodebesluit). De Raad bouwt in belangrijke mate voort op de eerder genomen besluiten⁴ en de daarbij gevolgde procedures.
4. Dit besluit bestaat uit een aantal hoofdstukken. In de hoofdstukken 1 tot en met 7 beschrijft de Raad welk kader hij hanteert voor dit besluit. Dit kader is van belang om de uiteindelijke keuzes van de Raad te motiveren bij de totstandkoming van de methoden tot vaststelling van de x -factor en van de rekenvolumina. Het kader wordt onder meer bepaald door de wettelijke basis (hoofdstuk 3), het segment van de elektriciteitsmarkt waar dit besluit betrekking op heeft (hoofdstuk 4) en de doelstellingen van de wetgever (hoofdstuk 5). Ook geeft de Raad een beschrijving van de uitkomsten van de reguleringssystematiek tot nu toe (hoofdstuk 6) en een beschrijving van de werking van de reguleringssystematiek op hoofdlijnen in de vierde reguleringsperiode (hoofdstuk 7).
5. Op basis van dit kader beschrijft de Raad uitvoerig de methode tot vaststelling van de x -factor (hoofdstuk 8). Vervolgens beschrijft de Raad de methode tot vaststelling van de rekenvolumina (hoofdstuk 9). Hoofdstuk 10 heeft betrekking op de procedure die de Raad gevolgd heeft bij de totstandkoming van dit besluit. De Raad eindigt het besluit met zijn dictum (hoofdstuk 11).
6. Na deze hoofdstukken volgt de begrippenlijst, met daarin een overzicht van de belangrijkste begrippen en afkortingen in dit besluit, inclusief een korte toelichting daarop.

⁴ Besluit van 23 september 2003 met kenmerk 101155/44, www.energiekamer.nl (hierna: besluit van 23 september 2003), en het besluit van 5 september 2006. Voor de eerste reguleringsperiode is alleen een besluit tot vaststelling van de x -factor van 25 oktober 2001 met kenmerk 100114/26 genomen, www.energiekamer.nl.

Bijlagen bij het besluit

7. De Raad heeft drie bijlagen toegevoegd aan het besluit. Bijlage 1 bevat een uitwerking van de methode tot vaststelling van de x -factor en van de rekenvolumina in rekenkundige formules. Bijlage 2 bevat een gedetailleerde beschrijving van de wijze waarop de Raad het redelijk rendement (hierna: de WACC) op het geïnvesteerde vermogen van vermogensverschaffers bepaalt. In Bijlage 3 geeft de Raad zijn reactie op de zienswijzen van belanghebbenden. Deze zienswijzen zijn mondeling dan wel schriftelijk ingebracht tijdens de zienswijzeperiode. Indien de zienswijzen hebben geleid tot een wijziging van dit besluit, dan heeft de Raad dat duidelijk aangegeven in onderhavig besluit. Deze bijlagen zijn onderdeel van onderhavig besluit.

3 Wettelijke basis van dit besluit

9. In dit hoofdstuk beschrijft de Raad de bepalingen die gezamenlijk de wettelijke basis vormen voor dit besluit.

3.1 Algemene wettelijke basis

10. Artikel 41, eerste lid van de E-wet luidt:
"De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit stelt na overleg met de gezamenlijke netbeheerders en met representatieve organisaties van partijen op de elektriciteitsmarkt, met inachtneming van het belang dat door middel van marktwerking ten behoeve van afnemers de doelmatigheid van de bedrijfsvoering en de meest doelmatige kwaliteit van het transport worden bevorderd, voor netbeheerders, met uitzondering van de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet, de methode tot vaststelling van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering, van de kwaliteitsterm en van het rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld, vast."
11. Artikel 41, tweede lid van de E-wet luidt:
"Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing voor vaststelling van de methode tot vaststelling van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering en van het rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet"
12. Artikel 41, derde lid van de E-wet luidt:
"De korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering heeft onder meer ten doel te bereiken dat de netbeheerder in ieder geval geen rendement kan behalen dat hoger is dan in het economische verkeer gebruikelijk en dat de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid van de netbeheerders wordt bevorderd."
13. Artikel 41, vijfde lid van de E-wet luidt:
"De rekenvolumina die een netbeheerder gebruikt bij het voorstel, bedoeld in artikel 41b⁵, zijn gebaseerd op daadwerkelijk gefactureerde volumina in eerdere jaren, of worden door de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit geschat indien deze betrekking hebben op nieuwe tarieven."

⁵ In artikel 41b, eerste lid van de E-wet is bepaald dat iedere netbeheerder jaarlijks voor 1 oktober aan de Raad een voorstel zendt voor de tarieven die deze netbeheerder ten hoogste zal berekenen voor de uitvoering van de taken genoemd in artikel 16, eerste lid van de E-wet.

3.2 Wettelijke basis beheeroverdracht HS-netten

14. Artikel IA van de Won luidt:

"De Elektriciteitswet 1998 wordt gewijzigd als volgt:

Artikel 10 wordt gewijzigd als volgt:

-1. In het eerste lid wordt «220 kV» vervangen door: 110 kV.

-2. In het tweede lid wordt na «het landelijk hoogspanningsnet» ingevoegd: , voor zover dat een spanningsniveau van 220 kV of hoger betreft."

15. Artikel V, eerste lid van de Won luidt:

"In de artikelen VI tot en met VI d wordt onder overeenkomst verstaan een overeenkomst van huur en verhuur of een soortgelijke overeenkomst met betrekking tot een net waarbij partij is een naar buitenlands recht opgerichte entiteit, of diens rechtsopvolger, en die is gesloten voor 14 juli 2004. Onder rechtsopvolger als bedoeld in de vorige volzin wordt niet begrepen een vennootschap of rechtspersoon naar Nederlands recht die bij het aangaan van de overeenkomst partij was, of een groepsmaatschappij van deze rechtspersoon of vennootschap."

16. Artikel V, derde lid van de Won luidt:

"In de artikelen VI tot en met VI d wordt onder net verstaan een net als bedoeld in de Elektriciteitswet 1998 of een gastransportnet als bedoeld in de Gaswet."

17. Artikel 1, eerste lid, onderdeel i van de E-wet luidt:

"net: één of meer verbindingen voor het transport van elektriciteit en de daarmee verbonden transformator-, schakel-, verdeel- en onderstations en andere hulpmiddelen, behoudens voor zover deze verbindingen en hulpmiddelen liggen binnen de installatie van een producent of van een afnemer."

18. Artikel VIA, eerste lid van de Won luidt:

"Het beheer van een net met een spanningsniveau van 110 kV of van 150 kV door de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet ingevolge de in artikel I, onderdeel A, voorgestelde wijziging van artikel 10, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998, geschiedt voor zover dat en op een wijze die in overeenstemming is met de rechten van derden die voortvloeien uit een overeenkomst met betrekking tot dat net."

19. Artikel X van de Won luidt:
"In afwijking van artikel 41a, eerste lid, en artikel 41e, tweede lid, van de Elektriciteitswet 1998 bedraagt de in die artikelen bedoelde periode, welke aanvangt met ingang van 1 januari 2007, één jaar."
20. Artikel XA van de Won luidt:
"Bij de vaststelling van de tarieven, bedoeld in artikel 41c, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 voor het jaar 2008 wordt de formule, vervat in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d, van de Elektriciteitswet 1998, toegepast met een zodanige correctie voor de gevolgen van de wijziging in het beheer van de netten met een spanningsniveau van 110 kV of 150 kV door de in artikel I, onderdeel A, voorgestelde wijziging van artikel 10, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998, dat deze wijziging geen gevolgen heeft voor de betrokken netbeheerders anders dan voortvloeit uit de wijziging van het beheer."

4 Context van dit besluit

21. In dit hoofdstuk beschrijft de Raad de inhoudelijke en wettelijke context van dit besluit. Door deze context te beschrijven, plaatst de Raad dit besluit in een breder perspectief. Het breder perspectief bestaat uit een beschrijving van het segment van de elektriciteitsmarkt waar dit besluit betrekking op heeft en hoe dit besluit samenhangt met andere besluiten van de Raad.

4.1 Inhoudelijke context

22. De Raad houdt onafhankelijk toezicht op de elektriciteitsmarkt met als doel deze markt zo effectief mogelijk te laten werken. De elektriciteitsmarkt bestaat uit de segmenten productie, handel, levering en transport van elektriciteit. Bij productie, handel en levering van elektriciteit is sprake van een vrije markt. Voor de bijbehorende diensten op deze segmenten kunnen handelaren, zakelijke gebruikers en consumenten zelf bepalen met welk bedrijf zij een contract willen afsluiten. Bij het transport van elektriciteit is dit niet het geval. Afnemers met een aansluiting op een bepaald net⁶ kunnen niet zelf bepalen door welk bedrijf zij het transport willen laten verrichten. Zij zijn gebonden aan de netbeheerder die het net beheert waar zij een aansluiting op hebben.

⁶ Ingevolge artikel 1, eerste lid, onderdeel i van de E-wet is een net gedefinieerd als: één of meer verbindingen voor het transport van elektriciteit en de daarmee verbonden transformator-, schakel-, verdeel- en onderstations en andere hulpmiddelen, behoudens voor zover deze verbindingen en hulpmiddelen liggen binnen de installatie van een producent of van een afnemer.

23. Degene aan wie een net toebehoort, is verplicht voor het beheer van dat net een of meer naamloze of besloten vennootschappen als netbeheerder aan te wijzen⁷. De aanwijzing van een netbeheerder behoeft instemming van de Minister van Economische Zaken (hierna: de Minister)⁸. TenneT is aangewezen als beheerder van het landelijk hoogspanningsnet⁹. De meeste afnemers zijn echter niet op dit landelijk hoogspanningsnet aangesloten, maar op een fijnmazig elektriciteitsdistributienet met een regionaal karakter (hierna: distributienet). Via het landelijk hoogspanningsnet en het distributienet komt de elektriciteit uiteindelijk terecht bij de afzonderlijke afnemers. Beheerders van dergelijke distributienetten worden ook wel regionale netbeheerders elektriciteit genoemd. Dit besluit heeft betrekking op de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet, TenneT.
24. In de E-wet zijn de beheertaken voor de landelijke netbeheerder vastgelegd¹⁰ (hierna: netbeheertaken). De landelijke netbeheerder heeft onder meer als taak om zijn netten in werking te hebben, te onderhouden en de veiligheid, doelmatigheid en betrouwbaarheid van de netten en van het transport van elektriciteit over de netten op de meest doelmatige wijze te waarborgen. Daarnaast heeft hij als taak om de netten aan te leggen, te herstellen, te vernieuwen of uit te breiden, waarbij in overweging worden genomen maatregelen op het gebied van duurzame elektriciteit, energiebesparing en vraagsturing of decentrale elektriciteitsproductie waardoor de noodzaak van vervanging of vergroting van de productiecapaciteit ondervangen kan worden¹¹. De landelijke netbeheerder heeft er belang bij dat hij de kosten (inclusief de WACC), die hij maakt om te voldoen aan de wettelijke beheertaken, kan terugverdienen. Hiermee komt de kwaliteit, en daarmee de

⁷ Ingevolge artikel 10, derde lid van de E-wet.

⁸ Ingevolge artikel 12, tweede lid van de E-wet.

⁹ Ingevolge artikel 10, eerste lid van de E-wet en artikel IA en XIII, tweede lid van de Won wordt het landelijk hoogspanningsnet met ingang van 1 januari 2008 gedefinieerd als de netten die bestemd zijn voor transport van elektriciteit op een spanningsniveau van 110 kV of hoger en die als zodanig worden bedreven, alsmede het landsgrensoverschrijdende net op een spanningsniveau van 500 V of hoger. Daarbij geldt als beperkende voorwaarde dat de landelijk netbeheerder alleen de 110 en 150 kV-netten kan beheren voor zover dit en op een wijze die in overeenstemming is met de rechten van derden die voortvloeien uit een overeenkomst met betrekking tot deze netten (artikel VIA, eerste lid van de Won).

¹⁰ Ingevolge artikel 17 en artikel 17a van de E-wet is het de netbeheerder niet toegestaan om goederen of diensten te leveren waarmee zij in concurrentie treden, met uitzondering van de in die artikelen limitatief opgesomde werkzaamheden. Artikel 43 van de E-wet stelt daarbij dat een netbeheerder een afzonderlijke boekhouding moet aanhouden voor het beheer van de netten op grond van zijn wettelijke taken, bedoeld in de artikel 16, 16a en 16b van de E-wet.

¹¹ Ingevolge artikel 16, eerste lid van de E-wet.

leveringszekerheid van elektriciteit, niet in gevaar omdat de landelijke netbeheerder de noodzakelijke kosten vergoed krijgt via de transporttarieven.

25. Ingevolge de artikelen 10, 12 en 16 van de E-wet heeft de landelijke netbeheerder een wettelijk monopolie. Hij ondervindt bij het beheer van het landelijk transportnet geen concurrentie van andere netbeheerders. Het ontbreken van directe concurrenten zou ertoe kunnen leiden dat hij onvoldoende doelmatig werkt, te hoge tarieven vaststelt of tussen verschillende typen afnemers gaat discrimineren. De afnemers worden in dergelijke gevallen benadeeld. Afnemers zijn daarom gebaat bij een bevordering van de doelmatigheid van de bedrijfsvoering en de meest doelmatige kwaliteit van het transport. Hieronder valt ook dat de landelijke netbeheerder in ieder geval geen rendement behaalt dat hoger is dan in het economisch verkeer gebruikelijk.

26. De wetgever heeft de Raad daarom belast met de taak om een methode vast te stellen waarmee netbeheerders, zoals de Minister aangeeft in zijn doelstellingen, *"een prikkel krijgen om net zo doelmatig te handelen als bedrijven op een markt met concurrentie"*¹² en waarmee *"netbeheerders financiële prikkels voor zowel kwaliteit als efficiencyverbetering"*¹³ krijgen. Dit geldt dus ook voor de landelijk netbeheerder. Indien deze doelstellingen worden bereikt, resulteert dat naar de mening van de Raad in een optimale balans tussen prijs en kwaliteit van de geleverde diensten. Met de vaststelling van een reguleringssystematiek reguleert de Raad dus het gedrag van de landelijk netbeheerder TenneT, die zich in een monopolioïde situatie bevindt. Met het oog op de eerder genoemde doelstellingen beoogt de Raad bij de vaststelling van deze reguleringssystematiek een optimale balans te vinden tussen de belangen van de diverse betrokkenen. De toepassing van de vastgestelde reguleringssystematiek leidt uiteindelijk tot een *x*-factor en rekenvolumina voor TenneT. De *x*-factor en de rekenvolumina leiden op hun beurt weer tot de tarieven die TenneT ten hoogste mag berekenen voor het transport van elektriciteit. Kortom, de Raad stelt met dit methodebesluit tot doel om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van TenneT en de meest doelmatige kwaliteit van het transport zoals bedoeld in artikel 41, eerste en tweede lid van de E-wet, te bevorderen.

¹² Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 174, nr. 28, p. 13.

¹³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 372, nr. 3, p. 19.

4.2 Wettelijke context

Van methodebesluit...

27. Jaarlijks stelt de Raad in het tariefbesluit de maximum transporttarieven vast die TenneT in rekening mag brengen. De Raad vindt het belangrijk om inzichtelijk te maken hoe deze transporttarieven samenhangen met dit besluit en de hiervan afgeleide x -factor en rekenvolumina voor TenneT. De Raad hecht hier enerzijds aan omdat deze begrippen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Anderzijds wordt op deze manier duidelijk waarom de Raad bepaalde begrippen (zoals 'totale inkomsten') gebruikt bij de methode tot vaststelling van de x -factor.

28. De Raad stelt met dit methodebesluit twee (rekenkundige) methoden vast: één methode tot vaststelling van de x -factor en één methode tot vaststelling van de rekenvolumina.

...via x -factor- en rekenvoluminabesluit...

29. Vervolgens past de Raad de methoden uit het methodebesluit toe om onder meer de hoogte van de x -factor en de rekenvolumina voor TenneT vast te stellen (hierna: x -factorbesluit en rekenvoluminabesluit). De wettelijke grondslag hiervoor is artikel 41a, eerste en tweede lid:

"-1. Ten behoeve van het voorstel, bedoeld in artikel 41b, stelt de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit voor iedere netbeheerder afzonderlijk voor een periode van ten minste drie en ten hoogste vijf jaar vast:

 - a. de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering,*
 - b. de kwaliteitsterm, en*
 - c. het rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld.*

-2. De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit kan het in het eerste lid, onderdeel c, bedoelde rekenvolume gedurende de in dit lid bedoelde periode wijzigen."

en artikel 41d, eerste en tweede lid van de E-wet:

"-1. In afwijking van artikel 41a wordt voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet geen kwaliteitsterm vastgesteld.

-2. De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit stelt voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet jaarlijks het verschil vast tussen de totale inkomsten uit de tarieven, bedoeld in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d, en de gerealiseerde totale inkomsten uit de tarieven. Bij de eerstvolgende vaststelling van de tarieven verwerkt de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit het verschil in de tarieven."

...naar tariefbesluit

30. Met inachtneming van de door de Raad vastgestelde x -factor en rekenvolumina zendt TenneT jaarlijks aan de Raad een voorstel voor de tarieven die hij ten hoogste zal berekenen voor de uitvoering van de netbeheertaken (hierna: tarievenvoorstel). De wettelijke grondslag hiervoor is artikel 41b, eerste en tweede lid:
- "-1. Iedere netbeheerder zendt jaarlijks voor 1 oktober aan de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit een voorstel voor de tarieven die deze netbeheerder ten hoogste zal berekenen voor de uitvoering van de taken genoemd in artikel 16, eerste lid, met inachtneming van:*
- a. het uitgangspunt dat de kosten worden toegerekend aan de tariefdragers betreffende de diensten die deze kosten veroorzaken,*
 - b. de tariefstructuren vastgesteld op grond van artikel 36 of 37,*
 - c. het bepaalde bij of krachtens artikel 41a, en*
 - d. de formule*

$$TI_t = \left(1 + \frac{cpi - x}{100}\right) TI_{t-1}$$

waarbij

TIt = de totale inkomsten uit de tarieven in het jaar t, te weten de som van de vermenigvuldiging van elk tarief in jaar t en het op basis van artikel 41a, eerste lid, onderdeel c, vastgestelde rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld;

TIt-1 = de totale inkomsten uit de tarieven in het jaar voorafgaande aan het jaar t, te weten de som van de vermenigvuldiging van elk tarief in jaar t-1 en het op basis van artikel 41a, eerste lid, onderdeel c, vastgestelde rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld;

cpi = de relatieve wijziging van de consumentenprijsindex (alle huishoudens), berekend uit het quotiënt van deze prijsindex, gepubliceerd in de vierde maand voorafgaande aan het jaar t, en van deze prijsindex, gepubliceerd in de zestiende maand voorafgaande aan het jaar t, zoals deze maandelijks wordt vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek;

x = de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering.

-2. Een netbeheerder kan, gelijktijdig met het voorstel, bedoeld in het eerste lid, een voorstel doen voor een tariefverhoging ter dekking van de kosten voor een uitzonderlijke en aanmerkelijke investering ter uitbreiding van het door de netbeheerder beheerde net."

31. In afwijking van het bepaalde in het voorgaande randnummer heeft de Raad de bevoegdheid om bij de vaststelling van de tarieven aan het begin van de vierde reguleringsperiode te corrigeren voor de gevolgen van de wijziging in het beheer van de netten met een spanningsniveau van 110 en 150 kV (hierna: HS-netten). De wettelijke grondslag hiervoor is artikel XA van de Won:
- "Bij de vaststelling van de tarieven, bedoeld in artikel 41c, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 voor het jaar 2008 wordt de formule, vervat in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d, van de Elektriciteitswet 1998, toegepast met een zodanige correctie voor de gevolgen van de wijziging in het beheer van de netten met een spanningsniveau van 110 kV of 150 kV door de in artikel 1, onderdeel A, voorgestelde wijziging van artikel 10, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998, dat deze wijziging geen gevolgen heeft voor de betrokken netbeheerders anders dan voortvloeit uit de wijziging van het beheer."*
32. Uiteindelijk stelt de Raad de tarieven met betrekking tot de netbeheertaken voor de landelijke netbeheerder jaarlijks vast (hierna: tariefbesluit). Dit tariefbesluit bevat de transporttarieven die afnemers van elektriciteit ten hoogste moeten betalen. De wettelijke grondslag voor het tariefbesluit is artikel 41c van de E-wet:
- "-1. De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit stelt de tarieven, die kunnen verschillen voor de verschillende netbeheerders en voor onderscheiden tariefdragers, jaarlijks vast.*
- 2. De raad van bestuur van de mededingingsautoriteit kan de tarieven die zullen gelden in het jaar t corrigeren, indien de tarieven die golden in dat jaar of de jaren voorafgaand aan het jaar t:*
- a. bij rechterlijke uitspraak of met toepassing van artikel 6:18 van de Algemene wet bestuursrecht zijn gewijzigd;*
- b. zijn vastgesteld met inachtneming van onjuiste of onvolledige gegevens en de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit, indien hij de beschikking had over juiste of volledige gegevens, tarieven zou hebben vastgesteld die in aanmerkelijke mate zouden afwijken van de vastgestelde tarieven;*
- c. zijn vastgesteld met gebruikmaking van geschatte gegevens en de feitelijke gegevens daarvan afwijken.*
- 3. Indien een voorstel niet binnen de termijn, bedoeld in artikel 41b, eerste lid, aan de raad van bestuur van de mededingingsautoriteit is gezonden, stelt deze de tarieven voor de desbetreffende netbeheerder uit eigen beweging vast met inachtneming van artikel 41b."*

5 Beoordelingskader van de Raad

33. In dit hoofdstuk beschrijft de Raad welk beoordelingskader hij hanteert voor de methoden tot vaststelling van de x -factor en van de rekenvolumina. De doelstellingen van de wetgever¹⁴ en de interpretatie van de Minister zijn, in samenhang met de geldende wetsbepalingen, voor de Raad leidend geweest bij het opstellen van dit kader. De Raad geeft hiervan een samenvatting, evenals van de daaraan gekoppelde wettelijke taken. Ook geeft hij aan hoe hij de aangehaalde teksten interpreteert.

5.1 Doelstellingen

34. Met het reguleren van de tarieven van TenneT heeft de wetgever bepaalde doelstellingen willen bereiken. Deze doelstellingen, en de daaraan gekoppelde taken van de Raad en van TenneT, zijn op hoofdlijnen neergelegd in artikel 41 en verder van de E-wet en de artikelen X en XA van de Won. De Raad heeft onderzocht of er aanwijzingen zijn in de parlementaire geschiedenis van de E-wet, waarmee hij de doelstellingen van de wetgever nader kan concretiseren.

Wettelijke doelstelling "bevorderen doelmatigheid van de bedrijfsvoering"

35. In artikel 41, eerste lid van de E-wet is vastgelegd dat de Raad de daarin genoemde methode onder meer vaststelt met inachtneming van het belang dat door middel van marktwerking ten behoeve van afnemers de doelmatige bedrijfsvoering van netbeheerders wordt bevorderd. De Minister heeft dit als volgt toegelicht:
- "In een markt met concurrentie betekent doelmatig handelen dat een bedrijf alleen die kosten maakt die noodzakelijk zijn en kunnen worden terugverdiend, inclusief een redelijk rendement op het daadwerkelijk geïnvesteerde vermogen voor de kapitaalverschaffers van het bedrijf. Een bedrijf dat niet efficiënt handelt of meer dan een redelijk rendement uitkeert aan haar kapitaalverschaffers, zal in een concurrerende markt niet kunnen voortbestaan. Immers, de klanten van dit bedrijf zullen kiezen voor de goedkopere concurrent waar zij meer waar voor hun geld krijgen. De bedoeling van het reguleringssysteem in de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet is om bedrijven die zich in een monopolioïde situatie bevinden een prikkel te geven net zo doelmatig te handelen als bedrijven op een markt met concurrentie. Dat wordt ook tot uitdrukking gebracht door de verwijzing naar het begrip marktwerking in de eerder genoemde artikelen 41, eerste lid, en 80, eerste lid. Dit betekent in de eerste plaats dat eventuele overwinsten die qua omvang uitgaan boven het redelijk rendementsniveau (monopoliewinsten) bij deze bedrijven*

¹⁴ Zoals verwoord in artikel 41 van de E-wet.

moeten worden teruggebracht tot een redelijk rendement. In de tweede plaats zullen de bedrijven ernaar moeten streven om net zo efficiënt te werken als het meest efficiënte bedrijf in de sector. In de derde plaats zal de sector sowieso als geheel haar efficiëncyniveau dienen te verhogen."¹⁵

Wettelijke (sub)doelstelling "rendement niet hoger dan in het economisch verkeer gebruikelijk"

36. In artikel 41, derde lid van de E-wet heeft de wetgever twee (sub)doelstellingen van de *x*-factor nader beschreven. De eerste (sub)doelstelling is te bereiken dat de landelijke netbeheerder in ieder geval geen rendement behaalt dat hoger is dan in het economisch verkeer gebruikelijk. Deze rendementsdoelstelling is door de Minister toegelicht in de parlementaire geschiedenis (zie het vorige randnummer).

Wettelijke (sub)doelstelling "bevorderen gelijkwaardigheid in de doelmatigheid"

37. Als tweede (sub)doelstelling heeft de wetgever in artikel 41, derde lid van de E-wet opgenomen dat de *x*-factor ten doel heeft de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid van de netbeheerders te bevorderen. Aan dit doel is in de parlementaire geschiedenis van de E-wet ruime aandacht besteed. Daarbij heeft de Minister wel meerdere malen opgemerkt dat de landelijke netbeheerder niet vergelijkbaar is met de overige netbeheerders en dat de doelmatigheidskorting voor de landelijke netbeheerder kan verschillen van die voor deze overige netbeheerders¹⁶.

*"Bij de korting voor de netwerkbedrijven zal rekening worden gehouden met de factoren die van invloed zijn op het doelmatig handelen en uitvoeren van werkzaamheden en zullen verschillen in kosten die veroorzaakt worden door regionaal objectieveerbare factoren apart kunnen blijven bestaan. Verschillen in kosten die te maken hebben met besluiten die in het verleden zijn genomen en die tot een afwijkende kostenstructuur leiden, zullen zo spoedig mogelijk moeten worden weggewerkt. Daarna zal in beginsel sprake zijn van één landelijk geldende efficiëncykorting, zij het dat er verschillen mogelijk zijn in de korting voor de landelijk netbeheerder en voor de overige netbeheerders."*¹⁷

en

"[...] In plaats daarvan zal worden beoordeeld hoe bedrijven presteren, gelet op onderlinge en eventueel een internationale vergelijking van netbeheerders, respectievelijk vergunninghouders, op basis van zogenaamde prestatie-indicatoren. De best presterende bedrijven zullen als richtpunt dienen voor hetgeen waaraan iedere overige netbeheerder dan wel vergunninghouder uiteindelijk zal moeten voldoen. Het doel van deze outputsturing en vergelijking op basis van prestatie-indicatoren (ook wel aangeduid als 'benchmarking') is om de efficiency van netbeheerders en de vergunninghouders te

¹⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 174, nr. 28, p.13.

¹⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 303, nr. 3, p. 3, 5 en 30.

¹⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 303, nr. 3, p. 6.

verbeteren en de hoogte en opbouw van de tarieven naar een vergelijkbaar niveau te laten ontwikkelen."¹⁸

en

*"[...] In deze artikelen is bepaald dat ten aanzien van de totale inkomsten uit de tarieven van een netbeheerder outputregulering plaatsvindt met behulp van de tariefformule en de rekenvolumina, en waarbij de verhouding tussen de onderscheiden tarieven die een netbeheerder in rekening brengt voor de onderscheiden diensten die hij levert, wordt bepaald door de kosten die de netbeheerder moet maken om de desbetreffende diensten te kunnen leveren."*¹⁹

Wettelijke taak "verrekenen totale inkomsten met gerealiseerde totale inkomsten"

38. De wetgever heeft voorts in artikel 41d, tweede lid van de E-wet opgenomen dat de Raad jaarlijks het verschil moet vaststellen tussen de totale inkomsten uit de tarieven en de gerealiseerde totale inkomsten uit de tarieven. Dit is een verschil met de reguleringssystematiek van de regionale netbeheerders elektriciteit, dat als volgt is toegelicht:

"Met de voorgestelde artikelen 41d en 41e van de Elektriciteitswet 1998 worden enkele wijzigingen aangebracht in de bepalingen over de tarieven van de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet. De netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet neemt in de Nederlandse elektriciteitsmarkt een bijzondere positie in, en verricht daarnaast enkele taken die uitsluitend aan de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet zijn opgedragen. Voor de taken die de netbeheerder van het landelijke hoogspanningsnet worden opgedragen in artikel 16, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 wijkt de reguleringwijze op twee punten af van de reguleringwijze welke hierboven is beschreven voor de overige netbeheerders. Ten eerste wordt voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet geen kwaliteitsterm vastgesteld. In plaats hiervan geldt voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet op grond van de Netcode de eis van de enkelvoudige storingsreserve. Deze eis houdt in dat er bij een storing in een transportlijn of onderdeel altijd, zelfs tijdens onderhoudswerkzaamheden, direct een herstelmaatregel moet kunnen worden getroffen, zodat storingen niet tot onderbrekingen leiden. Ten tweede worden de gerealiseerde tekorten of overschotten verrekend in de tarieven van een volgend jaar (zie artikel 41d, tweede lid). De reden hiervoor is dat de kosten die de netbeheerder van het landelijke hoogspanningsnet jaarlijks maakt om de in artikel 16, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 bedoelde taken goed te kunnen uitvoeren, in belangrijke mate onafhankelijk zijn van het volume aan tariefdragers dat hij jaarlijks in rekening kan brengen. Aangezien tekorten of overschotten beide ongewenst zijn met het oog op de kwaliteit van de taakuitvoering, de belangrijke rol van deze netbeheerder voor de

¹⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 303, nr. 3, p. 3 en 4.

¹⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 372, nr. 11, p. 28 en 29.

leveringszekerheid in heel Nederland, en de efficiency, worden de gerealiseerde tekorten of overschotten verrekend in de tarieven van een volgend jaar (zie artikel 41d, tweede lid).¹²⁰
en

".. de kosten die de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet moet maken om zijn hier bedoelde taken goed uit te kunnen uitvoeren, [zijn] in belangrijke mate onafhankelijk [...] van het volume aan tariefdragers dat hij jaarlijks in rekening kan brengen en hij in de praktijk daadwerkelijk te maken heeft met flinke volumeschommelingen zodat zijn inkomsten wél volumeafhankelijk zijn. Daardoor zou hij te maken kunnen krijgen met tekorten of overschotten. Beide zijn ongewenst, respectievelijk met het oog op de kwaliteit van de taakuitvoering en het grote belang daarvan voor de leveringszekerheid in heel Nederland, en met het oog op de efficiency. Daarom worden gerealiseerde tekorten of overschotten verrekend in de tarieven van een volgend jaar. Langs deze weg wil ik bereiken dat de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet over voldoende middelen beschikt voor een goede uitvoering van de hem opgedragen taken en tegelijkertijd wordt gestimuleerd om deze taken doelmatig uit te voeren."¹²¹

39. De reguleringssystematiek van TenneT is dus gebaseerd op het systeem van omzetregulering²². Deze systematiek wijkt daarmee af van het systeem dat wordt gehanteerd bij de reguleringssystematiek van de regionale netbeheerders elektriciteit²³. De netwerken van TenneT zijn in hoofdzaak bestemd voor het op landelijk niveau transporteren van elektriciteit. Regionale netbeheerders elektriciteit beheren daarentegen netwerken die in hoofdzaak een distributiefunctie hebben. Het feit dat de netwerken verschillende functies hebben is voor de wetgever een reden geweest om voor TenneT een andere reguleringssystematiek dan voor de regionale netbeheerders elektriciteit te hanteren.

²⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 372, nr. 11, p. 29.

²¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 29 372, nr. 10, p. 42.

²² Omzetregulering houdt in dat de Raad de omzet reguleert, en niet de tarieven. De omzet van TenneT wordt bepaald door de tarieven van TenneT te vermenigvuldigen met de hoeveelheid in rekening te brengen tariefdragers. De Raad geeft TenneT een prikkel om doelmatig te operen, omdat de tarieven alleen de efficiënte kosten van TenneT dekken.

²³ Zie het besluit van 29 augustus 2008 met kenmerk 102610_1/27, www.energiekamer.nl (hierna: besluit van 29 augustus 2008).

Beheeroverdracht van de HS-netten

40. Ingevolge artikel X van de Won is de duur van de derde reguleringsperiode, in afwijking van hetgeen is bepaald in artikel 41a, eerste lid van de E-wet, beperkt tot één jaar. Hiermee is bewerkstelligd dat op 1 januari 2008 een nieuwe reguleringsperiode start voor zowel de regionale netbeheerders elektriciteit als de landelijk netbeheerder. De Minister heeft deze wijziging als volgt toegelicht:

"Op grond van de artikelen 41a, eerste lid, en 41e, tweede lid, van de Elektriciteitswet 1998 stelt de directeur DTe periodiek de methode van regulering vast voor de berekening van de maximumtarieven die de regionale netbeheerders en de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet (TenneT) voor hun diensten berekenen. De periode bedraagt op grond van die voorschriften ten minste drie en ten hoogste vijf jaar. De huidige reguleringsperiode loopt voor zowel de regionale netbeheerders elektriciteit als de landelijke netbeheerder tot 1 januari 2007. De voorbereidingen voor de besluitvorming rond de methode van regulering vanaf 1 januari 2007 beginnen medio 2005. In dit wetsvoorstel wordt voorgesteld het beheer van de 110 en 150 kV netten over te doen gaan van de regionale netbeheerders naar de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet. Om die overgang soepel te doen verlopen dient deze plaats te vinden tegelijkertijd met het begin van een nieuwe reguleringsperiode. Op die manier kan bij de vaststelling van de reguleringsmethode rekening worden gehouden met de omvang en het spanningsniveau van de netten die de diverse netbeheerders gaan beheren. Het is niet haalbaar om vanaf 1 januari 2007 de reguleringsmethode af te stemmen op de overgang van de 110 en 150 kV netten naar de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet. Op het moment dat de voorbereidingen daarvoor starten is de wettelijke basis daarvoor immers nog niet tot stand gekomen. Het is echter evenmin wenselijk het beheer van de genoemde netten pas met ingang van de eerstvolgende mogelijkheid, dat is op zijn vroegst 1 januari 2010, te doen overgaan. Een te langdurige overgangssituatie brengt risico's met zich mee voor de investeringen in de netten. Daarom wordt in het voorgestelde artikel X bepaald dat de eerstvolgende reguleringsperiode voor zowel de landelijk netbeheerder als de regionale netbeheerders elektriciteit eenmalig één jaar duurt. Daarmee wordt het mogelijk dat het beheer van de 110 en 150 kV netten met ingang van 1 januari 2008 kan overgaan naar de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet, tegelijk met de start van een nieuwe reguleringsperiode."²⁴

²⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 30 212, nr. 3, p. 67 en 68.

41. Bij Nota van Wijziging is artikel XA in de Wou opgenomen. Dit artikel maakt het mogelijk voor de Raad om de totale inkomsten van zowel de regionale netbeheerders elektriciteit als de landelijk netbeheerder te corrigeren aan het begin van de nieuwe reguleringsperiode voor de gevolgen van de wijziging in de beheersituatie van de HS-netten. Deze bepaling is door de Minister in de parlementaire geschiedenis als volgt toegelicht.

"Als gevolg van dit wetsvoorstel zal het beheer van de 110/150 kV netten met ingang van 1 januari 2008 naar de landelijk netbeheerder overgaan. Deze overdracht heeft uiteraard gevolgen voor de omvang en de structuur van de inkomsten van de betrokken netbeheerders uit de tarieven. De artikelen 41 en volgende van de Elektriciteitswet 1998 bevatten regels voor de berekening en vaststelling van de transporttarieven van de netbeheerders. Deze tarieven worden, nadat de netbeheerders een voorstel daaromtrent hebben gedaan, vastgesteld door de raad van bestuur van de NMa. In hun tariefvoorstellen dienen de netbeheerders artikel 41b, eerste lid in acht te nemen, waaronder de onder d van dat artikellid genoemde formule. De totale inkomsten uit de tarieven van een netbeheerder zijn gelijk aan de som van de vermenigvuldiging van elk tarief met het volume van de desbetreffende tariefdrager. Door de genoemde formule worden de totale inkomsten uit de tarieven in een jaar gebaseerd op de totale inkomsten uit de tarieven in het voorgaande jaar, gecorrigeerd voor de verwachte ontwikkeling in het consumentenprijsindexcijfer, de doelmatigheidskorting en de kwaliteitsterm. Voor de betrokken netbeheerders zal de overdracht van het beheer van de genoemde netten een wijziging betekenen van de omvang en samenstelling van het net. Dit heeft voor hen gevolgen in de sfeer van de tariefdragers en de volumes. Bij gelegenheid van de beheerswijziging zouden dus ook de totale inkomsten uit de tarieven dienovereenkomstig moeten worden aangepast. De reguleringsformule voor de totale inkomsten uit de tarieven, opgenomen in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d, biedt daar echter niet de mogelijkheid voor. Deze overgangsbepaling voorziet daarin. De bepaling is algemeen geformuleerd, zodat de diverse elementen die een rol kunnen spelen meegenomen kunnen worden. Een en ander heeft tot gevolg dat de overgang van het 110/150 kV net voor de betrokken netbeheerders geen gevolgen heeft voor hun tariefregulering anders dan voor zover dit voortvloeit uit de wijziging van de beheerssituatie."²⁵

²⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 30 212, nr. 18, p. 23 en 24.

5.2 Interpretatie van de Raad

42. De Raad interpreteert de in de vorige paragraaf genoemde wettelijke doelstellingen en taken als volgt.

Wettelijke doelstelling "bevorderen doelmatigheid van de bedrijfsvoering"

43. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat sprake is van een doelmatige bedrijfsvoering als een netbeheerder alleen die kosten²⁶ kan terugverdienen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van zijn wettelijke taken. Ook heeft de Minister aangegeven dat bedrijven die beter presteren dan de efficiëntiedoelstelling het extra behaalde rendement mogen behouden. Dit laatste interpreteert de Raad als volgt. TenneT mag in beginsel een redelijk rendement, de WACC, behalen. De Raad kijkt voor de berekening van de WACC welk rendement in het economisch verkeer gebruikelijk is²⁷. Gedurende een reguleringsperiode kan TenneT, door haar bedrijfsvoering efficiënter in te richten dan op basis van de efficiëntiedoelstelling nodig is, echter een hoger rendement behalen dan de WACC. Omdat TenneT dit extra rendement boven de WACC gedurende de reguleringsperiode mag behouden, wordt TenneT geprikkeld om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering te vergroten.

Wettelijke (sub)doelstelling "geen rendement hoger dan gebruikelijk"

44. De zinsnede in artikel 41, eerste lid van de E-wet "ten behoeve van afnemers" betekent volgens de Raad dat uiteindelijk afnemers moeten profiteren van doorgevoerde efficiëntieverbeteringen van netbeheerders. Daarom mag TenneT het extra rendement boven de WACC, zoals in bovenstaand randnummer beschreven, slechts tijdelijk behouden. Op termijn dient TenneT de behaalde voordelen door te geven aan afnemers. De Raad zorgt hiervoor door de prestaties van TenneT in het verleden als uitgangspunt te nemen bij het bepalen van de efficiëntiedoelstelling(en) voor de toekomst. TenneT mag daarom gemiddeld niet meer verdienen dan de WACC. Het rendement van TenneT is hierdoor gemiddeld niet hoger dan het rendement dat in het economisch verkeer gebruikelijk is.

²⁶ De Raad bedoelt hier de kosten inclusief een redelijk rendement op het daadwerkelijk geïnvesteerde vermogen voor de vermogensverschaffers van het bedrijf.

²⁷ Ingevolge artikel 41, derde lid van de E-wet.

Wettelijke (sub)doelstelling "bevorderen gelijkwaardigheid in de doelmatigheid"

45. Voor TenneT geldt dat op basis van artikel 4 van Verordening nr. 1228/2003²⁸, de door TenneT gehanteerde tarieven voor nettoegang transparant moeten zijn, rekening moeten houden met de noodzaak van zekerheid van het net en een afspiegeling moeten vormen van de werkelijk gemaakte kosten, voor zover deze overeenkomen met die van een efficiënte en structureel vergelijkbare netbeheerder en op niet discriminerende wijze worden toegepast. De Raad ziet dit artikel als basis voor het uitvoeren van een vergelijking van de kosten van TenneT met andere landelijke netbeheerders om inzicht te krijgen in de efficiëntie van TenneT en de verwachte productiviteitsverandering die TenneT de komende reguleringsperiode kan realiseren.

Wettelijke taak "verrekenen totale inkomsten met gerealiseerde totale inkomsten"

46. De zinsnede dat het verschil tussen de totale inkomsten uit de tarieven en de gerealiseerde inkomsten uit de tarieven moeten worden verrekend in de tarieven, interpreteert de Raad als volgt. TenneT kan fluctuaties in de afzet moeilijk beïnvloeden, terwijl die fluctuaties wel grote veranderingen in de omzet kunnen veroorzaken zonder bijbehorende veranderingen in de kosten²⁹. Door deze bepaling loopt TenneT geen 'volumerisico' meer. Concreet betekent dit dat de totale inkomsten van TenneT onafhankelijk zijn van de afzet aan aangeslotenen op het landelijk hoogspanningsnet. Eventuele verschillen tussen toegestane en gerealiseerde totale inkomsten als gevolg van verschillen tussen de verwachte rekenvolumina en de gerealiseerde afzet worden verwerkt in de tarieven van het daaropvolgende jaar of, indien dit verschil te groot is en daarom zou leiden tot grote tarieffluctuaties, in de tarieven van meerdere jaren.

Beheeroverdracht van de HS-netten

47. Uit artikel X van de Won blijkt dat de derde reguleringsperiode voor de regionale netbeheerders en de landelijke netbeheerder elektriciteit van rechtswege is beperkt tot één jaar. De Raad heeft daarom onderhavig besluit opgesteld voor de reguleringsperiode die aanvangt op 1 januari 2008.

²⁸ Verordening nr. 1228/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende de voorwaarden voor toegang tot het net voor grensoverschrijdende handel in elektriciteit, www.energiekamer.nl (hierna: de Verordening).

²⁹ Zie onder meer Directie Toezicht Energie, *Regulering TenneT*. Informatie- en consultatiedocument (met kenmerk 101155/2), Den Haag, februari 2003, www.energiekamer.nl.

48. Ingevolge artikel XA van de Won is bepaald dat de wijziging in de beheersituatie geen gevolgen heeft voor de 'betrokken' netbeheerders anders dan voortvloeit uit de wijziging van de beheersituatie van de HS-netten. Om te bepalen welke netbeheerders volgens de wetgevers betrokken zijn bij de overdracht, en dus waarvoor dit wetsartikel geldt, is de parlementaire geschiedenis relevant (zie randnummer 41).
49. De Raad interpreteert artikel XA van de Won en de daarbij behorende parlementaire geschiedenis als volgt. De correctiemogelijkheid van artikel XA van de Won is alléén bedoeld voor netbeheerders die rechtstreeks bij de beheeroverdracht zijn betrokken, zijnde de regionale netbeheerders elektriciteit die tot 1 januari 2008 het beheer van de HS-netten hadden én de netbeheerder die vanaf 1 januari 2008 het beheer van de HS-netten heeft (in casu TenneT). Deze correctiemogelijkheid is namelijk primair bedoeld om bij aanvang van de nieuwe reguleringsperiode rekening te kunnen houden met de omvang en samenstelling van het net ná de beheeroverdracht. Andere netbeheerders, anders dan de direct betrokkenen, hebben geen wijziging in de omvang en samenstelling van hun net. Zij vallen daarom buiten het bereik van dit wetsartikel. Bovendien is het ook niet logisch om onder "betrokken netbeheerders" alle netbeheerders te verstaan. Dan had de wetgever het woord "betrokken" in het betreffende wetsartikel achterwege kunnen laten. Ten behoeve van dit besluit komt de Raad dan ook tot de conclusie dat TenneT in aanmerking kan komen voor toepassing van dit wetsartikel. Uiteraard houdt de Raad hierbij rekening met eventuele uitzonderingen op wijzigingen in de omvang en samenstelling van de netten, zoals die voortvloeien uit artikel VIA van de Won.
50. Tot slot merkt de Raad op dat hij van mening is dat hij een ruime mate van beleids- en beoordelingsvrijheid heeft gekregen van de wetgever bij de bepaling van de hoogte en omvang van de correctie van de tarieven als gevolg van de wijziging in de beheersituatie. De Raad maakt dit op uit de toelichting van de Minister in de parlementaire geschiedenis, waarin de Minister aangeeft dat de wettelijke bepaling bewust algemeen geformuleerd is, zodata diverse elementen kunnen worden meegenomen (zie randnummer 41).

6 Evaluatie van de reguleringssystematiek

51. In dit hoofdstuk beschrijft de Raad allereerst welke resultaten zijn behaald in de jaren 2001 tot en met 2007. Het doel hiervan is om inzichtelijk te maken in hoeverre met de reguleringssystematiek tot nu toe de doelstellingen van de wetgever, in samenhang met de daaraan gekoppelde wettelijke taken, zijn behaald. De reeds behaalde resultaten koppelt de Raad hieronder aan de daartoe relevante doelstellingen van de wetgever.
52. Vervolgens geeft de Raad aan op welke punten hij de reguleringssystematiek die is neergelegd in onderhavig besluit heeft gewijzigd ten opzichte van de reguleringssystematiek uit de vorige reguleringsperiode.

Evaluatie behalen doelstellingen wetgever

53. Over de wettelijke doelstelling "bevorderen doelmatigheid van de bedrijfsvoering"³⁰ merkt de Raad het volgende op. De Raad heeft via de reguleringssystematiek de landelijke netbeheerder in de eerste, tweede en derde reguleringsperiode gestimuleerd om de bedrijfsvoering doelmatiger in te richten en dus, met andere woorden, efficiënter te gaan werken. De efficiëntiedoelstelling had als doel om het efficiëntieniveau te verhogen. In de eerste drie reguleringsperiodes (2001 tot en met 2007) is hierdoor cumulatief EUR 165 miljoen bespaard op de tariefinkomsten van TenneT met betrekking tot het beheer van de netten met een spanningsniveau van 220 en 380 kV (hierna: EHS-netten)³¹. De Raad concludeert dat hiermee de doelmatigheid van de bedrijfsvoering is bevorderd.
54. Met betrekking tot de wettelijke doelstelling "rendement niet hoger dan in het economisch verkeer gebruikelijk"³² merkt de Raad op dat hij elke periode de WACC zodanig vaststelt dat de WACC tegemoet komt aan deze doelstelling. De methodiek om de WACC vast te stellen is erop gericht dat een balans wordt gezocht tussen enerzijds het uitgangspunt dat afnemers niet te veel betalen voor de geleverde diensten en anderzijds het uitgangspunt dat vermogensverschaffers voldoende bereid moeten blijven om kapitaal ter beschikking te stellen. Daarbij stelt de Raad elke periode de WACC vast conform de laatste actuele inzichten en gegevens op de kapitaalmarkt.

³⁰ Artikel 41, eerste lid van de E-wet.

³¹ Dit bedrag is bepaald ten opzichte van de situatie waarin de Raad een x-factor van nul had toegepast, ofwel ten opzichte van de situatie waarin de totale inkomsten van TenneT jaarlijks met de inflatie (hierna: cpi; cpi staat voor consumentenprijsindexcijfer) waren verhoogd zonder toepassing van een doelmatigheidskorting.

³² Artikel 41, derde lid van de E-wet.

55. Tabel 1 geeft een overzicht van de gehanteerde x -factor en WACC per reguleringsperiode

Tabel 1. Hoogte van de x -factor en WACC per reguleringsperiode

Periode	Duur	x -factor	WACC
Eerste reguleringsperiode	2001-2003	3,0%	5,0%
Tweede reguleringsperiode	2004-2006	7,2%	5,4%
Derde reguleringsperiode	2007	1,4%	5,4%

56. Met betrekking tot de wettelijke doelstelling "bevorderen gelijkwaardigheid in de doelmatigheid"³³ merkt de Raad op dat hij sinds de tweede reguleringsperiode de prestaties van TenneT vergelijkt met die van andere landelijke netbeheerders. De Raad heeft daartoe ten eerste een onderzoek laten uitvoeren de naar efficiëntie van TenneT in vergelijking tot die van andere landelijke netbeheerders elektriciteit. Ten tweede heeft de Raad een onderzoek laten uitvoeren naar de verwachte productiviteitsontwikkeling die TenneT kan realiseren. Deze onderzoeken hebben daarbij gediend om deze wettelijke doelstelling zo veel als mogelijk te realiseren.

Aangebrachte wijzigingen in de reguleringsystematiek

57. De Raad wijzigt de methode tot vaststelling van de x -factor en rekenvolumina in dit besluit ten opzichte van die uit het besluit van 5 september 2006 alleen daar waar het nieuwe ontwikkelingen en gegevens betreft, die in de periode tot het nemen van dit besluit naar voren zijn gekomen. De reden hiervoor is dat het besluit van 5 september 2006 oorspronkelijk van toepassing was op de periode die start op 1 januari 2007 en eindigt op 31 december 2010. Als gevolg van de invoering van de Won is de werking van dat besluit beperkt tot het jaar 2007. Onderhavig besluit geldt voor de periode die start op 1 januari 2008 en eindigt op 31 december 2010. Per saldo geldt dit besluit voor grotendeels dezelfde periode als waar het besluit van 5 september 2006 voor was bedoeld. De inzichten en doelstellingen voor deze periode zijn in twee jaar tijd niet substantieel veranderd. De Raad is van mening dat het derhalve in de rede ligt om, zoveel als mogelijk, dezelfde uitgangspunten te hanteren als in het besluit van 5 september 2006. Dit bevordert de continuïteit in de reguleringsystematiek en draagt diensgevolge bij aan de rechtszekerheid voor belanghebbenden.

³³ Artikel 41, derde lid van de E-wet.

58. Ten behoeve van de leesbaarheid van dit besluit geeft de Raad hieronder aan welke onderdelen gewijzigd zijn ten opzichte van de vorige reguleringsperiode. De Raad merkt hierbij op dat deze wijzigingen op te delen zijn in twee categorieën. Deze categorieën zijn hieronder toegelicht.
59. De eerste categorie wijzigingen betreft alle wijzigingen die veroorzaakt zijn door de beheeroverdracht van de HS-netten. Als gevolg van de invoering van de Won beheert de landelijke netbeheerder vanaf 1 januari 2008 de HS-netten. Dat betekent dat de Raad de kosten die TenneT hiervoor maakt vanaf 1 januari 2008 ook vergoed via de transporttarieven die TenneT in rekening mag brengen. Aangezien het de eerste keer is dat de Raad de kosten van de HS-netten bij de landelijke netbeheerder reguleert, heeft de Raad besloten de kosten voor het beheer van de HS-netten deze reguleringsperiode als een aparte post op te nemen in de kapitaal- en operationele kosten. Deze wijziging komt in paragraaf 8.3 uitgebreid aan de orde.
60. De tweede categorie wijzigingen omvat een actualisatie van de onderliggende gegevens, parameters en inzichten die zijn gehanteerd bij het besluit van 5 september 2006. Dit betreft de volgende wijzigingen. Ten eerste heeft de Raad de parameters die ten grondslag liggen aan de WACC geactualiseerd. Ondanks deze actualisatie is de WACC in de vierde reguleringsperiode wederom vastgesteld op 5,4% in het jaar 2010³⁴. Deze wijziging komt in paragraaf 8.1 en in Bijlage 2 bij dit besluit aan de orde. Ten tweede heeft de Raad de kostengegevens die ten grondslag liggen aan het bepalen van het efficiënte kostenniveau voor de EHS-netten voor het jaar 2010 geactualiseerd. De Raad heeft besloten om bij de bepaling van dit kostenniveau ook de gerealiseerde gegevens over het jaar 2006 betrekken. Deze wijziging komt in paragraaf 8.2 aan de orde. Ten derde heeft de Raad besloten om in dit besluit de inkoopkosten van netverliezen, de kosten voor handhaving van de spannings- en blindvermogenshuishouding en de kosten voor het oplossen van transportbeperkingen, alsmede de kosten die voortvloeien uit Cross Border Tariffs en de vergoedingen uit NEA te betrekken. De reden hiervoor is dat deze kosten ook onderdeel zijn van de taken die de Raad met onderhavig besluit reguleert. Deze wijziging komt eveneens in paragraaf 8.2 aan de orde. Tot slot heeft de Raad de gerealiseerde aanmerkelijke investeringen toegevoegd aan de kosten die ten grondslag liggen aan de bepaling van de x -factor, omdat TenneT in het jaar 2007 twee aanmerkelijke investeringen heeft gerealiseerd die onderdeel van dit besluit moeten zijn. Deze wijziging komt in paragraaf 8.4 aan de orde.

³⁴ Zie ook tabel 1.

7 Werking van de reguleringssystematiek

61. In dit hoofdstuk beschrijft de Raad hoe de reguleringssystematiek op hoofdlijnen werkt. Hierbij legt de Raad de keuze van de wetgever voor de methode tot vaststelling van de x -factor en van de rekenvolumina uit. Een meer gedetailleerde beschrijving staat in hoofdstuk 8 (x -factor) en hoofdstuk 9 (rekenvolumina).

7.1 De reguleringssystematiek van TenneT

62. TenneT heeft verschillende taken, te weten:
- Beheerder van het landelijk hoogspanningnet. De taken die hieruit voortvloeien zijn beschreven in artikel 16, eerste lid van de E-wet (hierna: netbeheertaken);
 - System operator voor Nederland op het landelijk hoogspanningnet. De taken die hieruit voortvloeien zijn beschreven in artikel 16, tweede lid van de E-wet;
 - Overige taken, waaronder een aantal marktfaciliterende taken.
63. De reguleringssystematiek die in dit besluit wordt beschreven geldt alleen voor de netbeheertaken. De reguleringssystematiek van TenneT is gebaseerd op het systeem van omzetregulering in combinatie met maatstafregulering. In de navolgende randnummers licht de Raad dit nader toe.

Omzetregulering

64. Met betrekking tot omzetregulering merkt de Raad het volgende op. Omzetregulering houdt in dat de Raad de omzet³⁵ reguleert, en niet de tarieven. Zoals de Raad reeds in paragraaf 5.2 heeft toegelicht, kan TenneT fluctuaties in de afzet moeilijk beïnvloeden, terwijl die fluctuaties wel grote veranderingen in de omzet kunnen veroorzaken zonder bijbehorende veranderingen in de kosten. De wetgever achtte dit ongewenst vanwege de kwaliteit van de taakuitvoering door TenneT en het grote belang daarvan voor de transportzekerheid in Nederland en vanwege de efficiëntie³⁶. In artikel 41d, tweede lid van de E-wet is daarom vastgelegd dat de Raad het verschil tussen de verwachte en de gerealiseerde inkomsten van TenneT moet verrekenen³⁷. Door deze bepaling loopt TenneT

³⁵ De omzet van TenneT wordt bepaald door de tarieven van TenneT te vermenigvuldigen met de hoeveelheid in rekening te brengen tariefdragers.

³⁶ Zie de citaten in randnummer 38.

³⁷ Dit is een belangrijk verschil met de reguleringssystematiek van de regionale netbeheerders elektriciteit. Bij de regionale netbeheerders elektriciteit is geen sprake van omzetregulering. Zie ook paragraaf 5.1.

geen 'volumerisico' meer. Concreet betekent dit dat de totale inkomsten van TenneT onafhankelijk zijn van de afzet aan aangesloten op het landelijk hoogspanningsnet. Om TenneT desondanks toch te stimuleren om doelmatig te opereren, streeft de Raad er naar dat de tarieven alleen de efficiënte kosten, inclusief de WACC, van TenneT dekken.

Maatstafregulering

65. Met betrekking tot maatstafregulering merkt de Raad het volgende op. In artikel 41, eerste lid van de E-wet noemt de wetgever het begrip "door middel van marktwerking". De wetgever expliciteert daarbij niet hoe de Raad dit begrip vervolgens dient in te vullen en welke methode hij daarbij dient te hanteren. Ook in de parlementaire geschiedenis verwijst de Minister enkel naar het begrip marktwerking als middel om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering te bevorderen, zoals reeds eerder vermeld in paragraaf 5.1³⁸. Kortom, uit de E-wet volgt niet concreet hoe de Raad de term "marktwerking" moet interpreteren.
66. Echter, in de parlementaire geschiedenis geeft de Minister een nadere toelichting op de reguleringssystematiek die hij voor ogen heeft om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van netbeheerders te bevorderen:
- "Voor de bepaling van de x-factor heeft de wetgever een systeem voor ogen gehad waarmee zo min mogelijk wordt ingegrepen in de individuele bedrijfsvoering van de verschillende bedrijven. Bij de behandeling van het wetsvoorstel werd destijds al aan een systeem van benchmarking gedacht. Dat is ook wat in de praktijk gebeurt. In het door Dte toegepaste benchmarkstelsel worden bedrijven met elkaar vergeleken aan de hand van hun uiteindelijk gerealiseerde prestatie (output), zonder dat naar individuele investeringsbeslissingen wordt gekeken. Hierbij worden bedrijven ook rekenkundig met elkaar vergelijkbaar gemaakt. Dat is nodig om een goede vergelijking mogelijk te maken. Dit geldt bijvoorbeeld voor gegevens over de waardering van bedrijfsmiddelen, afschrijvingstermijn en de bepaling van een redelijk rendement."³⁹*

³⁸ Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 174, nr. 28, p.13.

³⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 174, nr. 28, p. 14.

67. Op grond van bovenstaand citaat uit de parlementaire geschiedenis concludeert de Raad dat het systeem van maatstafregulering het beste aansluit bij de reguleringssystematiek die de Minister voor ogen heeft. Dit sluit ook aan bij hetgeen artikel 4 van de Verordening hierover stelt, namelijk dat de kosten van TenneT moeten worden vergeleken met die van een efficiënte en structureel vergelijkbare netbeheerder⁴⁰. Maatstafregulering is een vorm van benchmarking waarbij prestaties van netbeheerders in eerdere jaren met elkaar worden vergeleken. Vervolgens wordt de efficiëntiedoelstelling voor TenneT bepaald op basis van de prestaties van minimaal één andere netbeheerder. De Raad legt deze efficiëntiedoelstelling ('maatstaf') in de nieuwe reguleringsperiode op aan TenneT. De maatstaf kan bijvoorbeeld gebaseerd zijn op de prestaties van de meest efficiënte netbeheerder.
68. De Raad merkt hierbij op dat het niet mogelijk is om TenneT met andere Nederlandse netbeheerders te vergelijken. Reden hiervoor is dat er slechts één landelijke netbeheerder elektriciteit in Nederland aanwezig is. Een vergelijking met de regionale netbeheerders elektriciteit acht de Minister niet zinvol, omdat deze netbeheerders andere netten (distributienetten) beheren dan de landelijke netbeheerder elektriciteit (transportnet)⁴¹. De Raad is het hiermee eens. De Raad stelt echter vast dat hij op grond van de desbetreffende bepalingen uit de E-wet en de Verordening wel verplicht is om TenneT te vergelijken met andere netbeheerders. Vandaar dat de Raad heeft besloten om de prestaties van TenneT te vergelijken met landelijke netbeheerders in andere landen (hierna: TSO's).
69. De Raad gaat bij het systeem van maatstafregulering niet in op de vraag hoe TenneT deze efficiëntiedoelstelling kan realiseren. De Raad is van mening dat TenneT zelf het beste kan bepalen hoe hij efficiëntieverbeteringen kan realiseren. Daarmee is sprake van outputsturing in plaats van input- of processturing. Op deze manier grijpt de Raad zo min mogelijk in op de bedrijfsvoering van TenneT, en reduceert de Raad de toezichtlast voor de Raad en de administratieve lasten voor TenneT.

⁴⁰ Zie ook randnummer 45.

⁴¹ Zie ook de citaten in randnummer 38 en Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 303, nr. 3, p. 3, 5 en 30.

70. De Raad merkt op dat maatstafregulering ertoe kan leiden dat TenneT, indien zijn prestaties efficiënter zijn dan de efficiëntiedoelstelling, in een bepaalde reguleringsperiode meer rendement behaalt dan het redelijk rendement. Dit sluit aan op de bedoelingen van de Minister: *"Bedrijven die beter presteren dan de efficiencydoelstelling, mogen het extra behaalde rendement behouden."*⁴² Dit is immers gebruikelijk in het economisch verkeer en de filosofie achter de E-wet op dit punt is om in lijn met het economisch verkeer en de gedachte van marktwerking te handelen.
71. Daarnaast leidt maatstafregulering er toe dat afnemers profiteren van de efficiëntieverbetering van TenneT. Immers, het systeem van maatstafregulering zorgt er voor dat deze efficiëntere prestaties van TenneT meetellen bij de berekening van de efficiëntiedoelstelling van de daaropvolgende reguleringsperiode. In de praktijk heeft dit tot gevolg dat efficiëntere prestaties in de ene reguleringsperiode leiden tot een hogere efficiëntiedoelstelling in de volgende reguleringsperiode. Zo zijn efficiëntieverbeteringen voordelig voor zowel TenneT als afnemers. TenneT heeft namelijk gedurende de lopende reguleringsperiode en een deel van de daaropvolgende reguleringsperiode voordeel van de efficiëntieverbeteringen vanwege een hoger rendement. De afnemers betalen in de reguleringsperiodes, die volgen op de reguleringsperiode waarin de efficiëntieverbetering wordt gerealiseerd, lagere tarieven.

⁴² Tweede Kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28 174, nr. 28, p.13 en 14.

7.2 Toepassing van de x -factor en rekenvolumina

72. In deze paragraaf legt de Raad uit hoe maatstafregulering zich vertaalt in een x -factor en wat de rol van rekenvolumina is. De Raad legt hieronder ook de relevantie van het begrip 'totale inkomsten' uit.
73. Met behulp van het systeem van maatstaf- en omzetregulering kan de Raad een efficiëntiedoelstelling, oftewel een x -factor, bepalen voor TenneT. Ook bepaalt de Raad de rekenvolumina voor TenneT. Het begrip 'rekenvolumina' heeft de volgende betekenis. De totale inkomsten van TenneT worden berekend door het product van de prijs en de hoeveelheid van elke dienst te berekenen en deze vervolgens over alle diensten te sommeren. De hoeveelheid is hierbij voor elke dienst gelijk aan het 'rekenvolume'. Dat is de verwachting van de Raad over het aantal eenheden dat TenneT zal afzetten. De Raad baseert deze verwachting op daadwerkelijk gefactureerde volumina in eerdere jaren. Als die er niet zijn, bijvoorbeeld omdat de volumina betrekking hebben op nieuwe tarieven, dan worden deze door de Raad geschat ingevolge artikel 41, vijfde lid van de E-wet. De Raad past de x -factor en de rekenvolumina toe middels de in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d van de E-wet genoemde formule (hierna: de wettelijke formule).
74. Volgens de wettelijke formule past de Raad de x -factor elk jaar toe op het product van de tarieven uit het voorgaande jaar en de rekenvolumina. Zo wordt bepaald wat de totale inkomsten zijn die TenneT, op basis van de rekenvolumina, met zijn tarieven mag verdienen in een bepaald jaar⁴³. Tegelijkertijd is hiermee (in combinatie met de relevante inflatie) volgens de wettelijke formule het totale inkomstenniveau bepaald waarop de Raad in het volgende jaar van de reguleringsperiode wederom de x -factor toepast⁴⁴.
75. Zodoende heeft de x -factor als volgt werking: vanuit de tarieven uit het jaar voorafgaand aan de reguleringsperiode vermenigvuldigd met de rekenvolumina, worden de totale inkomsten voor alle jaren in de reguleringsperiode bepaald. Toegepast op de vierde reguleringsperiode betekent dit het volgende. Via toepassing van de x -factor en de rekenvolumina zorgt de Raad er voor dat hij de totale inkomsten van een beginniveau voorafgaand aan de reguleringsperiode, dus voor het jaar 2007 (hierna: begininkomsten), naar een eindniveau aan totale inkomsten voor het jaar 2010 (hierna: eindinkomsten) brengt.

⁴³ Formule (1) in Bijlage 1.

⁴⁴ Formule (2), (3) en (4) in Bijlage 1. Formule (2) is afwijkend vanwege de beheeroverdracht van de HS-netten, zie paragraaf 8.3.

76. De Raad merkt hierbij op dat hij, ingevolge artikel 41d, tweede lid van de E-wet, jaarlijks het verschil tussen de verwachte totale inkomsten uit de tarieven⁴⁵ en de gerealiseerde inkomsten uit de tarieven berekent. Dit verschil verwerkt de Raad vervolgens in de tarieven van het daaropvolgende jaar of in de tarieven van meerdere jaren als het verschil te groot is. Op deze wijze loopt TenneT niet zelf het risico van fluctuaties in de afzet. Hiermee geeft de Raad uitvoering aan de zogenaamde omzetregulering die de Raad moet toepassen bij TenneT⁴⁶.
77. De *x*-factor en de rekenvolumina stelt de Raad vast voor een periode van ten minste drie en ten hoogste vijf jaar (hierna: reguleringsperiode). Over de duur van de vierde reguleringsperiode merkt de Raad het volgende op. De Raad stelt, met behulp van de methoden in dit besluit, de *x*-factor en de rekenvolumina voor TenneT vast voor de reguleringsperiode die loopt vanaf 1 januari 2008 tot en met 31 december 2010. Het begrip 'eindinkomsten' in het voorgaande randnummer betreft dus de inkomsten voor het jaar 2010. De vierde reguleringsperiode bestrijkt de minimaal wettelijk toegestane periode van drie jaar. Door een periode van drie jaar te hanteren zorgt de Raad er voor dat hij de doelstellingen van de wetgever en de Minister zo goed mogelijk kan bereiken. Immers, na drie jaar heeft de Raad hiermee reeds het juiste niveau aan eindinkomsten bereikt via toepassing van de *x*-factor in plaats van na een langere periode. Bovendien biedt een korte reguleringsperiode, eerder dan een langere reguleringsperiode, de gelegenheid om de reguleringssystematiek aan te passen als omstandigheden daar om vragen. Dit acht de Raad van belang, omdat met ingang van deze reguleringsperiode de reguleringssystematiek van TenneT voor de eerste maal ook de regulering van de HS-netten, de aanmerkelijke investeringen en de overige transportkosten omvatten. De Raad vindt het daarom wenselijk om een zo kort mogelijke termijn voor de reguleringssystematiek te hanteren. Tot slot stelt de Raad vast dat door het toepassen van een periode van drie jaar binnen de vierde reguleringsperiode, de lange termijn doelstellingen die de derde reguleringsperiode voor ogen had, kunnen worden gehandhaafd. De inzichten en doelstellingen zijn binnen twee jaar niet substantieel veranderd waardoor het voortzetten van de reguleringssystematiek vanuit continuïteitsoogpunt gewenst is. Dit alles betekent dat de Raad wil vasthouden aan 31 december 2010 als einddatum voor de vierde reguleringsperiode. Daarom kiest de Raad voor een reguleringsperiode met de duur van drie jaar.

⁴⁵ De Raad werkt immers met een schatting van de volumina die TenneT levert in een jaar, de rekenvolumina.

⁴⁶ Zie paragraaf 7.1.

8 Methode tot vaststelling van de x -factor

78. De Raad beschrijft in dit hoofdstuk gedetailleerd de methode tot vaststelling van de x -factor. De Raad zal daarbij gemaakte keuzes motiveren. De Raad is van oordeel dat met de methode de doelstellingen van de wetgever zo goed mogelijk behaald kunnen worden.
79. Eerst zal in het algemeen worden uitgelegd hoe de Raad de x -factor voor TenneT vaststelt (zie paragraaf 8.1). In deze paragraaf gaat de Raad ook in op de betekenis van diverse begrippen. Vervolgens gaat de Raad in de paragrafen daarna in meer detail in op de drie onderdelen van de reguleringssystematiek van TenneT. Ten eerste betreft dit de kosten die samenhangen met het beheer van de EHS-netten (zie paragraaf 8.2). In deze paragraaf komt ook de actualisatie van de onderliggende gegevens, parameters en inzichten die zijn gehanteerd aan de orde⁴⁷. Het tweede onderdeel heeft betrekking op de kosten die samenhangen met het beheer van de HS-netten (zie paragraaf 8.3). Deze netten waren niet eerder in het beheer van TenneT en behoeven daarom speciale aandacht. In deze paragraaf komen derhalve alle wijzigingen die veroorzaakt zijn door de beheeroverdracht van de HS-netten aan de orde⁴⁸. Als derde onderdeel beschrijft de Raad het opnemen van de kosten van de in het jaar 2007 gerealiseerde aanmerkelijke investeringen (zie paragraaf 8.4) als gevolg van de actualisatie van de onderliggende gegevens, parameters en inzichten⁴⁹. Aan het eind van dit hoofdstuk geeft de Raad nog een korte samenvatting (zie paragraaf 8.5).

⁴⁷ Zie hoofdstuk 6.

⁴⁸ Zie hoofdstuk 6.

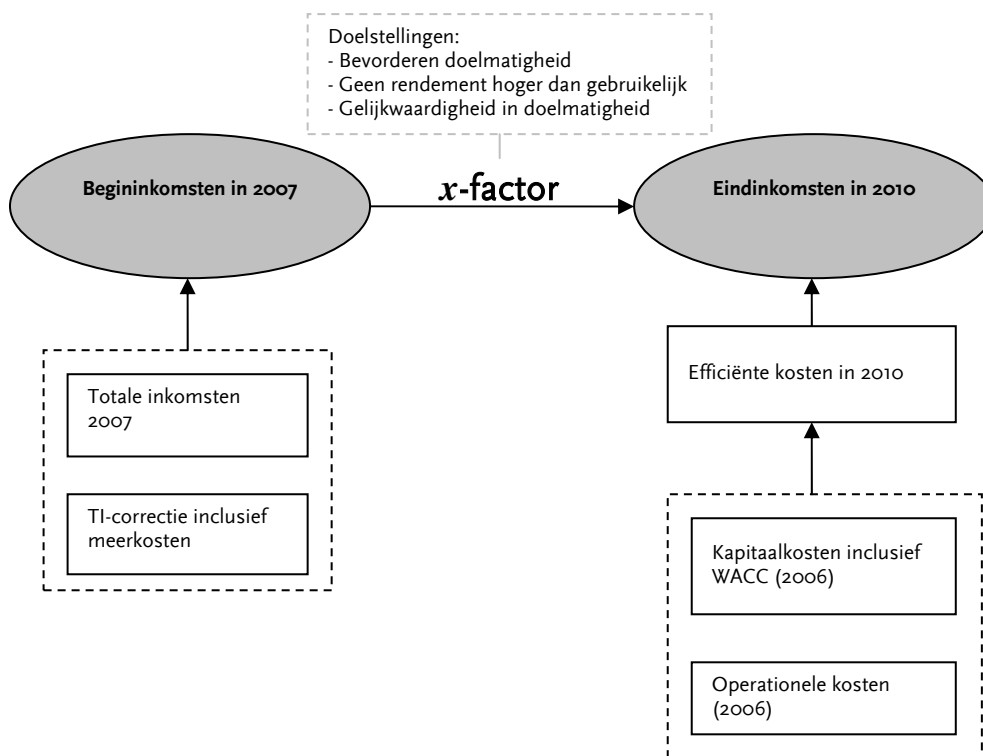
⁴⁹ Zie hoofdstuk 6.

8.1 Algemene uitgangspunten methode

80. De Raad definieert in paragraaf 8.1.1 de kernbegrippen die relevant zijn in de reguleringssystematiek van TenneT. Vervolgens beschrijft de Raad in de paragrafen daarna op hoofdlijnen de reguleringssystematiek (hierna: algemene uitgangspunten). De Raad stelt hierbij vast dat hij in het algemeen bij de vaststelling van de reguleringssystematiek een ruime mate van beoordelingsvrijheid heeft.

8.1.1 Kernbegrippen

81. In figuur 1 beschrijft de Raad de samenhang tussen een aantal kernbegrippen van de methode tot vaststelling van de x -factor. Dit heeft als doel om de onderlinge relaties tussen de kernbegrippen te verduidelijken.

Figuur 1: Schematische weergave van de samenhang van een aantal kernbegrippen

82. De kernbegrippen in figuur 1 hangen op de volgende wijze samen. De Raad beoogt aan het einde van de vierde reguleringsperiode (het jaar 2010) de doelstellingen van de wetgever zoveel als mogelijk te behalen. De Raad verwerkt deze doelstellingen in de hoogte van de eindinkomsten. De eindinkomsten zijn daarom door de Raad gelijk gesteld aan de verwachte efficiënte kosten voor het jaar 2010. TenneT krijgt daarmee slechts een vergoeding voor de efficiënte kosten inclusief een redelijk rendement. Met behulp van de *x-factor* zorgt de Raad er voor dat de begininkomsten in het jaar 2007 zich ontwikkelen naar de eindinkomsten in het jaar 2010. Hieronder licht de Raad de kernbegrippen kort toe.
83. De Raad definieert de *begininkomsten* van de vierde reguleringsperiode voor TenneT als de totale inkomsten voor het jaar 2007, zoals die volgens de wettelijke formule in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d van de E-wet gebruikt worden ter bepaling van de totale inkomsten voor het jaar 2008. Op deze algemene lijn moet de Raad een uitzondering maken voor de HS-netten. De Raad corrigeert de begininkomsten deze periode, ingevolge artikel XA van de Won, voor de effecten van de wijziging van de beheersituatie van de HS-netten (hierna: TI-correctie inclusief meerkosten).
84. De *eindinkomsten* definieert de Raad als de inkomsten die in het jaar 2010 voor TenneT resulteren nadat in de drie jaren van de vierde reguleringsperiode de *x-factor* is toegepast. De Raad beoogt de *x-factor* zodanig vast te stellen dat de eindinkomsten een niveau hebben waarbij de Raad de beoogde doelstellingen van de wetgever zo veel als mogelijk bereikt⁵⁰. Dit betekent dat de inkomsten van TenneT zullen bestaan uit een vergoeding voor de efficiënte kosten (inclusief de WACC).
85. De *efficiënte kosten* zijn die kosten waarvan de Raad vindt dat TenneT die noodzakelijk moet maken om aan zijn wettelijke taken te kunnen voldoen. Bovendien is volgens de Raad sprake van een doelmatige bedrijfsvoering van TenneT indien hij niet meer kosten maakt dan deze efficiënte kosten. De efficiënte kosten zijn afgeleid uit de totale kosten van TenneT. Deze bestaan uit: de kapitaalkosten (inclusief een redelijk rendement) en de operationele kosten. De Raad definieert daarbij de WACC als het rendement dat voor ondernemingen met een vergelijkbaar risicoprofiel als TenneT in het economisch verkeer gebruikelijk is.

⁵⁰ Zie hoofdstuk 5.

8.1.2 Vaststellen van de x -factor

86. Zoals beschreven in paragraaf 8.1.1 zorgt de x -factor er voor dat de totale inkomsten van TenneT zich tijdens de vierde reguleringsperiode vanuit de begininkomsten ontwikkelen naar de eindinkomsten⁵¹. De x -factor is dus het verschil tussen de begininkomsten en de eindinkomsten in een reguleringsperiode.
87. De Raad zorgt er voor dat de x -factor bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen van de wetgever. Bij de bepaling van de eindinkomsten houdt de Raad namelijk rekening met wat een redelijk rendement is voor TenneT⁵² en op welke wijze de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid⁵³ kan worden bevorderd.

8.1.3 Bepalen van de begininkomsten

88. De algemene lijn van de Raad bij het bepalen van de begininkomsten is dat deze direct volgen direct uit de wettelijke formule in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d van de E-wet. De Raad merkt op dat hij hierbij de totale inkomsten uit het voorgaande jaar⁵⁴ corrigeert voor de in dat jaar uitgevoerde nacalculaties⁵⁵. Indien de Raad hiervoor geen correctie zou uitvoeren, dan zou TenneT de komende reguleringsperiode(n) inkomsten ontvangen voor kosten die reeds in eerdere jaren vergoed zijn. Dit is in strijd met het principe van kostenoriëntatie⁵⁶, en zou het mogelijk zijn voor TenneT om meer rendement dan de WACC te maken. De Raad corrigeert derhalve de totale inkomsten voor de nacalculaties in dat jaar⁵⁷.

⁵¹ Formule (51) in Bijlage 1.

⁵² De Raad hanteert hiervoor de WACC, zie paragraaf 8.1.4.1.

⁵³ De Raad maakt hierbij gebruik van diverse onderzoeken naar de efficiëntie en de verwachte productiviteitsontwikkeling van TenneT, zie paragraaf 8.1.4.2 en 8.1.4.3.

⁵⁴ Dit zijn de totale inkomsten zoals die volgen uit het besluit van 31 januari 2007 met kenmerk 102323/13, www.energiekamer.nl (hierna: besluit van 31 januari 2007).

⁵⁵ Zie formules (1) tot en met (4) in Bijlage 1.

⁵⁶ Ingevolge artikel 41b, eerste lid, onderdeel a van de E-wet.

⁵⁷ Het gaat om de volgende posten in het jaar 2007: nacalculatie energie en vermogen 2005, nacalculatie Cross-Border-Trade 2005, vrijval NEA-inkomsten, uitbetaling RUN, nacalculatie volumes in verband met omzetregulering, nacalculatie inflatieparameter tweede reguleringsperiode en het deel van de vergoeding voor kosten voor aanmerkelijke investeringen die betrekking hebben op de jaren voor het jaar 2007.

89. Op deze algemene lijn moet de Raad een uitzondering maken voor de HS-netten. Immers, ingevolge artikel XA van de Won moet de Raad rekening houden met de effecten van de wijziging in de beheersituatie van de HS-netten. De Raad stelt daarom de begininkomsten vast inclusief een correctie voor deze wijziging. De Raad licht dit in paragraaf 8.3.2 nader toe.

8.1.4 Bepalen van de eindinkomsten

90. De eindinkomsten zijn de inkomsten die in het jaar 2010 voor de landelijke netbeheerder resulteren nadat in de drie jaren van de vierde reguleringsperiode de x -factor is toegepast⁵⁸.
91. De Raad legt TenneT een prikkel op om aan het einde van een reguleringsperiode het gedefinieerde efficiënte kostenniveau te bereiken. Daartoe stelt de Raad de eindinkomsten van TenneT gelijk aan de verwachte efficiënte kosten van TenneT in het jaar 2010⁵⁹. Immers, ingevolge artikel 41b, eerste lid, onderdeel a van de E-wet dienen de tarieven kostengeoriënteerd te zijn. De Raad stelt vast dat TenneT kosten maakt voor het beheer van de EHS- en HS-netten. Om deze kosten te dekken heeft TenneT een vergoeding nodig. Deze vergoeding kan TenneT, net als alle andere netbeheerders, via de transporttarieven krijgen van zijn afnemers. Dit betekent dat deze kosten vergoed worden via de totale inkomsten die TenneT in een jaar ontvangt. Vandaar dat deze kosten mede de efficiënte kosten in het jaar 2010 bepalen.
92. Door de eindinkomsten gelijk te stellen aan de verwachte efficiënte kosten van TenneT in het jaar 2010, beoogt de Raad de kans op rendementen die substantieel meer zijn dan in het economisch verkeer gebruikelijk, te verkleinen. Hierbij merkt de Raad op dat hij geen grondslag heeft om de inkomsten direct aan het begin van een reguleringsperiode gelijk te stellen aan een efficiënt kostenniveau. Door de huidige wettelijke formule⁶⁰ is de Raad verplicht om de totale inkomsten te verminderen met de x -factor gedurende de reguleringsperiode. Omdat een reguleringsperiode minimaal drie en maximaal vijf jaar duurt, kan de Raad dus slechts geleidelijk de totale inkomsten laten ontwikkelen naar een efficiënt kostenniveau (inclusief WACC).

⁵⁸ Formule (5) in Bijlage 1.

⁵⁹ In paragraaf 8.1.4.3 licht de Raad toe hoe hij in het algemeen de efficiënte kosten van TenneT in het jaar 2010 vaststelt.

⁶⁰ Ingevolge artikel 41b, eerste lid, onderdeel a van de E-wet.

93. Het verwachte efficiënte kostenniveau voor TenneT in 2010 bepaalt de Raad in het algemeen in drie stappen. Ten eerste bepaalt de Raad het huidige kostenniveau van TenneT (zie paragraaf 8.1.4.1). De tweede stap is vervolgens om het huidige kostenniveau van TenneT te corrigeren voor de mate van (in)efficiëntie van TenneT (zie paragraaf 8.1.4.2). De derde stap is tot slot om dit efficiënte kostenniveau te vertalen naar het verwachte efficiënte kostenniveau aan het eind van de reguleringsperiode, in casu het jaar 2010, (zie paragraaf 8.1.4.3). De Raad merkt hierbij op dat deze stappen niet zijn gewijzigd ten opzichte van de vorige reguleringsperiode.

8.1.4.1 Stap 1: Bepalen van het huidige kostenniveau

94. De eerste stap in het bepalen van de efficiënte kosten in het jaar 2010 is dat de Raad het huidige kostenniveau van TenneT vaststelt. De algemene lijn hierbij is dat de Raad deze kosten baseert op data uit het jaar 2006, dus twee jaar voorafgaand aan de start van de nieuwe reguleringsperiode. De reden hiervoor is dat dit de meest recente data is waarover de Raad op dat moment beschikt. Op deze algemene lijn maakt de Raad deze reguleringsperiode een aantal uitzonderingen, omdat hij deze reguleringsperiode voor het eerst de overige transportkosten, de aanmerkelijke investeringen en de HS-netten reguleert. De Raad verwijst hiervoor naar de paragrafen 8.2.1.1, 8.3.3.1 en 8.4.1.1. In deze paragraaf licht de Raad de algemene lijn, dus zonder voorgenoemde uitzonderingen, nader toe.
95. Zoals reeds in paragraaf 8.1.1 is toegelicht, onderscheidt de Raad twee kostencategorieën: kapitaalkosten en operationele kosten. De som van beide categorieën vormen de totale kosten van TenneT⁶¹. De Raad legt hieronder uit hoe hij de hoogte van beide kostencategorieën vaststelt.

Vaststellen van de kapitaalkosten in 2006

96. De kapitaalkosten vormen een vergoeding voor het geïnvesteerde vermogen van TenneT. Deze kosten bestaan uit een reële WACC (zie randnummer 99 en verder) over de gestandaardiseerde activawaarde van de activa (hierna: GAW) en de afschrijvingen⁶².

⁶¹ Formule (6) in Bijlage 1.

⁶² Formule (7) in Bijlage 1.

97. De Raad bepaalt, zoals gebruikelijk, voor een bepaald jaar de kapitaalkosten per historisch investeringsjaar en berekent vervolgens de som door de kosten van de afzonderlijke jaren bij elkaar op te tellen. Dit doet hij omdat hij de WACC op reële basis bepaalt. Dat wil zeggen dat de Raad de kosten uitdrukt in prijzen van het jaar 2006. Omdat de Raad met een reële WACC rekent, indexeert de Raad voor elk investeringsjaar de kapitaalkosten (afschrijvingen plus WACC) met de relevante cpi. Voor het jaar 2006 bijvoorbeeld berekent de Raad de kapitaalkosten als volgt. Hij bekijkt elk jaar waarin de netbeheerder een investering heeft gedaan apart. Het jaar waarin een bepaalde investering is gedaan noemt de Raad een investeringsjaar. Voor elk investeringsjaar vóór het jaar 2006 berekent de Raad de reële waarde van de investeringen uit dat jaar aan het begin van 2006. Vervolgens vermindert hij deze met de reële afschrijvingen op die investeringen zodat de reële waarde van de investeringen aan het einde van het jaar 2006 resulteert. Hiertoe is per activasoort een afschrijvingstermijn bepaald⁶³ (zie tabel 2).

Tabel 2. Afschrijvingstermijn per activasoort voor investeringen van TenneT

Categorie	Soort actief	Afschrijvingstermijn
I	<u>Hoogspanningslijnen:</u>	
	Mast en fundatie	55 jaar
	Elektrotechnisch deel	40 jaar
II	Hoogspanningskabels	50 jaar
III	<u>Hoogspanningsstations:</u>	
	Primair	40 – 45 jaar
	Secundair	20 – 30 jaar
IV	Vermogenstransformatoren	35 jaar
V	<u>Overig vast actief:</u>	
	Gebouwen bij de stations	25 – 50 jaar
	Telecommunicatienet	10 jaar
	Procesautomatisering	3 / 5 jaar
	Overige bedrijfsmiddelen	5 / 10 jaar

98. Voor het investeringsjaar 2006 berekent de Raad de reële waarde van de investeringen aan het einde van het jaar 2006 door de waarde van de investeringen te verminderen met de waarde van de afschrijvingen. Voor elk investeringsjaar berekent de Raad de reële WACC over de reële waarde aan het eind van het jaar 2006. De reële kapitaalkosten zijn nu de som van het reële rendement en de reële afschrijvingen. Vervolgens indexeert de Raad deze reële kapitaalkosten per investeringsjaar met de relevante cpi('s).

⁶³ Troostwijk, *Taxatierapport No. V01-N90251 betreffende de infrastructuren van het landelijk koppelnet van TenneT B.V.*, 2002. TenneT B.V. is de rechtsvoorganger van TenneT TSO B.V.

Vaststellen van de WACC

99. De Raad heeft de wijze waarop de WACC berekend wordt niet gewijzigd ten opzichte van de derde reguleringsperiode. De Raad heeft slechts de waarde van de parameters geactualiseerd. Om de tekst overzichtelijk te houden, bespreekt de Raad hieronder alleen algemene uitgangspunten en de uitkomst. De gedetailleerde beschrijving van de methode voor de berekening van de WACC staat in Bijlage 2. De Raad geeft in Bijlage 2 per parameter een motivatie van de gemaakte keuzes. Na toepassing van deze methode resulteert de WACC.
100. Ingevolge artikel 41, eerste lid, van de E-wet heeft de *x*-factor onder meer als doel te bereiken dat de landelijke netbeheerder in ieder geval geen rendement kan behalen dat hoger is dan in het economisch verkeer gebruikelijk is (een 'redelijk rendement'). De Raad stelt dit redelijk rendement gelijk aan de zogenaamde 'Weighted Average Cost of Capital'.
101. De Raad is zich bewust van het feit dat het van groot belang is dat de WACC op het juiste niveau wordt vastgesteld. Een te hoge WACC leidt ertoe dat TenneT een hoger rendement dan in het economisch verkeer gebruikelijk behaalt, waardoor afnemers te veel betalen voor de geleverde diensten. Een te lage WACC leidt ertoe dat TenneT een lager rendement dan in het economisch verkeer gebruikelijk behaalt. Hierdoor zijn vermogensverschaffers onvoldoende bereid om kapitaal ter beschikking te stellen voor investeringen in het netwerk. Noodzakelijke investeringen en daarmee de transportzekerheid kunnen dan in het geding komen.
102. De WACC stelt efficiënte bedrijven in staat om noodzakelijke investeringen in het netwerk terug te verdienen. De WACC is een procentuele vergoeding op het geïnvesteerde vermogen. De WACC omvat zowel een vergoeding voor het geïnvesteerde vreemd vermogen als voor het geïnvesteerde eigen vermogen. De gehanteerde WACC is om deze reden een gewogen gemiddelde van de kostenvoet van vreemd vermogen en eigen vermogen. Hierbij is het aandeel van deze vermogenstypen in het totale vermogen van TenneT als wegingsfactor gehanteerd. De WACC stelt efficiënte bedrijven in staat om noodzakelijke investeringen in het netwerk terug te verdienen.

103. De Raad acht het van belang om in dit besluit een transparant, en daarmee voorspelbaar, reguleringssystematiek neer te leggen. Onderdeel hiervan is een stabiele, transparante methodiek aan de hand waarvan de WACC wordt vastgesteld. De methode in dit besluit is mede gebaseerd op rapporten⁶⁴ van het onafhankelijk onderzoeksbureau Frontier Economics (hierna: Frontier) en op rapporten⁶⁵ van de Erasmus Universiteit in samenwerking met Boer & Croon Management & Consulting Group (hierna: Erasmus Universiteit). De Raad acht deze rapporten betrouwbaar en vindt dat ze een goede richtlijn bieden bij het tot stand komen van de hoogte van de WACC. De Raad kiest er daarom voor om de methodiek voor het bepalen van de WACC hierop te baseren. Dat betekent dat de methodiek voor het bepalen van de WACC in de komende reguleringsperiode identiek is aan de methodiek voor het bepalen van de WACC die de Raad in de vorige reguleringsperiode heeft gehanteerd. Bovendien hanteert de Raad deze methodiek ook in de methodebesluiten voor de regionale netbeheerders gas⁶⁶ en regionale netbeheerders elektriciteit⁶⁷.
104. Bij de vaststelling van de WACC is het van belang dat de Raad een vergoeding vaststelt die wordt geacht representatief te zijn voor de hoogte van de financieringskosten van TenneT in de komende reguleringsperiode. Dit betekent, dat de vast te stellen WACC idealiter “forward-looking” zou moeten zijn, waarbij de Raad anticipeert op te verwachten ontwikkelingen. In de praktijk is het echter moeilijk om de te verwachten ontwikkelingen op financiële markten te voorspellen. De Raad probeert dit te ondervangen door bij de vaststelling van de parameters van de WACC zowel aandacht te besteden aan het recente verleden als door een wat langere periode in het verleden in ogenschouw te nemen. In sommige gevallen betreft de Raad ook prognoses ten aanzien van parameters bij de vaststelling. Tevens dienen de vast te stellen parameters, al dan niet in onderlinge samenhang, in voldoende mate robuust te zijn voor mogelijke ontwikkelingen op

⁶⁴ Frontier Economics, *The cost of Capital for TenneT*, maart 2006 (hierna: Frontier 2006); en Frontier Economics, *Updated cost of capital estimate for energy networks*, april 2008 (hierna: Frontier 2008). Deze rapporten zijn gepubliceerd op de internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

⁶⁵ Erasmus Universiteit Rotterdam, *Syntheserapport validatie vermogenskostenvergoeding TenneT*, juli 2006 (hierna: Erasmus Universiteit 2006); en Erasmus Universiteit Rotterdam, *Syntheserapport validatie vermogenskostenvergoeding TenneT*, september 2008 (hierna: Erasmus Universiteit 2008). Deze rapporten zijn gepubliceerd op de internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

⁶⁶ Besluit van 25 april 2008 met kenmerk 102449/167, www.energiekamer.nl (hierna: besluit van 25 april 2008).

⁶⁷ Besluit van 29 augustus 2008 met kenmerk 102610_1/167, www.energiekamer.nl (hierna: besluit van 29 augustus 2008).

financiële markten gedurende deze reguleringsperiode. De Raad bereikt dit door de schattingen van variabelen op voldoende conservatieve wijze uit te voeren. Tot slot houdt de Raad rekening met de mogelijke onzekerheid over de hoogte van de diverse parameters door, waar relevant, bandbreedtes te hanteren.

105. De WACC wordt gebaseerd op de vermogenskostenvoet van een netbeheerder die zich efficiënt financiert in plaats van op de werkelijke vermogenskosten die TenneT maakt. Dit sluit aan bij het systeem van outputsturing dat de wetgever voor ogen heeft. De Raad heeft meerdere redenen voor deze keuze. Ten eerste zorgt deze aanpak ervoor dat TenneT geprikkeld wordt om zich efficiënt te financieren. Hierdoor krijgen afnemers waar voor hun geld. Deze aanpak zorgt er ook voor dat wordt aangesloten bij de wet⁶⁸. TenneT kan hierdoor immers geen rendement behalen dat hoger is dan in het economisch verkeer gebruikelijk. Ten derde is het vaststellen van de WACC op basis van de werkelijke financieringskosten van TenneT niet goed mogelijk, omdat enkele onderdelen van de WACC niet of niet goed op bedrijfsniveau zijn vast te stellen. Op deze wijze wordt TenneT geprikkeld zich efficiënt te financieren en krijgen afnemers waar voor hun geld. Het vaststellen van de WACC op basis van de werkelijke vermogenskosten van TenneT is overigens niet goed mogelijk, omdat enkele onderdelen van de WACC niet of niet goed op bedrijfsniveau zijn vast te stellen.
106. In lijn met de wettelijke basis en met het door de Raad toegepaste reguleringsstelsel, stelt de Raad een zogenaamde reële WACC vóór belasting vast⁶⁹. Dit betekent dat de WACC geen vergoeding bevat voor de inflatie. Dit is niet nodig, omdat de tarieven van TenneT jaarlijks met de inflatie meestijgen. Wel bevat de gehanteerde WACC een vergoeding voor de te betalen vennootschapsbelasting. De reële WACC wordt berekend door de nominale WACC te corrigeren voor de cpi gedurende de vierde reguleringsperiode. De nominale WACC wordt bepaald aan de hand van een vastgestelde norm met betrekking tot de mate van financiering met vreemd en eigen vermogen (hierna: gearing), de kostenvoet van het vreemd⁷⁰ en eigen vermogen⁷¹ en het voor netbeheerders geldende tarief voor vennootschapsbelasting in de vierde reguleringsperiode⁷².

⁶⁸ Ingevolge artikel 41, derde lid van de E-wet.

⁶⁹ Formule (14) uit Bijlage 1.

⁷⁰ Formule (16) uit Bijlage 1.

⁷¹ Formule (17) en (18) uit Bijlage 1.

⁷² Formule (15) uit Bijlage 1.

107. Om een WACC vast te kunnen stellen die zoveel mogelijk representatief is voor de verwachte ontwikkelingen in de vierde reguleringsperiode, neemt de Raad de meest recente ontwikkelingen in de parameters mee bij de totstandkoming van dit besluit. Om deze reden heeft de Raad aan Frontier gevraagd om een aanvullend rapport op te stellen over de meest recente ontwikkeling van enkele van de parameters van de WACC⁷³. De Raad acht dit rapport betrouwbaar en representatief voor de bepaling van de hoogte van de parameters van de WACC voor TenneT.
108. De Raad stelt de reële WACC (voor belastingen) voor de landelijke netbeheerder TenneT voor de vierde reguleringsperiode vast op 5,4% in 2010. Hoewel de parameters daadwerkelijk zijn geactualiseerd komt het redelijk rendement op dezelfde hoogte uit als in de tweede en de derde reguleringsperiode.

Vaststellen van de operationele kosten in 2006

109. De algemene lijn die de Raad hanteert bij het vaststellen van de operationele kosten is dat deze zijn afgeleid uit de door TenneT gerapporteerde operationele kosten in de jaren 2006. Zoals de Raad in het begin van deze paragraaf reeds opmerkte, maakt hij hierop deze reguleringsperiode een aantal uitzonderingen, omdat hij deze reguleringsperiode voor het eerst de overige transportkosten, de aanmerkelijke investeringen en de HS-netten reguleert. De Raad verwijst hiervoor naar de paragrafen 8.2.1.1, 8.3.3.1 en 8.4.1.1.

8.1.4.2 Stap 2: Bepalen van het huidige efficiënte kostenniveau

110. Ingevolge artikel 41, derde lid van de E-wet heeft de *x*-factor onder meer als doel te bereiken dat de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid van de landelijke netbeheerder wordt bevorderd. Artikel 4 van de Verordening geeft daarbij aan dat de Raad hierbij gebruik moet maken van een vergelijking van TenneT met een efficiënte en structureel vergelijkbare netbeheerder. Zoals reeds in paragraaf 7.1 is gemotiveerd, is er binnen Nederland geen structureel vergelijkbare netbeheerder. Vandaar dat de Raad concludeert dat de mate van efficiëntie van TenneT het beste kan worden bepaald door TenneT te vergelijken met buitenlandse TSO's (hierna: internationale TSO-benchmark). De Raad gebruikt deze internationale TSO-benchmark om invulling te geven aan het principe dat de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid moet worden bevorderd. Met deze benchmark wil de Raad inschatten in hoeverre TenneT efficiënter kan opereren⁷⁴.

⁷³ Frontier 2008.

⁷⁴ Formule (8) in Bijlage 1.

111. De algemene lijn is dus dat de internationale TSO-benchmark aan de basis staat van het bepalen van de efficiënte kosten. De resultaten benchmark vertaalt de Raad namelijk in een efficiëntieparameter voor TenneT. Deze efficiëntieparameter geeft aan wat het efficiënte kostenniveau voor TenneT is gegeven haar taken en haar netten. De Raad past vervolgens deze parameter toe op de relevante kosten. Als bepaalde kosten niet zijn meegenomen in de benchmark, dan heeft de Raad geen informatie over mate van efficiëntie van deze kosten. De Raad zal in een dergelijke situatie besluiten om de efficiëntieparameter dan voorlopig niet toe te passen op die kosten.
112. Voor de vierde reguleringsperiode wordt het meest recent uitgevoerde en afgeronde onderzoek naar de efficiëntie van enkele buitenlandse TSO's en TenneT gehanteerd. Dit betreft een internationale TSO-benchmark studie⁷⁵ van het onafhankelijk onderzoeksbureau SumicSid AB (hierna: SumicSid)⁷⁶. Dit onderzoek is een vervolg op het onderzoek dat voorafgaand aan het besluit van 23 september 2003⁷⁷ is uitgevoerd. Het eindrapport van dit onderzoek is gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.
113. SumicSid heeft van oktober 2004 tot en met februari 2006 dit onderzoek⁷⁸ uitgevoerd. Aan het onderzoek hebben de toezichthouders op de energiemarkt uit Oostenrijk, Denemarken, Nederland, Noorwegen en Portugal, en de TSO's⁷⁹ actief meegewerkt. Gedurende het onderzoek hebben SumicSid, de TSO's en de toezichthouders regelmatig overlegd. Alle partijen hebben daarbij input kunnen leveren voor de analyses van SumicSid. Bovendien hebben de TSO's zelf de benodigde data over de periode 2000 tot en met 2003 aangeleverd ten behoeve van het onderzoek.

⁷⁵ Zie SumicSid AB, *ECOM+ Results 2005: final report*, juni 2006, www.energiekamer.nl (hierna: SumicSid 2006a).

⁷⁶ Ten behoeve van het besluit van 5 september 2006 is eveneens gebruik gemaakt van dit onderzoek.

⁷⁷ Zie onder andere Bijlage B bij het Besluit van 23 september 2003.

⁷⁸ Zie SumicSid 2006a.

⁷⁹ Dit betrof de volgende TSO's: Verbund (Oostenrijk), Elkraft en Eltra (Denemarken), TenneT (Nederland), Statnett (Noorwegen) en REN (Portugal).

114. De Raad merkt hierbij op dat het onderzoek alleen betrekking heeft op de EHS-netten van TenneT. In de onderzoeksperiode was TenneT immers nog niet aangewezen als beheerder van de HS-netten. Ook waren er indertijd nog geen aanmerkelijke investeringen gerealiseerd en werden de overige transportkosten nog niet gereguleerd. Vandaar dat deze kosten niet zijn meegenomen in het onderzoek van SumicSid⁸⁰. Consequentie hiervan is dat de Raad, in afwijking op de algemene lijn, de resultaten van het onderzoek van SumicSid niet kan toepassen op de kosten die samenhangen met de overige transportkosten, de HS-netten en de gerealiseerde aanmerkelijke investeringen. De Raad komt hierop terug in de paragrafen 8.2.1.2, 8.3.3.2 en 8.4.1.2.
115. In het onderzoek heeft SumicSid de totale kosten per eenheid netwerk op een gestandaardiseerde wijze berekend voor alle TSO's. Hierbij heeft SumicSid de administratieve kosten⁸¹ buiten beschouwing gelaten. Om de mate van efficiëntie van de TSO's te bepalen zijn twee van elkaar onafhankelijke maatstaven gebruikt:
- De mate van efficiëntie ten opzichte van het Europees gemiddelde. Dit wordt bepaald door de kosten per eenheid netwerk te vergelijken met de Europese gemiddelde kosten per eenheid netwerk. Het Europees gemiddelde is bepaald op basis van een uitgebreide kostenstudie van de transmissieactiviteiten. Het is dus niet gelijk aan de gemiddelde kosten van de onderzochte TSO's.
 - De mate van efficiëntie ten opzichte van de meest efficiënte TSO uit het onderzoek. Hierbij worden de kosten van de onderzochte TSO's vergeleken met de kosten van de meest efficiënte TSO. Dit is de TSO met de laagste kosten per eenheid netwerk. Uit het onderzoek blijkt dat er twee TSO's het meest efficiënt zijn.
- Aan de hand van deze twee maatstaven heeft SumicSid beoordeeld of, gegeven de bestaande situatie, het netwerk efficiënt wordt beheerd door een TSO. SumicSid geeft dus geen beoordeling over de efficiënte omvang van het netwerk.

⁸⁰ In het vervolg van dit besluit abstraheert de Raad van toevoeging dat dit onderzoek alleen de EHS-netten van TenneT betreft. Dat betekent echter niet dat de resultaten van dit onderzoek ook voor de HS-netten, de overige transportkosten of voor de inmiddels gerealiseerde aanmerkelijke investeringen van TenneT gelden.

⁸¹ Administratieve kosten zijn hierbij buiten beschouwing gelaten, omdat de kosten per TSO aanzienlijk verschillen. Administratieve kosten zijn daarbij gedefinieerd als zijnde de som van: verzekeringskosten, salariskosten voor administratief en ondersteunend personeel en bepaalde overheadkosten zoals verwarmings- en verlichtingskosten.

116. SumicSid heeft daarbij tevens onderzoek gedaan naar eventuele verschillen tussen landen die er mogelijkwijs toe leiden dat een TSO hogere kosten moet maken dan andere TSO's. De TSO's hebben hiervoor suggesties kunnen aanleveren bij SumicSid. Uit het onderzoek is gebleken dat de verplichting om regelmatig hoogspanningsmasten te schilderen (hierna: mastschilderkosten) aantoonbaar tot hogere kosten voor een TSO leidt. TenneT bleek de enige deelnemende TSO te zijn die aan een dergelijke verplichting moet voldoen. Deze conclusie heeft geleid tot een neerwaartse correctie van de kosten van TenneT in het onderzoek voor dit punt. Dit heeft een positieve invloed op de gemeten efficiëntie van TenneT.
117. Uit het onderzoek blijkt dat volgens de door SumicSid gehanteerde criteria de EHS-netten van TenneT in de periode 2000 tot en met 2003 minder efficiënt waren, zowel ten opzichte van de efficiënte TSO's als ten opzichte van het Europees gemiddelde. Op de resultaten is – op verzoek van de Raad – een aanvullende (gevoeligheids)analyse door SumicSid uitgevoerd, specifiek gericht op de Nederlandse situatie. Deze aanvullende analyse⁸² is eveneens gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.
118. Eén van de punten die in de aanvullende analyse aan de orde kwam is het effect van de kapitaalkosten op de gemeten efficiëntie. De mate van efficiëntie blijkt voor een belangrijk deel te worden bepaald door de kapitaalkosten. Dat is met name het geval als alle bestaande netwerkactiva van TenneT in de analyse worden meegenomen. In het kader van de reguleringssystematiek van TenneT is dit echter niet relevant. Immers, in het besluit van 23 september 2003 stelt de directeur van de Dienst Uitvoering en Toezicht Energie⁸³ dat op basis van de indertijd gebruikte TSO-benchmark niet eenduidig kon worden geconcludeerd of de investeringen tot en met 2000 inefficiënt waren⁸⁴. Daarom zijn in dat besluit investeringen tot en met het jaar 2000 efficiënt beschouwd⁸⁵. De Raad heeft deze lijn van handelen bevestigd in het besluit van 5 september 2006⁸⁶. Vanuit zorgvuldigheidsoverwegingen continueert de Raad dit ook in onderhavig besluit. Dat wil zeggen dat de Raad de investeringen in de EHS-netten tot en met het jaar 2000 ook in de vierde reguleringsperiode als efficiënt beschouwd. Op verzoek van de Raad heeft SumicSid

⁸² Zie SumicSid AB, *ECOM+ Results 2005: TSO A sensitivity report*, juni 2006, www.energiekamer.nl (hierna: SumicSid 2006b). Dit onderzoek betreft eveneens alleen de EHS-netten van TenneT (zie ook randnummer 114).

⁸³ De rechtsvoorganger van de Raad.

⁸⁴ Zie randnummer 20 van Bijlage B bij het Besluit van 23 september 2003.

⁸⁵ Idem.

⁸⁶ Zie randnummer 53 van Bijlage A bij het Besluit van 5 september 2006.

daarom in de aanvullende analyse alleen de gemaakte investeringen vanaf het jaar 2001 meegenomen⁸⁷.

119. Op basis van de aanvullende analyse van SumicSid kan worden geconcludeerd dat⁸⁸:
- De kosten per eenheid netwerk van TenneT circa 60 tot 80% bedroegen van het Europees gemiddelde kostenniveau in de periode 2000-2003. Daarmee is de efficiëntie van TenneT hoger dan het Europees gemiddelde kostenniveau;
 - De kosten per eenheid netwerk van de meest efficiënte TSO's circa 60 tot 80% bedroegen van die van TenneT in de periode 2000-2003. Daarmee is TenneT minder efficiënt dan de best presterende TSO's.

Zoals aangegeven, zijn in de aanvullende studie de investeringen tot en met 2000 efficiënt beschouwd, en zijn de mastschilderkosten evenals de administratieve kosten buiten beschouwing gelaten.

120. De Raad heeft deze studie, zoals eerder is toegelicht, gebruikt om de efficiëntie van TenneT te bepalen en heeft dit vertaald in een efficiëntieparameter⁸⁹. Deze parameter is gebaseerd op een vergelijking van de kosten van TenneT met de meest efficiënte TSO's en dus niet met het Europees gemiddelde kostenniveau. Naar aanleiding van een zienswijze⁹⁰ heeft de Raad besloten om zijn keus hiervoor nader toe te lichten. Ingevolge artikel 4 van de Verordening moeten de tarieven van TenneT een afspiegeling vormen van de werkelijk gemaakte kosten, voor zover deze overeenkomen met die van een efficiënte en structureel vergelijkbare netbeheerder. De Verordening geeft niet expliciet aan of dit de meest efficiënte netbeheerder moet zijn of dat een vergelijking met het gemiddelde ook voldoet. De Raad stelt derhalve vast dat artikel 4 van de Verordening beide interpretaties toestaat en toelaat. De Raad meent dat TenneT zich bij de uitvoering van zijn wettelijke taken deze reguleringsperiode nog dient te spiegelen aan het best presterende vergelijkbare bedrijf⁹¹. Daarnaast merkt de Raad op dat ook bij de regionale netbeheerders elektriciteit het meest efficiënte bedrijf in eerste instantie de standaard heeft gezet. De regionale netbeheerders elektriciteit kregen daarbij zes jaar⁹² de tijd om het efficiënte kostenniveau te bereiken. TenneT heeft hier in totaal tien jaar⁹³ voor gekregen van de Raad. Het voorgaande is in lijn

⁸⁷ De mastschilderkosten en de administratieve kosten zijn hierbij eveneens buiten beschouwing gelaten conform SumicSid 2006a.

⁸⁸ Zie SumicSid 2006b, p. 8.

⁸⁹ Formule (8) in Bijlage 1.

⁹⁰ Zie zienswijze 17 in Bijlage 3.

⁹¹ Zie ook randnummer 50 van Bijlage A bij het Besluit van 5 september 2006.

⁹² De periode 2001 tot en met 2006.

⁹³ De periode 2001 tot en met 2010.

met hetgeen de Minister heeft toegelicht bij de behandeling van de Wet tot wijziging van de Overgangswet Elektriciteitsproductiesector:

“De bedoeling van het reguleringsstelsel in de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet is om bedrijven die zich in een monopolioïde situatie bevinden een prikkel te geven net zo doelmatig te handelen als bedrijven op een markt met concurrentie. Dat wordt ook tot uitdrukking gebracht door de verwijzing naar het begrip marktwerking in de eerder genoemde artikelen 41, eerste lid, en 80, eerste lid. Dit betekent in de eerste plaats dat eventuele overwinsten die qua omvang uitgaan boven het redelijk rendementsniveau (monopoliewinsten) bij deze bedrijven moeten worden teruggebracht tot een redelijk rendement. In de tweede plaats zullen de bedrijven ernaar moeten streven om net zo efficiënt te werken als het meest efficiënte bedrijf in de sector. In de derde plaats zal de sector sowieso als geheel haar efficiëncyniveau dienen te verhogen.

[...]

De bepaling dat de korting mede dient om de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van de netbeheerders te bevorderen kan als volgt nog nader worden toegelicht.

Om de bedrijven te stimuleren de gewenste doelmatigheidsverbeteringen te realiseren voorziet de wet in een korting op de tarieven (x-factor). Bedrijven die beter presteren dan de Tweede Kamer, vergaderjaar 2002–2003, 28 174, nr. 28 13 efficiëncydoelstelling, mogen het extra behaalde rendement behouden. Om er voor te zorgen dat de verschillende bedrijven een even grote kans hebben om de efficiëncydoelstelling te behalen, is het van belang dat eerst efficiëncyverschillen tussen de bedrijven worden weggenomen. Immers, een bedrijf dat erg inefficiënt is kan makkelijker een grotere efficiëncyverbetering behalen dan een bedrijf dat wel efficiënt is. In de wetgevingsgeschiedenis is daarom destijds al aangegeven dat een overgangperiode nodig is om deze efficiëncyverschillen weg te werken.”⁹⁴

Hieruit blijkt dat de Minister eveneens van mening is dat TenneT net zo efficiënt moet werken als de meest efficiënte TSO totdat de efficiëntieverschillen zijn weggenomen. De Minister geeft hierbij tevens aan dat een overgangperiode nodig is om deze verschillen weg te werken.

121. Uit de aanvullende studie van SumicSid blijkt dus dat de kosten per eenheid netwerk van de efficiënte TSO's in de periode 2000-2003 circa 60 tot 80% bedroegen van de kosten van TenneT. Er dient echter rekening te worden gehouden met het feit dat dit onderzoek heeft plaatsgevonden over de periode 2000-2003 en TenneT sinds die tijd efficiënter heeft kunnen worden op de onderzochte kosten. De Raad is daarom van mening dat de bandbreedte, waar binnen de efficiëntieparameter dient te liggen, opwaarts gecorrigeerd moet worden naar 0,7 à 0,9. De Raad stelt de hoogte van deze efficiëntieparameter vast op het midden van deze bandbreedte, te weten 0,8⁹⁵.

⁹⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2002–2003, 28 174, nr. 28, p. 13 e.v.

⁹⁵ Zie randnummer 49 van Bijlage A bij het Besluit van 5 september 2006.

122. De Raad bepaalt de huidige efficiënte kosten door de efficiëntieparameter te vermenigvuldigen met de huidige kosten van TenneT, voor zover de efficiëntieparameter hierop betrekking heeft, en de huidige kosten van TenneT waar de efficiëntieparameter geen betrekking heeft hierbij op te tellen⁹⁶.

8.1.4.3 Stap 3: Bepalen efficiënte kostenniveau in 2010

123. Ingevolge artikel 41, eerste lid van de E-wet heeft de x -factor tot doel om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering te bevorderen. De Raad geeft hier invulling aan middels deze derde stap. Deze stap bestaat uit het vertalen van het huidige efficiënte kostenniveau naar het efficiënte kostenniveau aan het eind van de reguleringsperiode, in case het jaar 2010. Hiertoe is het huidige efficiënte kostenniveau gecorrigeerd voor de verwachte generieke productiviteitsontwikkeling (hierna: frontier shift) in de periode 2007 tot en met 2010⁹⁷. De Raad past deze frontier shift toe op alle kosten van TenneT. Op deze wijze stimuleert de Raad TenneT om efficiënter te worden gedurende de vierde reguleringsperiode.
124. Zoals reeds in paragraaf 7.1 en in paragraaf 8.1.4.2 is gemotiveerd, is er binnen Nederland geen structureel vergelijkbare netbeheerder. Dit betekent dat het niet mogelijk is om op basis van een Nederlandse vergelijking een inschatting te maken van de frontier shift in de periode 2007 tot en met 2010. Vandaar dat de Raad ook hier gebruik heeft gemaakt van een vergelijking van TenneT met buitenlandse TSO's. De Raad gebruikt deze vergelijking om invulling te geven aan het principe dat de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van TenneT moet worden bevorderd. Dat houdt in dat de Raad hiermee vaststelt in hoeverre TenneT in de komende jaren doelmatiger kan opereren.
125. Het onafhankelijk onderzoeksbureau Europe Economics heeft voor de Raad onderzoek gedaan naar de frontier shift van gereguleerde netwerkbeheerders⁹⁸. In het onderzoek is niet alleen gekeken naar beheerders van elektriciteitsnetwerken, maar ook naar beheerders van gasnetwerken en waternetwerken in Australië, Italië, Nederland, Nieuw-Zeeland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Het eindrapport van dit onderzoek is gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

⁹⁶ Formule (8) in Bijlage 1.

⁹⁷ Formule (9) in Bijlage 1.

⁹⁸ Europe Economics, *Research into Productivity Growth in Electricity Transmission and Other Sectors: a report for DTe*, 2006, www.energiekamer.nl (hierna: Europe Economics 2006).

126. Het onderzoek is gebaseerd op een aanzienlijk aantal onderzoeken naar de frontier shift dat zich bij de gas-, elektriciteit- en waternetbeheerders in de voorgenoemde landen heeft voorgedaan. Ondanks dat de resultaten niet 1-op-1 kunnen worden vergeleken, kan uit deze studies wel worden afgeleid wat de potentiële frontier shift van TenneT zou kunnen zijn. Uit het onderzoek van Europe Economics blijkt dat in het algemeen elke netwerkbeheerder een frontier shift kan behalen. Indien er sprake is van een reguleringssystematiek met sterke prikkels, dan kan deze frontier shift 1,5 tot 2,5% per jaar bedragen.
127. Europe Economics verwacht dat TenneT een frontier shift kan bereiken die 0,75 tot 1,75%-punten hoger ligt dan van de Nederlandse economie als geheel. Voor Nederland verwacht Europe Economics een productiviteitsstijging van circa 0,5%. In totaal betekent dit dat de frontier shift die TenneT volgens Europe Economics zou moeten kunnen realiseren tussen 1,25 en 2,25% kan liggen. Deze verwachting ligt grotendeels binnen de bandbreedte die Europe Economics heeft vastgesteld voor gereguleerde netwerkbeheerders (zie het vorige randnummer). De Raad heeft besloten de frontier shift voor TenneT vast te stellen op 2%. Dit percentage is in lijn met de frontier shift die de meest efficiënte TSO's volgens de onderzoeken van SumicSid in de periode 2000-2003 hebben gerealiseerd.
128. Tot slot merkt Europe Economics nog op dat, naast de generieke efficiëntiewinst, een netwerkbeheerder zoals TenneT een additionele productiviteitsverbetering kan realiseren als deze nog niet het efficiënte kostenniveau per eenheid netwerk heeft bereikt. De Raad stelt vast dat dit is wat de Raad met stap 2 (zie paragraaf 8.1.4.2) wil stimuleren.
129. De Raad bepaalt de efficiënte kosten in het jaar 2010 door de frontier shift toe te passen op de huidige efficiënte kosten van TenneT⁹⁹.

⁹⁹ Formule (g) in Bijlage 1.

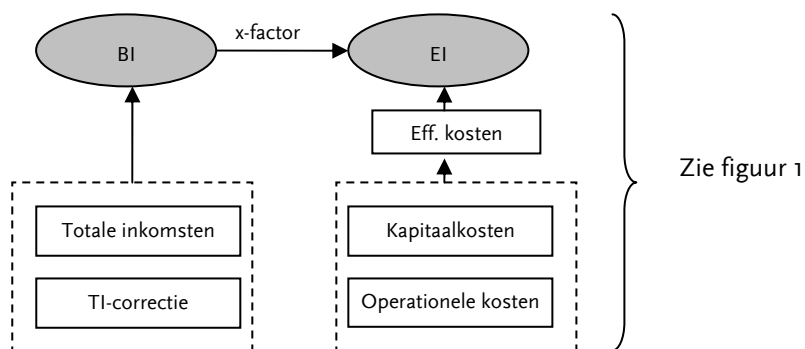
8.1.5 Bijzondere aspecten van de methode

130. De reguleringssystematiek van TenneT kent enkele bijzondere aspecten. Tot en met de derde reguleringsperiode¹⁰⁰ beheerde TenneT alleen de EHS-netten in Nederland. Met ingang van 1 januari 2008 is het landelijk elektriciteitsnetwerk, als gevolg van de Won, uitgebreid met de HS-netten. Sindsdien is TenneT daarom ook beheerder van het HS-netwerk¹⁰¹. Dit betekent vanzelfsprekend dat daarmee de EHS-netten en de HS-netten onder dezelfde reguleringssystematiek, zoals beschreven in deze paragraaf en in hoofdstuk 7, vallen.
131. Daarnaast heeft de Raad besloten om in onderhavig besluit eveneens de reguleringssystematiek van de overige transportkosten vast te leggen. Deze kosten beschouwt de Raad als onderdeel van de reguleringssystematiek van de EHS- en HS-netten. Tot slot heeft TenneT in het jaar 2007 enkele aanmerkelijke investeringen gerealiseerd, die de Raad met ingang van deze reguleringsperiode ook via onderhavig besluit reguleert.
132. Het voorgaande betekent dat de inkomsten en dus ook de efficiënte kosten van TenneT feitelijk op te delen zijn in drie categorieën¹⁰² (zie ook figuur 2):
- De kapitaal en operationele kosten die samenhangen met het beheer van het EHS-netwerk van TenneT (zie paragraaf 8.2);
 - De kapitaal- en operationele kosten die samenhangen met het beheer van het HS-netwerk van TenneT (zie paragraaf 8.3); en
 - De kapitaal- en operationele kosten die samenhangen met reeds gerealiseerde aanmerkelijke investeringen (zie paragraaf 8.4).

¹⁰⁰ Dit betreft dus de periode 2001 tot en met 2007.

¹⁰¹ Zie ook paragraaf 8.3.

¹⁰² Formule (49) en (50) uit Bijlage 1.

Economische kosten

Kapitaalkosten

EHS-netten		HS-netten	
oude activa	nieuwe activa	oude activa	nieuwe activa
§ 8.2.1.1	§ 8.2.1.1	§ 8.3.1.1	§ 8.3.1.1
Aanmerkelijke investeringen			
§ 8.4.1.1			

Operationele kosten

EHS-netten			HS-netten	
beheer deel I	beheer deel II	overig (o.a. e & v)	beheer	e & v
§ 8.2.1.2	§ 8.2.1.2	§ 8.2.1.2	§ 8.3.1.2	§ 8.3.1.2
Aanmerkelijke investeringen				
§ 8.4.1.2				

Figuur 2. Grafische weergave en vindplaats van de kostencategorieën van TenneT

133. Aangezien het de eerste keer is dat de Raad de verschillende categorieën van kosten reguleert, heeft hij besloten de wijze waarop de verschillende categorieën zijn meegenomen in de reguleringssystematiek van TenneT uitgebreid toe te lichten in de hiernavolgende paragrafen (zie ook figuur 2).

8.2 EHS-netten

134. TenneT beheert de netten die bestemd zijn voor transport van elektriciteit op een spanningsniveau van 220 kV of hoger en die als zodanig worden geëxploiteerd, alsmede de landsgrensoverschrijdende netten op een spanningsniveau van 500 V of hoger (hierna: EHS-netten). Voor het beheer van de EHS-netten maakt TenneT kosten. Om deze kosten te dekken heeft TenneT een vergoeding nodig. De Raad houdt hiermee rekening bij de bepaling van de efficiënte kosten 2010. In deze paragraaf geeft de Raad aan hoe de algemene lijn (zie paragraaf 8.1) concreet wordt ingevuld voor de EHS-netten en beschrijft de Raad eventuele afwijkingen van deze algemene lijn.

8.2.1 Bepalen van de efficiënte EHS-kosten in het jaar 2010

8.2.1.1 Stap 1: Bepalen van het huidige kostenniveau

135. De Raad bepaalt het huidige kostenniveau op hoofdlijnen conform de algemene lijn zoals die is beschreven in paragraaf 8.1.4.1. Alleen bij de operationele kosten maakt de Raad hierop een uitzondering.

Kapitaalkosten EHS-netten

136. De kapitaalkosten voor EHS-netten zijn een vergoeding voor het geïnvesteerde vermogen van TenneT. Deze kapitaalkosten bestaan uit twee delen:
- De kapitaalkosten die betrekking hebben op de activa voor EHS-netten die zijn aangeschaft of in gebruik zijn genomen voorafgaand aan de regulering door de Raad, dat wil zeggen voor 1 januari 2001 (hierna: EHS oude deel)¹⁰³;
 - De kapitaalkosten die betrekking hebben op de activa voor EHS-netten die zijn aangeschaft of in gebruik zijn genomen op 1 januari 2001 of later (hierna: EHS nieuwe deel)¹⁰⁴.

¹⁰³ Formule (19) uit Bijlage 1.

¹⁰⁴ Formule (20) uit Bijlage 1.

137. De activabasis van TenneT die door de Raad wordt gehanteerd, is gestandaardiseerd. De GAW voor EHS-netten bestaat daarbij uit twee delen, het oude deel en het nieuwe deel¹⁰⁵. De Raad maakt dit onderscheid omdat de reguleringssystematiek voor TenneT in het jaar 2000 begon met de eerste vaststelling van de gereguleerde tarieven door de Raad. Het oude deel van de GAW is het deel dat is aangeschaft voor het begin van de regulering en het nieuwe deel van de GAW is het deel dat is aangeschaft in de periode dat de Raad TenneT reguleert.
138. Het oude deel van de GAW ultimo 2006 is gebaseerd op de GAW in het jaar 2000, gecorrigeerd voor afschrijvingen en cpi in de jaren 2001 tot en met 2006¹⁰⁶. De Raad merkt hierbij op dat de Raad aan het begin van de regulering voor TenneT de gestandaardiseerde activawaarde (hierna: GAW) aan het eind van het jaar 2000 heeft berekend op basis van historische gegevens en een standaardmethode. Deze GAW behandelt de Raad in de berekeningen als een investering uit het jaar 2000. Dit is in lijn met de wijze waarop de Raad het oude deel van de GAW in voorgaande reguleringsperioden heeft behandeld. De afschrijvingstermijn is daarbij gestandaardiseerd op 25 jaar. Deze afschrijvingstermijn benadert de resterende economische levensduur van deze activa vanaf 2000. De GAW voor TenneT in het jaar 2000 is door de Raad vastgesteld op EUR 806.923.325.
139. Het nieuwe deel van de GAW ultimo 2006 bestaat uit de activa die na het jaar 2000 zijn aangeschaft¹⁰⁷. De GAW is eveneens gecorrigeerd voor afschrijvingen en cpi. Voor activa die zijn aangeschaft of in gebruik genomen op of na 1 januari 2001, geldt per soort actief een afschrijvingstermijn conform de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.
140. De totale afschrijvingen voor de EHS-netten in 2006 worden bepaald door de afschrijvingen op de oude GAW en de afschrijvingen op de nieuwe GAW in 2006 te sommeren¹⁰⁸.
141. Het oude deel van de afschrijvingen wordt gevormd door de jaarlijkse afschrijvingslasten op de oude GAW¹⁰⁹. Het oude deel van de afschrijvingen is door de Raad vastgesteld op 1/25-ste deel van de GAW 2000 gecorrigeerd voor cpi. Deze aanpak is een voortzetting van de aanpak in voorgaande reguleringsperiodes.

¹⁰⁵ Formule (21) uit Bijlage 1.

¹⁰⁶ Formule (22) uit Bijlage 1.

¹⁰⁷ Formule (23) uit Bijlage 1.

¹⁰⁸ Formule (24) uit Bijlage 1.

¹⁰⁹ Formule (25) uit Bijlage 1.

142. Het nieuwe deel van de afschrijvingen wordt gevormd door de jaarlijkse afschrijvingslasten op de investeringen die zijn aangeschaft of in gebruik genomen op of na 1 januari 2001¹¹⁰. Voor deze investeringen gelden afschrijvingstermijnen conform de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.

¹¹⁰ Formule (26) uit Bijlage 1.

Operationele kosten EHS-netten

143. De operationele kosten voor EHS-netten van TenneT kunnen worden opgedeeld in drie categorieën:
- De operationele kosten voor beheer die betrekking hebben op de administratie en mastschilderkosten¹¹¹ (hierna: operationele kosten deel I);
 - De overige operationele kosten voor beheer¹¹² (hierna: operationele kosten deel II);
 - De operationele kosten die betrekking hebben op inkoopkosten energie en vermogen, Cross Border Trade en vrijval NEA inkomsten (hierna: operationele kosten overige transporttaken).
144. De reden dat de Raad het onderscheid naar operationele kosten deel I, deel II en overige transporttaken maakt is om enerzijds aan te sluiten bij enkele onderzoeken¹¹³ die de Raad ten behoeve van dit besluit heeft laten uitvoeren en anderzijds om aan te sluiten bij het feit dat TenneT naast enkele beheertaken ook andere transporttaken heeft ingevolge artikel 16, eerste lid van de E-wet .
145. De operationele kosten deel I en deel II worden bepaald uit de werkelijke operationele kosten van het jaar 2006 conform de algemene uitgangspunten.
146. De operationele kosten overige transporttaken bepaalt de Raad niet conform de algemene uitgangspunten. Reden hiervoor is dat deze kosten voor het eerst onderdeel uitmaken van de reguleringsystematiek. Daarom wordt als startpunt de kosten in het laatste jaar van voorgaande reguleringsperiode genomen om de continuïteit te waarborgen. Deze operationele kosten zijn afgeleid uit het kostenniveau dat op grond van artikel 41b, tweede lid van de E-wet, in de tarieven van TenneT voor het jaar 2007¹¹⁴ is verwerkt¹¹⁵. Concreet bestaan de operationele kosten voor overige transporttaken uit:
- Kosten energie en vermogen voor EHS-netten: de kosten van inkoop van energie voor de dekking van netverliezen, het oplossen van transportbeperkingen en de handhaving van de spannings- en blindvermogenshuishouding, conform artikel 3.2 van de TarievenCode Elektriciteit¹¹⁶;
 - Kosten Cross Border Trade, conform artikel 3.2 van de TarievenCode Elektriciteit¹¹⁷;

¹¹¹ Formule (27) uit Bijlage 1.

¹¹² Formule (28) uit Bijlage 1.

¹¹³ De internationale TSO-benchmark studie van Sumicsid en het onderzoek naar de frontier shift van Europe Economics.

¹¹⁴ Zie het besluit van 31 januari 2007.

¹¹⁵ Formule (29) uit Bijlage 1.

¹¹⁶ Zie www.energiekamer.nl.

¹¹⁷ Zie www.energiekamer.nl.

- Vrijval NEA inkomsten, conform artikel 13.3 van de Overgangswet Elektriciteitsproductiesector.

8.2.1.2 Stap 2: Bepalen van het huidige efficiënte kostenniveau

147. Het verwachte efficiënte kostenniveau voor TenneT bepaalt de Raad conform de algemene uitgangspunten door het huidige kostenniveau van TenneT te corrigeren voor de mate van (in)efficiëntie van TenneT. Om het huidige efficiënte kostenniveau te bepalen, wordt gebruik gemaakt van de onderzoeken van SumicSid, zoals besproken bij de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1. Daar is aangegeven dat de investeringen tot en met 2000 efficiënt zijn beschouwd en de mastschilderkosten en de administratieve kosten buiten beschouwing zijn gelaten. De uitkomsten hebben derhalve alleen betrekking op de efficiëntie van de kapitaalkosten die betrekking hebben op de investeringen die zijn gedaan sinds 2001 (EHS nieuwe deel) en de overige operationele kosten voor beheer (operationele kosten deel II). Dit is een afwijking op de algemene lijn.
148. Net als in de derde reguleringsperiode¹¹⁸ stelt de Raad de hoogte van de efficiëntieparameters voor de kapitaalkosten voor EHS nieuwe deel ($\theta_{KK}^{EHS\ nieuwe}$) en de operationele kosten deel II ($\theta_{OK}^{EHS\ deel\ II}$) vast op 0,8. De Raad verwijst in dit verband naar paragraaf 8.1.4.2 en dan in het bijzonder naar randnummer 121 van onderhavig besluit voor een toelichting hierop.
149. De kapitaalkosten met betrekking tot de activa die zijn aangeschaft of in gebruik genomen tot en met het jaar 2000 zijn daarbij – in lijn met hetgeen in het besluit van 5 september 2006 is gesteld¹¹⁹ – door de Raad wederom efficiënt beschouwd. Dit komt tot uitdrukking in de efficiëntieparameter, $\theta_{KK}^{EHS\ oud}$, waarvoor een waarde van 1 wordt ingevuld.
150. Naar de mate van efficiëntie van de mastschilderkosten en de administratieve kosten (operationele kosten deel I) is geen tot weinig onderzoek uitgevoerd door SumicSid. Het is daardoor voor de Raad niet mogelijk om een inschatting te maken van efficiëntie van TenneT ten aanzien van deze kosten. De Raad heeft derhalve besloten om de efficiëntie van deze kosten voorzichtig in te schatten. Voor operationele kosten deel I komt dit tot uitdrukking in de efficiëntieparameter $\theta_{OK}^{EHS\ deel\ I}$, waarvoor een waarde van 1 wordt ingevuld.

¹¹⁸ Zie randnummer 49 van Bijlage A bij Besluit van 5 september 2006.

¹¹⁹ Zie ook randnummer 118.

151. De Raad heeft niet kunnen vaststellen of de operationele kosten voor overige transporttaken efficiënt zijn. Dit wordt vooral veroorzaakt door het deels exogene karakter van deze kosten. Zo worden de kosten voor Cross-Border-Trade op Europees niveau bepaald. Bij NEA inkomsten gaat het juist om vergoedingen en niet om kosten. Naar de mate van efficiëntie is bovendien geen tot weinig onderzoek uitgevoerd door SumicSid. Aangezien de Raad de mate van efficiëntie niet heeft kunnen vaststellen, kan de Raad voor de vierde reguleringsperiode geen inschatting maken van de efficiënte parameter. Daarom stelt de Raad de efficiëntie parameter (θ_{OK}^{TT}) voor de vierde reguleringsperiode voorzichtigheidshalve vast op 1.
152. De totale efficiënte kosten in 2006 voor EHS-netten zijn gelijk aan de som van het efficiënte deel van de kapitaalkosten en het efficiënte deel van de operationele kosten. Het efficiënte deel van de kapitaalkosten bestaat daarbij uit de som van het efficiënte deel van de kapitaalkosten die betrekking hebben op de investeringen tot en met het jaar 2000 en het efficiënte deel van de kapitaalkosten die betrekking hebben op de investeringen sinds 2001. Het efficiënte deel van de operationele kosten bestaat uit de som van het efficiënte deel van de operationele kosten voor zover die betrekking hebben op de operationele kosten deel I en deel II voor beheer en de operationele kosten overige transporttaken.

8.2.1.3 Stap 3: Bepalen van het efficiënte kostenniveau 2010

153. Om tot het efficiënte kostenniveau in 2010 te komen, wordt het efficiënte kostenniveau voor het jaar 2006 conform de algemene uitgangspunten gecorrigeerd voor de verwachte generieke productiviteitsontwikkeling (de frontier shift) in de periode 2007 tot en met 2010¹²⁰. De hoogte van de frontier shift bedraagt 2% conform de algemene uitgangspunten. Ook corrigeert de Raad de kosten voor de inflatie tot en met 2010.
154. Zoals eerder is vermeld zijn de investeringen tot en met 2000 in de vorige reguleringsperiode als efficiënt beschouwd. De Raad heeft dit uitgangspunt doorgetrokken naar de vierde reguleringsperiode¹²¹ om de continuïteit van de reguleringsystematiek te waarborgen. Dit betekent dat op de kapitaalkosten die samenhangen met deze investeringen in de vierde reguleringsperiode geen frontier shift (en efficiëntieparameter) zal worden toegepast. Dit is een afwijking van de algemene lijn.

¹²⁰ Formule (30) uit Bijlage 1.

¹²¹ Zie randnummer 118.

155. De vervanging van deze investeringen kan tot efficiëntiewinsten leiden. De efficiëntie van eventuele vervangingsinvesteringen wordt ex post beoordeeld, onder meer via de internationale TSO-benchmark en het onderzoek van Europe Economics. Vandaar dat de Raad de frontier shift (en ook de efficiëntieparameter) wél toepast op de kapitaalkosten voor zover die betrekking hebben op investeringen sinds 2001. De Raad past de frontier shift daarnaast toe op de operationele kosten. De Raad hanteert daarbij de frontier shift conform de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.4.3. Voor deze kosten wijkt de Raad derhalve niet af van de algemene lijn.
156. De Raad heeft een zienswijze¹²² ontvangen over de manier waarop hij de operationele kosten overige transporttaken behandelde. De respondent was van mening dat de Raad ten onrechte de operationele kosten overige transporttaken voor de EHS-netten en de HS-netten niet op dezelfde manier behandelde. De Raad is het eens met deze zienswijze en heeft daarom de reguleringssystematiek hierop aangepast. Daarom past de Raad de frontier shift ook toe op de operationele kosten overige transporttaken. De Raad merkt hierbij op dat hij deze parameter toepast voor de periode 2008 tot en met 2010 in plaats van 2007 tot en met 2010, omdat deze kosten zijn afgeleid uit het kostenniveau in het jaar 2007 in plaats van het jaar 2006¹²³. Voor de component Cross Border Trade past de Raad geen frontier shift toe vanwege het exogene karakter van deze kosten. Deze kosten worden immers vastgesteld op Europees niveau. Voor de volledigheid merkt de Raad hierbij op dat de Raad op deze wijze de hoogte van de operationele kosten overige transporttaken in de vierde reguleringsperiode inschat. Dit betreft dus een schatting. De Raad is voornemens om voor de werkelijke kosten na te calculeren¹²⁴ op basis van hetgeen is bepaald in artikel 41c, tweede lid, onderdeel c van de E-wet. Ook voor deze kosten wijkt de Raad derhalve niet af van de algemene lijn.

¹²² Zie zienswijze 39 en zienswijze 47 in Bijlage 3.

¹²³ Zie randnummer 146.

¹²⁴ Zie paragraaf 10.3, randnummer 254.

8.3 HS-netten

157. De Raad heeft de reikwijdte van onderhavig besluit gewijzigd ten opzichte van de derde reguleringsperiode. Deze wijziging vloeit voort uit de beheeroverdracht van de HS-netten van de regionale netbeheerders elektriciteit naar TenneT, ingevolge de Won.
158. TenneT heeft tot en met het jaar 2007 enkel de netten beheerd die bestemd zijn voor transport van elektriciteit op een spanningsniveau van 220 kV of hoger en die als zodanig worden bedreven, alsmede de landsgrensoverschrijdende netten op een spanningsniveau van 500 V of hoger¹²⁵.
159. Ingevolge artikel I, onderdeel A en artikel XIII, tweede lid, van de Won omvat het landelijk hoogspanningsnet per 1 januari 2008 de netten die bestemd zijn voor transport van elektriciteit op een spanningsniveau van 110 kV of hoger. Meer concreet betekent dit dat de regionale netbeheerders elektriciteit die thans de HS-netten in beheer hebben, het beheer van de HS-netten per 1 januari 2008 overdragen aan TenneT¹²⁶. De Raad heeft op grond van artikel XA van de Won de bevoegdheid om de inkomsten van TenneT eenmalig te corrigeren voor de effecten van deze wijziging in de beheersituatie (zie de hoofdstukken 3, 4 en 5 van dit besluit).
160. Voor TenneT heeft de beheeroverdracht van de HS-netten een kostenverhogend effect. Alvorens hierop in te gaan geeft de Raad eerst een nadere beschrijving van de omvang van de beheeroverdracht van de HS-netten (zie paragraaf 8.3.1). Vervolgens geeft de Raad hoe hij de begininkomsten van TenneT ten behoeve van het vaststellen van de x-factor corrigeert in verband met de beheeroverdracht (zie paragraaf 8.3.2). Tot slot beschrijft de Raad hoe hij de efficiënte HS-kosten in het jaar 2010 bepaalt voor TenneT (zie paragraaf 8.3.3).

8.3.1 Omvang van de beheeroverdracht

161. De omvang van de beheeroverdracht van de HS-netten ziet enerzijds toe op het beheer van de transformatoren (zie paragraaf 8.3.1.1). Anderzijds ziet deze beheeroverdracht toe op de HS-netten, die belast zijn met Cross Border Lease-overeenkomsten (zie paragraaf 8.3.1.2). De Raad licht dit hieronder nader toe.

¹²⁵ Ingevolge artikel 10, eerste lid van de E-wet.

¹²⁶ De HS-netten waren tot en met 2007 in beheer van N.V. Continuon Netbeheer (hierna: Continuon), Stedin Netbeheer B.V. (hierna: Stedin), Essent Netwerk B.V. (hierna: Essent), Delta Netwerkbedrijf B.V. (hierna: Delta) en de regionale netbeheerder TenneT, die het gebied beheerde van de rechtsvoorganger B.V. Transportnet Zuid-Holland (hierna: TZH).

8.3.1.1 Het beheer van de transformatoren

162. De Raad is van mening dat uit de E-wet en de Won niet eenduidig volgt waar per 1 januari 2008 precies de scheiding ligt tussen de HS-netten en de distributienetten. Concreet gaat het hier om de vraag of de transformatoren tussen deze netten onderdeel uitmaken van de HS-netten of juist van de distributienetten.

163. Op 9 juli 2007¹²⁷ en op 13 september 2007¹²⁸ heeft de Minister aan de Raad verzocht te onderzoeken, en vervolgens te adviseren, of de transformatoren integraal onderdeel moeten uitmaken van de beheeroverdracht van de HS-netten. Op 4 oktober 2007 heeft de Raad zijn advies aan de minister gestuurd¹²⁹. Vervolgens heeft de Minister medio oktober de Tweede Kamer en de netbeheerders, die betrokken zijn bij de beheeroverdracht van de HS-netten, geïnformeerd over deze kwestie.

en:

“Ik heb op basis van het advies van de NMa/DTe van 4 oktober jl. mijn zienswijze per brief aan de betrokken bedrijven kenbaar gemaakt. Kortweg houdt deze in dat de transformatoren geen integraal onderdeel uitmaken van het 110 en 150 kV net en het beheer hierover niet verplicht overgedragen moet worden aan TenneT.”¹³⁰

en:

“Deze zienswijze loopt vooruit op en zal onderdeel zijn van het door mij op een later moment te nemen besluit omtrent het verlenen van instemming met de aanwijzing van TenneT als beheerder van de overgedragen 110 en 150 kV netten, conform artikel IV Won.”¹³¹

en:

“Dit houdt in dat de transformatoren geen verplicht onderdeel uitmaken van de beheeroverdracht. Wel acht ik het voorstelbaar dat op bepaalde punten in het net het beheer van de transformatoren wel overgaat, indien partijen daar gelet op het waarborgen van de leveringszekerheid en efficiëntie voordelen in zien.”¹³²

¹²⁷ Brief met kenmerk ET/EM/7081718.

¹²⁸ Brief met kenmerk ET/EM/7107693.

¹²⁹ Rapport met kenmerk 102484_1/26.

¹³⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 30 121, nr. 67, p. 3.

¹³¹ Brief aan (onder meer) Delta met kenmerk ET/EM/7122028b, p.1, www.ez.nl.

¹³² Brief aan (onder meer) Delta met kenmerk ET/EM/7122028b, p. 4, www.ez.nl.

164. Op grond van bovenstaande stelt de Raad ten eerste vast dat de transformatoren niet verplicht onderdeel uitmaken van de beheeroverdracht van de HS-netten. Dit betekent dat de regionale netbeheerders elektriciteit in beginsel deze transformatoren blijven beheren. De Minister heeft aangegeven haar zienswijze in het instemmingsbesluit bij de aanwijzing van TenneT als beheerder van de HS-netten te zullen vastleggen. Ten tweede geeft de minister aan dat bedrijven onderling kunnen afspreken dat het beheer van bepaalde transformatoren wel overgaat naar TenneT. De Raad neemt aan dat uit het instemmingsbesluit zal volgen of de transformatoren al dan niet zijn overgegaan naar TenneT.
165. Ten tijde van vaststelling van dit besluit heeft de Minister haar instemmingsbesluit nog niet genomen. Gelet op het standpunt van de Minister zal de Raad er in onderhavig besluit vanuit gaan dat de transformatoren geen onderdeel zullen zijn van de beheeroverdracht en dat de regionale netbeheerders elektriciteit deze transformatoren blijven beheren. Indien individuele regionale netbeheerders elektriciteit met TenneT afspreken dat het beheer van bepaalde transformatoren toch door TenneT zal plaatsvinden, dan is hen opgedragen dat zij de Raad hiervan op de hoogte te stellen. Zij moeten dan aan de Raad de voor de reguleringssystematiek relevante gegevens inzake de transformatoren meedelen (onder meer welke transformatoren het betreft en wat de regulatorische operationele en kapitaalkosten van de betrokken transformatoren zijn). Tot aan het moment van vaststelling van dit besluit heeft de Raad geen mededelingen van netbeheerders over de beheeroverdracht van transformatoren ontvangen.

8.3.1.2 Cross Border Lease-overeenkomsten

166. Met artikel VIA, eerste lid van de Won heeft de wetgever een uitzonderingsmogelijkheid opgenomen op de hoofdregel dat de HS-netten met ingang van 1 januari 2008 deel uitmaken van het landelijk hoogspanningsnet. In dit wetsartikel is namelijk bepaald dat de beheeroverdracht van de HS-netten in overeenstemming dient te zijn met de rechten van derden die voortvloeien uit een overeenkomst met betrekking tot deze netten, vastgelegd in Cross Border Lease-overeenkomsten (hierna: CBL-overeenkomsten).

167. Op grond van voornoemd artikel stelt de Raad vast dat de beheeroverdracht van de HS-netten derhalve slechts geschiedt als de beheeroverdracht niet de rechten van derden schendt. Uit de toelichting van de wetgever blijkt dat deze situatie alleen bij wijze van hoge uitzondering plaatsvindt. Ook is aangegeven dat op de energiebedrijven de verplichting rust om aan te tonen dat geen enkele vorm van beheeroverdracht mogelijk is zonder dat rechten van derden worden geschonden¹³³. Ten aanzien hiervan stelt de Raad vast dat hij geen formele bevoegdheden heeft om netbeheerders eventueel te dwingen tot beheeroverdracht van hun HS-netten, of medewerking daaraan.
168. Voor de volledigheid merkt de Raad op dat hij de reguleringssystematiek alleen correct kan toepassen als volstrekt helder is welke netbeheerder nu precies welk net beheert. Immers, degene die is aangewezen als netbeheerder mag zijn kosten via de gereguleerde nettarieven terugverdienen. Duidelijkheid over de beheersituatie is des te meer van belang, omdat regionale netbeheerders elektriciteit en TenneT ingevolge de E-wet via verschillende rekenkundige methoden worden gereguleerd.
169. Om recht te doen aan de beheersituatie was de Raad voornemens om in zijn reguleringsbesluiten aan te sluiten op de situatie zoals beschreven in het (gewijzigde) instemmingbesluit van de Minister bij de aanwijzing van TenneT als beheerder van de HS-netten. Uit dit instemmingbesluit zal immers volgen voor welke (delen van de) HS-netten TenneT als netbeheerder geldt, en daarmee ook voor welke (delen van de) HS-netten niet. De Raad stelt echter vast dat de Minister nog geen instemmingbesluit heeft vastgesteld, waarop hij zou kunnen aansluiten.
170. De Raad heeft kennis genomen van het feit dat op 1 januari 2008 de HS-netten van Stedin en een deel van de HS-netten van Continuon nog zijn belast met CBL-overeenkomsten, waarin de rechten van derden zijn vastgelegd. Ook stelt de Raad vast dat in juli 2008 nog steeds niet vaststaat in welke mate beheeroverdracht van deze HS-netten mogelijk zou zijn zonder de rechten van derden te schenden. De Raad vindt dat hij uiteindelijk zo goed als mogelijk invulling dient te geven aan zijn plicht en verantwoordelijkheid om transporttarieven voor elektriciteit vast te stellen, óók als de onduidelijkheid over deze HS-netten blijft voortbestaan. De Raad is namelijk verantwoordelijk voor de reguleringssystematiek van álle netbeheerders elektriciteit. Vanuit dat perspectief kan de Raad zijn besluitvorming niet te lang aanhouden enkel en alleen vanwege onduidelijkheden rondom de overdracht van de met CBL-overeenkomsten belaste netten van slechts twee regionale netbeheerders elektriciteit (Stedin en Continuon). Vooral omdat de Raad het niet redelijk acht dat de onduidelijkheid over de definitieve tarieven voor het

¹³³ Tweede Kamer, vergaderjaar, 2005-2006, 30 212, nr. 20, p. 15; Eerste Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 30 212, D, p. 40 en 41 en Eerste Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 30 212, F, p. 24.

jaar 2008 te lang duurt. Dit zou de belangen van afnemers, investeerders en regionale netbeheerders elektriciteit in dit geval onevenredig schaden. De Raad zal daarom uiterlijk op 1 januari 2009 nieuwe maximum transporttarieven voor TenneT vaststellen.

171. Aangezien de Minister haar instemmingsbesluit nog niet vastgesteld heeft, vindt de Raad dat hij in zijn besluitvorming aan dient te sluiten bij de feitelijke beheersituatie, zoals die geldt op het moment van vaststelling van het *x*-factorbesluit van TenneT. Bij de bepaling van de feitelijke beheersituatie sluit de Raad aan op de beheersituatie die volgt uit de brieven waarin TenneT zichzelf aanwijst als netbeheerder van (delen van de) HS-netten. Uit deze aanwijzing volgt dat TenneT inmiddels als netbeheerder geldt voor die HS-netten die voor 1 januari 2008 in beheer waren bij Essent, Delta, Continuon (exclusief Continuon Randmeren¹³⁴) en TZH. Deze HS-netten vallen daarom niet onder de reikwijdte van dit besluit. Uit deze aanwijzing volgt ook dat TenneT zichzelf niet heeft aangewezen als netbeheerder voor de HS-netten van Stedin en die van Continuon Randmeren, omdat deze HS-netten zijn belast met CBL-overeenkomsten. Deze met CBL-overeenkomsten belaste HS-netten vallen daarom, zo lang zij niet alsnog in beheer aan TenneT worden overgedragen, wél onder de reikwijdte van dit besluit. Indien de met CBL-overeenkomsten belaste HS-netten gedurende de reguleringsperiode in beheer worden overgedragen aan TenneT, dan zal de Raad hier rekening mee houden. Zodra deze situatie zich voordoet, zal de Raad bezien welke aanpassingen op welke wijze adequaat zijn.

8.3.2 Correctie begininkomsten als gevolg van beheeroverdracht

172. Zoals de Raad eerder heeft aangegeven, houdt de beheeroverdracht van de HS-netten in dat de regionale netbeheerders elektriciteit het beheer van de HS-netten overdragen aan TenneT. De Raad heeft op grond van artikel XA van de Wv 2003 de bevoegdheid om de totale inkomsten van TenneT te corrigeren voor de effecten van deze wijziging in de beheersituatie¹³⁵.

¹³⁴ Continuon Randmeren omvat het gebied van het met CBL-belaste netwerk van N.V. Nuon, bekend onder de werknaam Randmeren en overeenkomend met het gebied van de voormalige N.V. Nuon Randmeren.

¹³⁵ Formule (10) en (11) uit Bijlage 1.

173. De Raad geeft hieraan invulling door de TI-correctie gelijk te stellen aan het kostenniveau voor de HS-netten in het jaar 2007¹³⁶. De Raad onderscheidt daarbij twee categorieën in de kosten van TenneT voor het beheer van de HS-netten: kapitaalkosten en operationele kosten. De wijze waarop de Raad deze kosten bepaalt, licht de Raad toe in paragraaf 8.3.3.1. De som van beide categorieën vormen de totale kosten van de TenneT voor het beheer van de HS-netten in 2007.
174. TenneT heeft bij de Raad aangegeven dat de beheeroverdracht van de HS-netten mogelijk tot gevolg heeft dat zij kosten moet maken om de beheeroverdracht van de HS-netten te faciliteren. Naast de correctie voor de beheerkosten van de HS-netten heeft de Raad daarom een correctie voor meerkosten betrokken in de TI-correctie¹³⁷. Hieronder gaat de Raad nader in op de definitie van meerkosten (zie paragraaf 8.3.2.1) en op de verrekeningswijze van meerkosten (zie paragraaf 8.3.2.2).
175. De Raad merkt tot slot op dat hij een zienswijze¹³⁸ heeft ontvangen over de definitie van de TI-correctie in Bijlage 1. Deze respondent is van mening dat de Raad moet volstaan met één definitie in plaats van twee verschillende definities. De Raad is het met deze zienswijze eens en heeft Bijlage 1 hierop aangepast.

8.3.2.1 Definitie van meerkosten

176. De Raad is van mening dat er grondslag is om kosten die zijn gerelateerd aan de beheeroverdracht te kunnen verwerken in de correctiemogelijkheid op grond van artikel XA van de Won. In de parlementaire geschiedenis is over deze wettelijke bepaling namelijk het volgende neergelegd:

“de bepaling is algemeen geformuleerd, zodat de diverse elementen die een rol kunnen spelen meegenomen kunnen worden. Een en ander heeft tot gevolg dat de overgang van het 110/150 kV net voor de betrokken netbeheerders geen gevolgen heeft voor hun tariefregulering anders dan voor zover dit voortvloeit uit de wijziging van de beheersituatie”¹³⁹

¹³⁶ Formule (13) uit Bijlage 1.

¹³⁷ Formule (12) uit Bijlage 1.

¹³⁸ Zie zienswijze 28 in Bijlage 3.

¹³⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 30 212, nr. 18.

177. Op grond hiervan concludeert de Raad dat hij op basis van artikel XA van de Won bevoegd is om de inkomsten aan te passen als gevolg van kosten die zijn gerelateerd aan de beheeroverdracht. Dit is namelijk een van de diverse elementen die bij de beheeroverdracht een rol kunnen spelen. De Raad heeft beoordelingsruimte om te bepalen welke kosten ook daadwerkelijk via de correctiemogelijkheid op grond van artikel XA van de Won worden vergoed.
178. De Raad is van mening dat TenneT in specifieke situaties kan worden gecompenseerd voor bepaalde kosten die gerelateerd zijn aan de beheeroverdracht van de HS-netten. De Raad acht het redelijk dat ook de kosten worden vergoed die niet direct voortvloeien uit de uitvoering van transporttaken die zijn neergelegd in artikel 16 van de E-wet. Het gaat dan (in het algemeen gesteld) met name om vergoeding van kosten met een uniek, éénmalige karakter, die gemaakt worden om de beheeroverdracht te faciliteren (hierna: meerkosten). Voor meerkosten is om twee redenen een uitzondering op de normale reguleringssystematiek van TenneT gerechtvaardigd. Enerzijds omdat TenneT op deze wijze kan worden gecompenseerd voor de unieke kosten die zij maakt om de beheeroverdracht te faciliteren. Anderzijds doet het vergoeden van deze kosten, gegeven het unieke, éénmalige karakter van de kosten, geen afbreuk aan de wettelijke doelstellingen van het bevorderen van de doelmatigheid van de bedrijfsvoering van TenneT¹⁴⁰.
179. Zoals hierboven is neergelegd acht de Raad het redelijk meerkosten via de correctiemogelijkheid op grond van artikel XA van de Won te vergoeden. Ingevolge de Won zijn er twee criteria¹⁴¹ die de Raad hanteert om te bepalen of een eventuele vergoeding van kosten via de correctiemogelijkheid van artikel XA van de Won mogelijk is. Vergoeding van meerkosten vindt alleen plaats als aan beide criteria is voldaan, en als de ingediende claim voorzien is van een accountantsverklaring.

¹⁴⁰ Ingevolge artikel 41, tweede lid van de E-wet.

¹⁴¹ Naar aanleiding van zienswijze 31 in Bijlage 3 heeft de Raad besloten om één criterium betreffende meerkosten te laten vervallen. Dit betreft het criterium dat alleen kosten, die niet aan CBL-overeenkomsten zijn gerelateerd, voor vergoeding in aanmerking komen.

180. Het eerste criterium houdt in dat er daadwerkelijk sprake moet zijn van een wijziging in de omvang en samenstelling van het net. De minister heeft artikel XA van de Won in de parlementaire geschiedenis als volgt toegelicht:

“Als gevolg van dit wetsvoorstel zal het beheer van de 110/150 kV netten met ingang van 1 januari 2008 naar de landelijke netbeheerder overgaan. Deze overdracht heeft uiteraard gevolgen voor de omvang en de structuur van de inkomsten van de betrokken netbeheerders uit de tarieven.”¹⁴²

en:

“Voor de betrokken netbeheerders zal de overdracht van het beheer van de genoemde netten een wijziging betekenen van de omvang en samenstelling van het net. Dit heeft voor hen gevolgen in de sfeer van de tariefdragers en de volumes. Bij gelegenheid van de beheerswijziging zouden dus ook de totale inkomsten uit de tarieven dienovereenkomstig moeten worden aangepast. De reguleringsformule voor de totale inkomsten uit de tarieven, opgenomen in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d, biedt daar echter niet de mogelijkheid voor. Deze overgangsbepaling voorziet daarin.”¹⁴³

181. De Raad interpreteert artikel XA van de Won en de hierboven opgesomde parlementaire geschiedenis als volgt. De correctiemogelijkheid van artikel XA van de Won is alléén bedoeld voor netbeheerders die rechtstreeks bij de overdracht zijn betrokken, zijnde de regionale netbeheerders elektriciteit die tot 1 januari 2008 het beheer van de HS-netten hadden én TenneT die vanaf 1 januari 2008 het beheer van de HS-netten heeft. Deze correctiemogelijkheid is namelijk primair bedoeld om bij aanvang van de nieuwe reguleringsperiode al rekening te kunnen houden met de omvang en samenstelling van het net ná de beheeroverdracht van de HS-netten. De Raad heeft een zienswijze¹⁴⁴ ontvangen over de vergoeding van meerkosten, die zijn gerelateerd aan CBL-overeenkomsten. De respondent was van mening dat de Raad ook deze kosten moet vergoeden als meerkosten. De Raad is het eens met deze zienswijze en heeft daarom de reguleringsystematiek hierop aangepast. Naar aanleiding hiervan heeft de Raad besloten om ook de meerkosten van TenneT die aan CBL-overeenkomsten zijn gerelateerd, te vergoeden.

¹⁴² Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 30212, nr. 18, p. 23.

¹⁴³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 30212, nr. 18, p. 23 en 24.

¹⁴⁴ Zie zienswijze 31 in Bijlage 3.

182. Het tweede criterium houdt in dat alleen gerealiseerde kosten in aanmerking komen voor vergoeding via de correctiemogelijkheid van artikel XA van de Won. De Raad heeft een zienswijze¹⁴⁵ ontvangen over tot welke datum meerkosten worden vergoed. De respondent was van mening dat de Raad niet alleen de meerkosten tot en met 31 december 2007, maar ook de meerkosten van 2008 en verder moest vergoeden. De Raad is het gedeeltelijk eens met deze zienswijze en heeft daarom de reguleringssystematiek hierop aangepast. Naar aanleiding hiervan heeft de Raad besloten om alle meerkosten die zijn gerealiseerd tot en met 30 juni 2008 te vergoeden. Door deze datum als uitgangspunt te nemen, rest de Raad een redelijke termijn om de claims van TenneT inzake meerkosten te beoordelen en om de uitkomsten van dit beoordelingsproces mee te nemen in het *x-factor*besluit van TenneT. Tot slot merkt de Raad op dat hij het redelijk acht dat hij een uiterste datum voor meerkosten hanteert. Artikel XA van de Won biedt de Raad namelijk een eenmalige mogelijkheid om de wijziging in de beheersituatie te faciliteren, hetgeen ook logisch is aangezien de HS-netten eenmalig in beheer aan TenneT worden overgedragen. Bij volgende reguleringsperiodes kan de Raad dit wetsartikel dus niet nogmaals gebruiken.
183. De Raad acht het redelijk dat alleen gerealiseerde kosten voor vergoeding in aanmerking komen. De Raad loopt in het algemeen namelijk niet vooruit op verwachte ontwikkelingen in de omgeving van de netbeheerders die mogelijk een kostenverhogend of kostenverlagend effect hebben, tenzij een toekomstige ontwikkeling reeds in wetgeving is vastgelegd en het financiële effect ondubbelzinnig is vast te stellen. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (hierna: CBB) heeft in haar uitspraak in een soortgelijke zaak aangegeven dat de Raad met deze benadering niet buiten de grenzen van zijn beoordelingsruimte treedt¹⁴⁶. De Raad acht het niet redelijk in dit geval hiervan af te wijken.
184. In het ontwerpbesluit van 28 mei 2008 heeft de Raad aangegeven dat de meerkosten alleen in aanmerking komen voor vergoeding indien deze meerkosten substantieel, dat wil zeggen als de meerkosten, uitgedrukt als percentage van de gestandaardiseerde economische kosten van TenneT, meer dan 1%-punt zijn. Bij nader inzien is de Raad van mening dat het niet redelijk is om dit criterium te hanteren. De Raad acht het redelijk dat de met de beheeroverdracht van de HS-netten gepaard gaande éénmalige gerealiseerde meerkosten geheel vergoed worden via artikel XA van de Won. Met deze lijn sluit de Raad aan bij de lijn die hij hanteert bij de vergoeding van meerkosten van regionale netbeheerders elektriciteit¹⁴⁷.

¹⁴⁵ Zie zienswijze 30 in Bijlage 3.

¹⁴⁶ Zie CBB-uitspraak in de zaak AWB/06/622 en 06/623.

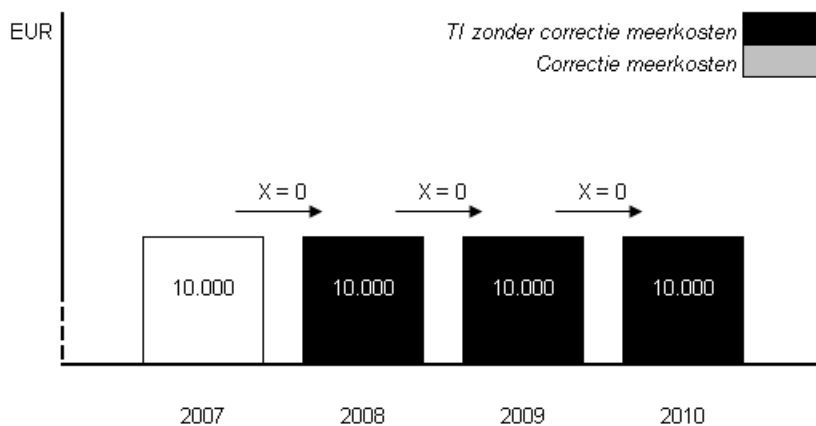
¹⁴⁷ Besluit van 29 augustus 2008.

185. De Raad heeft TenneT in de gelegenheid gesteld om meerkosten, waarvan TenneT van mening is dat deze voor vergoeding via artikel XA van de Won in aanmerking komen, bij de Raad in te dienen¹⁴⁸. De Raad heeft hierbij vastgelegd dat de onderbouwing van een eventuele claim van TenneT aan een aantal criteria dient te voldoen. Zo dient sprake te zijn van *gerealiseerde* kosten en van een causale relatie met de beheeroverdracht van de HS-netten.

¹⁴⁸ Brief van de Raad van 7 maart 2008 met kenmerk 102484/6_26, alsmede de brief van de Raad van 3 juli 2008 met kenmerk 102484_6/39.

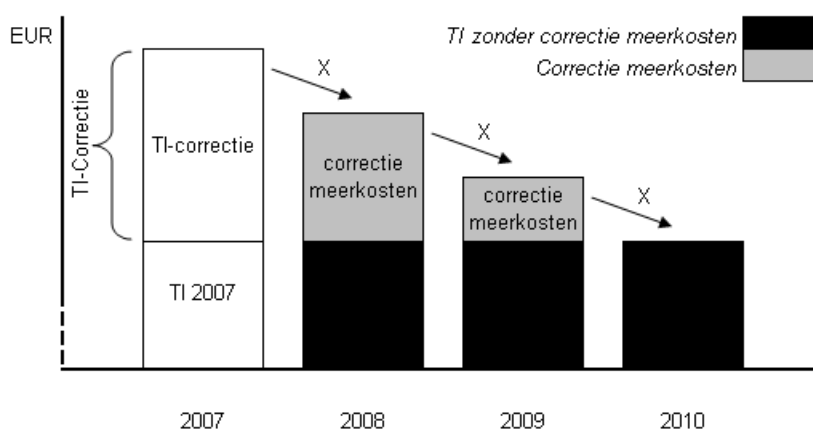
8.3.2.2 Verrekeningswijze van meerkosten

186. Als aan de criteria (zoals in paragraaf 8.3.5.1 is uiteengezet) is voldaan, dan worden de begininkomsten van TenneT aangepast door middel van de correctiemogelijkheid van artikel XA van de Won.
187. De wijze van verwerking van meerkosten in de begininkomsten vindt als volgt plaats. De Raad stelt de hoogte van de correctie van de begininkomsten zodanig vast dat TenneT zijn gemaakte, en door de Raad gehonoreerde, meerkosten gedurende de vierde reguleringsperiode volledig terugverdient. Dit betekent dat de Raad niet de volledige meerkosten bij de totale inkomsten van het jaar 2008 optelt. Zou de Raad hiertoe wel besluiten, dan verdient TenneT meer terug dan de meerkosten die hij heeft gemaakt. Aangezien de jaren 2008, 2009 en 2010 via de wettelijke formule met elkaar zijn verbonden, profiteert TenneT immers ook in latere jaren van zo'n correctie.
188. Ter verduidelijking geeft de Raad een vereenvoudigd getallenvoorbeeld, waarbij de relatieve wijziging van de consumentenprijsindex en de kwaliteitsterm op nul worden gesteld. Stel dat TenneT vóór correctie voor meerkosten totale inkomsten van EUR 10.000 heeft gehad in 2007 en stel dat de efficiënte kosten voor TenneT EUR 10.000 zijn in 2010. Dan komt de x-factor voor TenneT uit op 0%. Zonder correctie voor meerkosten zou TenneT voor elk van de jaren 2008, 2009 en 2010 totale inkomsten van EUR 10.000 hebben. Zie figuur 3 hieronder.

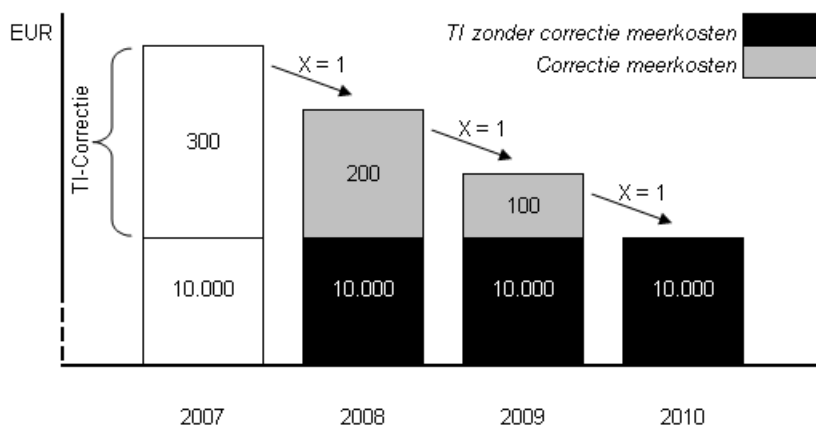
Figuur 3. Ontwikkeling totale inkomsten zonder correctie voor meerkosten

189. Uitgangspunt bij de vergoeding van meerkosten is dat TenneT de totale meerkosten terugverdient gedurende de reguleringsperiode. De Raad kan op grond van artikel XA van de Wvot enkel aan het begin van de vierde reguleringsperiode een correctie van de totale inkomsten (hierna: TI-correctie) toepassen. Door de TI-correctie toe te passen, verkrijgt TenneT hogere begininkomsten, en daarmee ook hogere totale inkomsten voor de jaren 2008, 2009 en 2010. Immers, ingevolge artikel 41b, eerste lid onderdeel d van de E-wet zijn de jaren van de reguleringsperiode met elkaar verbonden. In zijn totaliteit moet de verhoging van de totale inkomsten voor alle jaren van de reguleringsperiode gelijk zijn aan de gerealiseerde meerkosten. Zie figuur 4 hieronder.

Figuur 4. Ontwikkeling totale inkomsten met correctie voor meerkosten

190. Stel dat TenneT in totaal EUR 300 aan meerkosten vergoed moet krijgen. Dan moet er een zodanige TI-correctie worden bepaald dat door toepassing van de (aangepaste) x -factor de totale inkomsten gedurende de hele reguleringsperiode tezamen precies met EUR 300 zijn verhoogd. In dit voorbeeld komt dit neer op een TI-correctie van EUR 300. Dit is (min of meer toevallig) gelijk aan het bedrag van de meerkosten, omdat de reguleringsperiode drie jaar zal duren. In de praktijk zal de TI-correctie niet (exact) gelijk zijn aan de meerkosten. Wel zullen de verhogingen van de totale inkomsten gedurende de hele reguleringsperiode exact gelijk zijn aan de gerealiseerde meerkosten.
191. Doordat de efficiënte kosten voor het jaar 2010 onveranderd blijven, gaat de x -factor omhoog. Door namelijk jaarlijks een extra korting van EUR 100 (een x -factor van ongeveer 1%) op te leggen wordt de TI-correctie weer in drie jaar verwijderd. De totale inkomsten in 2008 komen hierdoor uit op: $10.000 + 200 = 10.200$ en wordt de totale inkomsten in 2009: $10.000 + 100 = 10.100$. In zijn totaliteit zijn de totale inkomsten met $200+100$ gestegen, ofwel exact gelijk aan de meerkosten. Zie figuur 5 hieronder.

Figuur 5. Ontwikkeling totale inkomsten met uitkomsten correctie voor meerkosten

192. Met inachtneming van de criteria, waaraan meerkosten moeten voldoen om in aanmerking te komen voor de correctiemogelijkheid van artikel XA van de Won, komt de Raad tot de conclusie dat meerkosten geen onderdeel kunnen uitmaken van de eindinkomsten. Immers, de Raad vult zijn beoordelingsruimte zo in dat alleen gerealiseerde kosten tot en met 30 juni 2008 via deze correctiemogelijkheid vergoed wordt. Verwachte kosten voor het jaar 2008 en verder vallen hier niet onder.

8.3.3 Bepalen van de efficiënte HS-kosten in het jaar 2010

8.3.3.1 Stap 1: Bepalen van het huidige kostenniveau

193. De Raad bepaalt het huidige kostenniveau van de HS-netten op hoofdlijnen conform de algemene lijn zoals die is beschreven in paragraaf 8.1.4.1. Echter, in tegenstelling tot de algemene lijn leidt de Raad het huidige kostenniveau af uit andere basisjaren dan gebruikelijk is. Op deze wijze sluit de Raad zo nauw mogelijk aan bij de werkelijke kosten van de HS-netten die TenneT als gevolg van de wijziging in de beheersituatie zal moeten maken. De Raad licht dit hieronder nader toe voor de kapitaal- en operationele kosten.

Kapitaalkosten HS-netten

194. De kapitaalkosten voor HS-netten zijn een vergoeding voor het geïnvesteerde vermogen van TenneT. De Raad heeft een zienswijze ontvangen met betrekking tot een inconsistentie in de tekst en/of formules hierbij. Naar aanleiding hiervan heeft de Raad de volgende wijziging doorgevoerd. Allereerst heeft de Raad de besluittekst en de formules in Bijlage 1 consistent gemaakt door duidelijk aan te geven dat hij twee categorieën onderscheidt voor kapitaalkosten, te weten:

- De kapitaalkosten die betrekking hebben op de activa voor HS-netten die zijn aangeschaft of in gebruik zijn genomen voorafgaand aan de regulering door de Raad, dat wil zeggen voor 1 januari 2001 (hierna: HS oude deel)¹⁴⁹;
- De kapitaalkosten die betrekking hebben op de activa voor HS-netten die zijn aangeschaft of in gebruik zijn genomen op 1 januari 2001 of later (hierna: HS nieuwe deel)¹⁵⁰.

195. De activabasis van TenneT die door de Raad wordt gehanteerd is gestandaardiseerd. De GAW voor HS-netten bestaat daarbij uit de som¹⁵¹ van de GAW die door de afzonderlijke regionale netbeheerders elektriciteit zijn toegerekend aan de HS-netten, voor zover het HS-netten betreft die in beheer zijn overgedragen¹⁵². De GAW voor HS-netten is bepaald aan de hand van gerealiseerde investeringen en afschrijvingen in HS-netten tot en met 2007. Bij de daadwerkelijke berekening van de GAW aan het einde van het jaar 2007 maakt de Raad gebruik van gegevens van regionale netbeheerders elektriciteit, die hij heeft ontvangen via een specifiek informatieverzoek alsmede via de reguliere opvraag van productiviteitsdata.

¹⁴⁹ Formule (31) en (32) uit Bijlage 1.

¹⁵⁰ Formule (33) en (34) uit Bijlage 1.

¹⁵¹ Formule (35) in Bijlage 1.

¹⁵² Eventuele HS-netten die (nog) niet in beheer zijn overgedragen in verband met zogenaamde Cross Border Lease-contracten (hierna: CBL) vallen hier dus niet onder.

196. De GAW voor TenneT voor investeringen in HS-netten tot en met het jaar 2000 worden afgeschreven met dezelfde vastgestelde termijn als bij de regionale netbeheerder die deze HS-netten voorheen beheerde¹⁵³. De GAW ultimo 2007 voor TenneT voor investeringen in HS-netten na het jaar 2000 wordt lineair afgeschreven met jaarlijks een vast bedrag, gelijk aan de afschrijvingslasten hiervoor in het jaar 2007¹⁵⁴. De totale afschrijvingslast¹⁵⁵ is gebaseerd op gerealiseerde investeringen in HS-netten in het jaar 2007 en deels op gevalideerde afschrijvingsgegevens 2007.
197. Zowel de kapitaalkosten tot en met 2000 als de kapitaalkosten sinds 2001 bestaan uit een reële vermogenskostenvergoeding (WACC) over de gestandaardiseerde activawaarde (hierna: GAW) en de afschrijvingen op de GAW. De kapitaalkosten voor HS-netten zijn afgeleid uit de kosten die door regionale netbeheerders elektriciteit zijn aangeleverd tot en met het jaar 2007.

Operationele kosten HS-netten

198. Over de operationele kosten voor HS-netten zijn thans voor het jaar 2007 geen definitieve gegevens bekend. De operationele kosten voor HS-netten heeft de Raad bepaald aan de hand van het gemiddelde van de operationele kosten voor het jaar 2005 (uitgedrukt in prijzen 2007) en de operationele kosten voor het jaar 2006 (uitgedrukt in prijzen 2007) van de regionale netbeheerders elektriciteit, die HS-netten hebben overgedragen¹⁵⁶. Op deze wijze acht de Raad een representatief en actueel beeld te hebben van de te verwachten operationele kosten voor het beheer van de HS-netten, in prijzen van het jaar 2007.
199. De operationele kosten voor HS-netten van regionale netbeheerders elektriciteit zijn niet één-op-één representatief voor TenneT. De operationele kosten van regionale netbeheerders elektriciteit bevatten namelijk ook inkoopkosten voor transportcapaciteit op netten met hogere spanning of gelijke spanning. Aangezien TenneT geen transportcapaciteit hoeft in te kopen, dienen dergelijke inkoopkosten verwijderd te worden uit de operationele kosten. Zo voorkomt de Raad dubbeltellingen. De Raad houdt immers bij de vaststelling van efficiënte kosten al rekening met de beheerkosten die TenneT maakt voor het beheer van de netten (met hogere of gelijke spanning) en de transportcapaciteit op die netten.

¹⁵³ Formule (36) en (39) in Bijlage 1.

¹⁵⁴ Formule (37) en (40) in Bijlage 1. Op het moment van publicatie van het ontwerpbesluit waren realisaties van investeringen en afschrijvingen in het jaar 2007 nog niet bekend. Thans zijn deze gegevens wel bekend en derhalve meegenomen in de berekeningen.

¹⁵⁵ Formule (38) in Bijlage 1.

¹⁵⁶ Formule (41) en (42) in Bijlage 1.

200. Tot slot merkt de Raad op dat, daar waar het gaat om operationele kosten voor HS-netten het direct toerekenbare operationele kosten en indirecte operationele kosten van TenneT regionaal betreft. De Raad heeft namelijk over het meenemen van de indirecte operationele kosten een zienswijze¹⁵⁷ ontvangen. De respondent was van mening dat de Raad ook alle indirecte operationele kosten van de regionale netbeheerders moet vergoeden als kosten bij TenneT. De Raad is het gedeeltelijk eens met deze zienswijze en heeft daarom de reguleringssystematiek hierop aangepast. Naar aanleiding hiervan heeft de Raad besloten dat het redelijk is dat TenneT een vergoeding krijgt voor de indirecte operationele kosten van TenneT regionaal. De reden hiervoor is dat TenneT regionaal reeds onderdeel is van TenneT TSO B.V. en na de beheeroverdracht ook feitelijk geheel onderdeel wordt van de landelijke netbeheerder TenneT. Dit in tegenstelling tot de andere regionale netbeheerders elektriciteit. Daarbij komt dat de omvang van de indirecte operationele kosten van TenneT regionaal ondubbelzinnig zijn vast te stellen door de Raad. De mate waarin TenneT overige indirecte operationele kosten (die eerst door de andere regionale netbeheerders elektriciteit werden gemaakt) maakt of gaat maken, is door de Raad op voorhand niet vast te stellen. Indien dergelijke kosten door TenneT gemaakt zullen worden, dan zal vergoeding van deze kosten plaatsvinden via de reguleringssystematiek voor de vijfde reguleringsperiode.

8.3.3.2 Stap 2: Bepalen van het huidige efficiënte kostenniveau

201. Het verwachte efficiënte kostenniveau voor TenneT bepaalt de Raad, conform de algemene uitgangspunten, door het huidige kostenniveau van TenneT te corrigeren voor de mate van (in)efficiëntie van TenneT. Om het huidige efficiënte kostenniveau te bepalen, wordt gebruik gemaakt van de onderzoeken van SumicSid, zoals besproken bij de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.4.2. Daar is aangegeven dat deze onderzoeken alleen betrekking hebben op de kosten die samenhangen met de EHS-netten van TenneT. Immers, tot 1 januari 2008 beheerde TenneT alleen deze netten. Het is daardoor voor de Raad niet mogelijk om een inschatting te maken van de efficiëntie van TenneT ten aanzien van de kosten van de HS-netten. De Raad beschikt bovendien niet over andere informatie waaruit de mate van efficiëntie van TenneT ten aanzien van deze kosten kan worden afgeleid. De Raad heeft derhalve besloten om in dit besluit op deze kosten geen efficiëntieparameter toe te passen. Dit is dus een afwijking van de algemene lijn.

¹⁵⁷ Zie zienswijze 38 in Bijlage 3.

8.3.3.3 Stap 3: Bepalen van het efficiënte kostenniveau 2010

202. Om tot het efficiënte kostenniveau in 2010 te komen, wordt het huidige efficiënte kostenniveau conform de algemene uitgangspunten gecorrigeerd voor de verwachte generieke productiviteitsontwikkeling (de frontier shift) in de periode 2007 tot en met 2010. Aangezien het beheer van HS-netten niet wezenlijk verschilt van het beheer van EHS-netten gaat de Raad uit van dezelfde frontiershift. De Raad stelt derhalve de frontiershift wederom vast op 2%¹⁵⁸, conform de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.4.3.
203. De Raad heeft een zienswijze¹⁵⁹ ontvangen over de manier waarop hij de inkoopkosten energie en vermogen voor de HS-netten behandelde. De respondent was van mening dat de Raad ten onrechte de operationele kosten overige transporttaken voor de EHS-netten en de inkoopkosten energie en vermogen voor de HS-netten niet op dezelfde manier behandelde. De Raad is het eens met deze zienswijze en heeft daarom de reguleringssystematiek hierop aangepast. Naar aanleiding hiervan heeft de Raad besloten om de inkoopkosten van energie en vermogen voor de HS-netten gelijk te behandelen aan die voor de EHS-netten. Dat betekent dat de Raad de hoogte van de inkoopkosten energie en vermogen voor de HS-netten in de vierde reguleringsperiode inschat. De Raad is voornemens om voor de werkelijke kosten na te calculeren conform hetgeen daarover is bepaald in artikel 41c, tweede lid, onderdeel c, van de E-wet¹⁶⁰.
204. De Raad merkt tot slot op dat er een effect is, dat mogelijk kan optreden als gevolg van de beheeroverdracht van de HS-netten, namelijk dat er synergievoordelen (c.q. kostenvoordelen) voor het beheer van deze netten optreden. Over efficiëntie merkt de Minister in de parlementaire geschiedenis allereerst het volgende op: *"Door integraal beheer van de transportnetten kunnen ook kostenbesparingen worden gerealiseerd. Doordat het transportnet door acht verschillende netbeheerders wordt beheerd, moeten investeringen in kritische verbindingen thans plaatsvinden in overleg met vele partijen. Het beheer in één hand maakt investeren efficiënter doordat er geen afstemming met vele partijen nodig is."*¹⁶¹

¹⁵⁸ Formule (43) Bijlage 1.

¹⁵⁹ Zie zienswijze 39 en zienswijze 47 in Bijlage 3.

¹⁶⁰ Zie paragraaf 10.3.

¹⁶¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 30 212, nr. 3, p. 41.

205. De Minister merkt vervolgens op dat de beheeroverdracht van de HS-netten het mogelijk maakt om vanuit een overkoepelende, landelijke optiek te besluiten over netoptimalisatie. Volgens de minister leidt dit tot *"een grotere doelmatigheid dan wanneer deze besluitvorming plaats zou moeten vinden vanuit de optiek van verschillende regionale beheerders. Dit efficiëntievoordeel geldt voor de techniek, de financiering, de planning van de werkzaamheden en de structuur van het net."*¹⁶²
206. Ook geeft de Minister aan: *"Tot slot kan door de centralisatie van het beheer het aantal bedrijfsvoeringcentra voor transportnetten worden teruggebracht."*¹⁶³
207. De Raad houdt in dit besluit, bij het vaststellen van het effect van de beheeroverdracht van de HS-netten op de kosten van TenneT, nog geen rekening met deze effecten. De Raad loopt in het algemeen namelijk niet vooruit op verwachte ontwikkelingen in de omgeving van de netbeheerders die mogelijk een kostenverhogend of kostenverlagend effect hebben, tenzij een ontwikkeling in wetgeving is vastgelegd en het financiële effect ondubbelzinnig is vast te stellen¹⁶⁴. De Raad merkt op dat van dit laatste in het onderhavige geval geen sprake van is.

¹⁶² Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 30 212, nr. 3, p. 41.

¹⁶³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 30 212, nr. 3, p. 41.

¹⁶⁴ Zie hiervoor de reeds aangehaalde uitspraak van het CBB.

8.4 Aanmerkelijke investeringen

208. De Raad houdt in onderhavig methodebesluit rekening met gerealiseerde aanmerkelijke investeringen die een netbeheerder eerder op grond van artikel 41b, tweede lid van de E-wet heeft ingediend. Op grond van dat artikel kan een netbeheerder namelijk, gelijktijdig met het tarievenvoorstel, een voorstel doen voor een tariefverhoging ter dekking van de kosten voor een uitzonderlijke en aanmerkelijke investering (hierna: AI) ter uitbreiding van het door de netbeheerder beheerde net. Dit is nodig omdat de x-factor voor een reguleringsperiode vaststaat en niet tussendoor gewijzigd kan worden.
209. TenneT krijgt een vergoeding voor de kosten van aanmerkelijke investeringen. De Raad houdt hiermee rekening bij de bepaling van de toegestane totale kosten 2010.

8.4.1 Bepalen van de efficiënte AI-kosten in het jaar 2010

8.4.1.1 Stap 1: Bepalen van het huidige kostenniveau

210. De Raad bepaalt het huidige kostenniveau van de AI's op hoofdlijnen conform de algemene lijn zoals die is beschreven in paragraaf 8.1.4.1. Echter, in tegenstelling tot de algemene lijn leidt de Raad het huidige kostenniveau af uit het jaar 2007 in plaats van het jaar 2006. De reden is dat bij aanvang van onderhavige reguleringsperiode er twee nieuwe aanmerkelijke investeringen zijn gerealiseerd die nog niet eerder onderdeel waren van het methodebesluit. In het belang van de zorgvuldigheid en juistheid van de berekeningen voor deze nieuwe onderdelen dient uit te worden gegaan van gegevens tot en met 31 december 2007. Door uit te gaan van gegevens tot en met 31 december 2007 wordt namelijk alle beschikbare informatie meegenomen tot aan het moment dat de kosten onderdeel zijn van de reguleringsystematiek uit onderhavig methodebesluit.

Kapitaalkosten AI

211. De kapitaalkosten voor AI's zijn een vergoeding voor het geïnvesteerde vermogen van TenneT¹⁶⁵, zoals bij alle investeringen het geval is. Bij de bepaling van de kapitaalkosten voor de AI's gaat de Raad uit van de vergoeding in de tarieven van TenneT voor het jaar 2007 voorzover het kosten betreft in het jaar 2007. Dit is een afwijking van de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.4.1, waar het kostenniveau van 2006 de basis vormt. In het vorige randnummer heeft de Raad reeds toegelicht waarom.

¹⁶⁵ Formule (44) in Bijlage 1.

212. De activabasis van TenneT die door de Raad wordt gehanteerd is gestandaardiseerd¹⁶⁶.
213. De kapitaalkosten bestaan uit een reële vermogenskostenvergoeding over de gestandaardiseerde activawaarde en de afschrijvingen op de GAW. Zie voor een beschrijving van de vermogenskostenvergoeding de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.
214. De afschrijvingskosten worden bepaald door de jaarlijkse afschrijvingslasten op de investeringen¹⁶⁷. Per soort actief geldt een afschrijvingstermijn conform de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.4.1.

Operationele kosten AI

215. Net als bij de kapitaalkosten zijn de operationele kosten voor de AI's afgeleid uit de vergoeding in de tarieven van TenneT voor het jaar 2007 voorzover het kosten betreft in het jaar 2007¹⁶⁸.

8.4.1.2 Stap 2: Bepalen van het huidige efficiënte kostenniveau

216. Het efficiënte kostenniveau bepaalt de Raad in het algemeen door het huidige kostenniveau te corrigeren voor de mate van (in)efficiëntie (zie paragraaf 8.1.4.2). De Raad wijkt hier bij de vaststelling van het efficiënte kostenniveau van de AI's van af. De twee gerealiseerde aanmerkelijke investeringen heeft de Raad reeds op efficiëntie beoordeeld in een apart besluit¹⁶⁹. Derhalve betreft de Raad deze kosten niet bij de bepaling van de efficiëntieparameters voor AI's in onderhavig methodebesluit. De Raad hanteert bij afwezigheid van andere (onbeoordeelde) aanmerkelijke investeringen derhalve efficiëntieparameters (θ_{KK}^{AI} en θ_{OK}^{AI}) gelijk aan 1. De totale efficiënte kosten in 2007 voor AI's zijn daarom gelijk aan het kostenniveau bepaald in stap 1, zie paragraaf 8.4.1.1.

¹⁶⁶ Formule (45) in Bijlage 1.

¹⁶⁷ Formule (46) in Bijlage 1.

¹⁶⁸ Formule (47) in Bijlage 1.

¹⁶⁹ Zie Bijlagen 3 en 4 van het tarievenbesluit voor TenneT van 31 januari 2007, kenmerk 102323-13.

8.4.1.3 Stap 3: Bepalen van het efficiënte kostenniveau 2010

217. De Raad gaat er van uit dat TenneT aan het einde van de vierde reguleringsperiode het efficiënte kostenniveau bereikt. Conform de algemene uitgangspunten wordt TenneT aan het einde van de vierde reguleringsperiode alleen voor de efficiënte kosten vergoed. Daartoe worden de totale toegestane inkomsten in 2010 gelijk gesteld aan de verwachte efficiënte kosten in 2010.
218. Om tot het efficiënte kostenniveau in 2010 te komen wordt het efficiënte kostenniveau voor het jaar 2007 conform de algemene uitgangspunten gecorrigeerd voor de verwachte generieke productiviteitsontwikkeling (de frontier shift)¹⁷⁰. De Raad acht dit redelijk omdat aanmerkelijke investeringen niet wezenlijk verschillen van andere investeringen van TenneT sinds het jaar 2001. Hierbij wordt de frontiershift echter toegepast voor de periode 2008 tot en met 2010, in plaats van 2007 tot en met 2010. De reden is dat de kosten voor AI's zijn afgeleid uit het kostenniveau in het jaar 2007 in plaats van het jaar 2006, zie paragraaf 8.4.1.1.
219. De hoogte van de frontiershift bedraagt 2% conform de algemene uitgangspunten in paragraaf 8.1.4.3. Ook corrigeert de Raad voor inflatie tot en met 2010 om het resultaat te verkrijgen in prijzen van het jaar 2010. Dit is in lijn met de algemene uitgangspunten.

8.5 Tot slot

220. In dit hoofdstuk heeft de Raad een uitgebreide beschrijving van de methode tot vaststelling van de x -factor gegeven. Centraal in deze beschrijving staan de kernbegrippen begininkomsten en eindinkomsten. Door toepassing van de x -factor en de rekenvolumina wordt ervoor gezorgd dat de begininkomsten zich gedurende de drie jaren van de vierde reguleringsperiode geleidelijk naar de eindinkomsten ontwikkelen.
221. Het niveau van de eindinkomsten weerspiegelt de doelstellingen van de wetgever zo goed mogelijk. Dit komt omdat de Raad de eindinkomsten gelijk stelt aan de efficiënte kosten in het jaar 2010. Met het gelijkstellen van inkomsten aan de kosten beoogt de Raad te voorkomen dat TenneT een substantieel hogere winst behaalt dan de wetgever redelijk acht.

¹⁷⁰ Formule (48) uit Bijlage 1.

222. Om de efficiënte kosten in het jaar 2010 te bepalen heeft de Raad gebruik gemaakt van een algemene methodiek die bestaat uit drie stappen. Ten eerste heeft de Raad de huidige kosten van TenneT ten aanzien van haar taken bepaald. Vervolgens heeft de Raad deze kosten gecorrigeerd voor de mate van (in)efficiëntie van TenneT (via de efficiëntieparameter) om op die manier de huidige efficiënte kosten van TenneT te bepalen. De Raad heeft hiertoe een internationale TSO-benchmark gebruikt om de kosten van TenneT te vergelijken met andere landelijke netbeheerders elektriciteit. Tot slot heeft de Raad deze huidige efficiënte kosten van TenneT vertaald naar het efficiënte kostenniveau in 2010 voor TenneT door rekening te houden met de verwachte productiviteitsverbetering (frontier shift) die TenneT in de vierde reguleringsperiode kan realiseren. De Raad heeft hiervoor gebruik gemaakt van een internationale studie naar de productiviteitsverbeteringen van landelijke netbeheerders.
223. De Raad merkt op dat hij in dit besluit enkele uitzonderingen op deze algemene methodiek heeft moeten maken. Dit betrof uitzonderingen voor recentelijk gerealiseerde aanmerkelijke investeringen, voor de kosten die samenhangen met de overige transporttaken en voor de kosten die samenhangen met het beheer van de HS-netten. De reden voor deze uitzonderingen is dat deze kosten in de vierde reguleringsperiode voor het eerst onderdeel zijn van de reguleringsystematiek. Hierdoor kon de Raad bepaalde onderzoeken niet toepassen of moest hij andere data gebruiken. De Raad heeft dit in de voorgaande paragrafen uitgebreid toegelicht en gemotiveerd.
224. Tot slot verwijst de Raad nog naar Bijlage 1 en Bijlage 2. In Bijlage 1 is de methode in rekenkundige formules uitgeschreven. In bijlage 2 is de methodiek ter bepaling van de WACC uitgeschreven en onderbouwd.

9 Methode tot vaststelling van de rekenvolumina

225. In dit hoofdstuk beschrijft de Raad de methode tot vaststelling van de rekenvolumina. De rekenvolumina representeren de afzet die standaard in een jaar te verwachten is.
226. Ingevolge artikel 41, vijfde lid van de E-wet, dienen rekenvolumina gebaseerd te zijn op daadwerkelijk gefactureerde volumina in eerdere jaren, of schat de Raad deze volumina in, indien deze betrekking hebben op nieuwe tarieven. De functie van de door de Raad vastgestelde rekenvolumina is om, gecombineerd met de totale inkomsten, de tarieven voor TenneT te berekenen, zoals is beschreven in artikel 41b, eerste lid, onderdeel d van de E-wet¹⁷¹.
227. Ingevolge artikel 41a, eerste lid, onderdeel c van de E-wet stelt de Raad de rekenvolumina vast voor een periode van ten minste drie en ten hoogste vijf jaar. De Raad heeft er voor gekozen om de rekenvolumina vast te stellen voor drie jaar, gelijk aan de periode voor de *x*-factor. Volledigheidshalve merkt de Raad op dat hij de rekenvolumina gedurende een reguleringsperiode kan wijzigen ingevolge artikel 41a, tweede lid, van de E-wet.
228. De algemene lijn van de Raad bij het bepalen van de rekenvolumina voor de vierde reguleringsperiode is, dat hij zich baseert op de gerealiseerde volumina van het meest recente jaar waarover data beschikbaar zijn. Deze lijn heeft de Raad toegepast voor de EHS-netten. Concreet betekent dit dat de Raad zich baseert op de gerealiseerde volumina van het jaar 2006 voor de EHS-netten. Hierbij houdt de Raad rekening met de effecten van de beheeroverdracht van de HS-netten.
229. Op deze algemene lijn moet de Raad een uitzondering maken voor de HS-netten. Immers, de Raad en TenneT beschikken niet over de gerealiseerde volumina die de regionale netbeheerders elektriciteit afnamen op de HS-netten die zij zelf tot 1 januari 2008 beheerden. De regionale netbeheerders elektriciteit hebben deze informatie in het verleden ook niet hoeven te verstrekken aan de Raad. Om deze reden schat de Raad de rekenvolumina voor de vierde reguleringsperiode voor de HS-netten aan de hand van door de TenneT en de regionale netbeheerders elektriciteit opgegeven verwachtingen. Dit zijn verwachtingen met betrekking tot de inkoop van capaciteit van deze regionale netbeheerders elektriciteit en de inkoop van capaciteit van de direct aangesloten op de HS-netten die in beheer zijn overgedragen aan TenneT. Er zijn bij de Raad geen andere

¹⁷¹ Formule (52) tot en met (55) in Bijlage 1.

bijzonderheden, reeds aangenomen wetswijzigingen of andere veranderingen in de nabije toekomst bekend, die van invloed zouden zijn op de rekenvolumina.

230. Tot slot merkt de Raad op dat het effect van onnauwkeurigheden in de schattingen van rekenvolumina materieel een beperkt effect hebben aangezien er op grond van artikel 41d tweede lid van de E-wet een jaarlijkse verrekening plaatsvindt van het verschil tussen verwachte en gerealiseerde volumes¹⁷². TenneT kan dus uiteindelijk nooit meer of minder inkomsten genereren dan haar is opgelegd aan de hand van de totale inkomsten en de x -factor.

¹⁷² Formule (56) in Bijlage 1.

10 Procedure

231. In dit hoofdstuk beschrijft de Raad de procedure die hij heeft gevolgd bij de totstandkoming van dit besluit.
232. Met dit besluit stelt de Raad, zoals reeds is gemeld in randnummer 3, een methode tot vaststelling van de x -factor en een methode tot vaststelling van de rekenvolumina voor TenneT vast. De Raad bouwt in belangrijke mate voort op reeds eerder genomen besluiten en de daarbij gevolgde procedures.

10.1 Algemene procedure bij de totstandkoming van dit besluit

233. Ingevolge artikel 41, eerste en tweede lid van de E-wet stelt de Raad de methode tot vaststelling van de x -factor en van de rekenvolumina vast na overleg met TenneT, de gezamenlijke netbeheerders en met representatieve organisaties van partijen op de elektriciteitsmarkt.
234. De Raad heeft invulling gegeven aan deze wettelijke verplichting met de instelling van een klankbordgroep. Het overleg met de klankbordgroep had een informeren en consulterend karakter ten behoeve van dit besluit¹⁷³. Voor de klankbordgroep heeft de Raad TenneT, de regionale netbeheerders, Netbeheer Nederland en organisaties die op de elektriciteitsmarkt de belangen behartigen van onder meer consumenten, zakelijke klein- en grootverbruikers en het bedrijfsleven in het algemeen (hierna: representatieve organisaties) uitgenodigd.
235. Uiteindelijk hebben vertegenwoordigers van tien organisaties zich aangemeld voor en zitting genomen in de klankbordgroep¹⁷⁴. Er hebben in totaal vijf bijeenkomsten plaatsgevonden, waarvan de eerste plaatsvond op 26 februari 2007 gevolgd door bijeenkomsten op 12 maart 2007, 3 april 2007, 7 juni 2007 en 11 april 2008. De Raad heeft de vergaderstukken (inclusief de verslagen) van deze overleggen gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

¹⁷³ Ingevolge artikel 41, eerste lid, van de E-wet.

¹⁷⁴ De klankbordgroep bestaat uit vertegenwoordigers van Continuon, Cogen, Delta, Essent, Eneco, NRE Netwerk B.V. (hierna: NRE), TenneT, Vereniging voor Energie, Milieu en Water (hierna: VEMW), de Vereniging Particuliere Windturbine Exploitanten (hierna: PAWEX) en Westland Energie Infrastructuur B.V. (hierna: Westland).

236. Op 30 oktober 2007 heeft een informatiebijeenkomst over de planning en procedures van onderhavig besluit plaatsgevonden. Hiervoor heeft de Raad alle netbeheerders en representatieve organisaties uitgenodigd. Mede naar aanleiding van deze bijeenkomst heeft de Raad op 17 januari 2008 een brief uitgestuurd om enkele aanvullende vragen te beantwoorden. Op 19 maart 2008 heeft de Raad vervolgens een brief gestuurd inzake de verdere planning van onderhavig besluit.
237. De Raad heeft de uniforme openbare voorbereidingsprocedure zoals bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) van toepassing verklaard op de totstandkoming van dit besluit.
238. Als onderdeel van deze voorbereidingsprocedure heeft de Raad op 28 mei 2008 het ontwerpbesluit en de daarop betrekking hebbende stukken ter inzage gelegd. Voorafgaand aan de terinzagelegging heeft de Raad in de Staatscourant van 28 mei 2008 kennis gegeven van het ontwerpbesluit en dit tevens toegezonden aan TenneT¹⁷⁵. Bovendien heeft de Raad het ontwerpbesluit op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl, gepubliceerd.
239. Op 27 juni 2008 heeft ten kantore van de Raad een hoorzitting plaatsgevonden. Tijdens de hoorzitting hebben vertegenwoordigers van TenneT en N.V. Continuon Netbeheer (hierna: Continuon) het woord gevoerd. Het verslag van de hoorzitting heeft de Raad gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl. De Raad heeft daarnaast schriftelijke zienswijzen ontvangen van Continuon, Delta, Stedin¹⁷⁶, TenneT en VEMW. Deze zienswijzen heeft de Raad eveneens gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl. In Bijlage 3 van dit besluit geeft de Raad zijn reactie op de ingebrachte mondelinge en schriftelijke zienswijzen. Indien een zienswijze heeft geleid tot een aanpassing van het besluit, heeft de Raad dit in het besluit duidelijk aangegeven.

¹⁷⁵ Per brief van 28 mei 2008 met kenmerken 102615/107, www.energiekamer.nl.

¹⁷⁶ Per 1 januari 2008 zijn de netbeheerders binnen de Eneco-groep, te weten Eneco NetBeheer B.V., Eneco NetBeheer Amstelland B.V., Eneco EdelNet Delfland B.V., Eneco NetBeheer Midden-Holland B.V., Eneco NetBeheer Midden-Kennemerland B.V., Eneco NetBeheer Zuid-Kennemerland B.V., Eneco NetBeheer Noord-Oost Friesland B.V., Eneco NetBeheer Weert N.V., Eneco NetBeheer Zeist en Omstreken B.V., en ENBU B.V., met ONS Netbeheer B.V. gefuseerd tot Eneco NetBeheer B.V. Sinds 1 juli 2008 staat Eneco NetBeheer B.V. bekend onder de naam Stedin B.V.

10.2 Procedure bij vier specifieke onderdelen van het besluit

240. Voor enkele specifieke onderdelen van de methoden had de Raad behoefte aan een aanvullende, uitgebreidere consultatie van de gezamenlijke netbeheerders en representatieve organisaties dan wel aan enkele aanvullende onderzoeken van onafhankelijke onderzoekbureaus. Deze onderdelen zijn: de beheeroverdracht van de HS-netten (relevant voor de x -factor en de rekenvolumina), de vaststelling van het redelijk rendement (relevant voor de x -factor), de vaststelling van de efficiëntie van TenneT (relevant voor de x -factor) en de vaststelling van de frontier shift (relevant voor de x -factor).

Overdracht van beheer van de HS-netten

241. Op 20 februari 2007 heeft de Raad een overleg georganiseerd met een klankbordgroep, bestaande uit netbeheerders en representatieve organisaties van afnemers¹⁷⁷ die specifiek is ingesteld ten behoeve van de beheeroverdracht van de HS-netten. Dit overleg had een informerend en consulterend karakter. Tijdens deze bijeenkomst is afgesproken dat de gezamenlijke netbeheerders uiterlijk 15 april 2007 met een gezamenlijk voorstel komen voor een methode ter bepaling van de kosten voor het beheer van HS-netten, alsmede de uitkomsten daarvan (hierna: het gezamenlijk voorstel). Deze afspraak heeft de Raad op 16 maart 2007 per brief bevestigd¹⁷⁸. In deze brief zijn ook randvoorwaarden opgenomen waaraan het gezamenlijk voorstel moet voldoen. Op 8 mei 2007¹⁷⁹ heeft de Raad het definitieve gezamenlijk voorstel van de netbeheerders ontvangen.
242. Op 4 juni 2007 heeft de Raad per brief¹⁸⁰ aan de gezamenlijke netbeheerders een reactie gegeven op het voorstel. In deze brief heeft de Raad geconcludeerd dat het voorstel en de daarbij verstrekte informatie niet voldoen aan de kwaliteitseisen die nodig zijn voor het opstellen van een deugdelijke methode ter bepaling van de kosten van het beheer van HS-netten. Daarom heeft de Raad geconcludeerd dat hij zelf deze methode zal vaststellen (zie hiervoor verder paragraaf 8.3).

¹⁷⁷ Op deze bijeenkomst waren aanwezig: Continuon, NRE Netwerk B.V. (hierna: NRE), Netbeheer Nederland, PAWEX, RENDO Netbeheer B.V. (hierna: RENDO), Stedin, TenneT en Westland.

¹⁷⁸ Brief van de Raad van 16 maart 2007 met kenmerk 102484/3.

¹⁷⁹ Brief van EnergieNed van 8 mei 2007 met kenmerk 2007-3437.

¹⁸⁰ Brief van 4 juni 2007 met kenmerk 102484/15.B991, www.energiekamer.nl.

243. Begin juni 2007 heeft de Raad aangekondigd dataverzoeken te zullen doen uitgaan naar de betrokken regionale netbeheerders elektriciteit, teneinde inzicht te verkrijgen in de verdeling van totale kosten van elke betrokken regionale netbeheerder elektriciteit naar HS-netten en netten met een lager spanningsniveau. Het definitieve dataverzoek is op 10 juli 2007¹⁸¹ verzonden. Begin september 2007 heeft de Raad de ingevulde dataverzoeken retour ontvangen. De Raad heeft de ingevulde dataverzoeken beoordeeld (inclusief de ontvangen accountants- en bestuurdersverklaringen). Bij de vaststelling van zijn reguleringsbesluiten verwerkt de Raad de uitkomsten van zijn beoordeling.
244. Tot slot heeft de Raad TenneT op 7 maart 2008 en 3 juli 2008 in de gelegenheid gesteld om eventuele gerealiseerde meerkosten HS-netten van 2006, 2007 en de eerste helft van 2008, waarvan TenneT van mening is dat deze ingevolge de Wv 2004 voor vergoeding in aanmerking komen, bij de Raad in te dienen¹⁸². TenneT heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. De Raad heeft de ingediende claim van TenneT beoordeeld (inclusief de ontvangen accountantsverklaring). Bij de vaststelling van zijn reguleringsbesluiten verwerkt de Raad de uitkomsten van zijn beoordeling.

Vaststelling van het redelijk rendement

245. Het tweede onderdeel betreft de vaststelling van het redelijk rendement, zoals beschreven in artikel 41, derde lid van de E-wet. De Raad heeft het onafhankelijk onderzoeksbureau Frontier Economics een onderzoek laten uitvoeren naar de vermogenskostenvergoeding voor TenneT¹⁸³. Dit onderzoek gaat in op de methoden die de Raad gebruikt om de vermogenskostenvergoeding te bepalen en de hoogte van deze vergoeding. Mede op basis van dit onderzoek heeft de Raad vervolgens de netbeheerders en representatieve organisaties geconsulteerd over deze methode en over de hoogte¹⁸⁴. De Raad heeft van een aantal organisaties¹⁸⁵ een schriftelijke (inhoudelijke) reactie op het consultatiedocument ontvangen. Een aantal reacties waren tegenstrijdig. Mede daarom heeft de Raad de Erasmus Universiteit in samenwerking met Boer & Croon Management & Consulting

¹⁸¹ Brief van de Raad van 10 juli 2007 met kenmerken 102484_2/3, 102484_3/3, 102484_4/5, 102484_5/4, 102484_6/3.

¹⁸² Brief van de Raad van 7 maart 2008 met kenmerk 102484_6/26, alsmede de brief van de Raad van 3 juli 2008 met kenmerk 102484_6/39.

¹⁸³ Frontier 2005.

¹⁸⁴ *Consultatiedocument vermogenskostenvergoeding regionale netbeheerders* met kenmerk 101729, 2005, www.energiekamer.nl.

¹⁸⁵ EnergieNed, Centrica en Oxxio, TenneT TSO B.V., PAWEX en VEMW.

Group een 'second opinion'¹⁸⁶ laten uitvoeren naar de wijze van de bepaling en de hoogte van het redelijk rendement.

246. Om een WACC vast te kunnen stellen die zoveel mogelijk representatief is voor de verwachte ontwikkelingen in de vierde reguleringsperiode, heeft de Raad aan Frontier gevraagd om een aanvullend rapport¹⁸⁷ op te stellen over de meest recente ontwikkeling van enkele van de parameters van de WACC. Daarnaast heeft de Raad op basis van de zienswijzen van belanghebbenden en deze actualisatie van de WACC de Erasmus Universiteit gevraagd wederom een 'second opinion' uit te voeren naar de wijze van de bepaling en de hoogte van de WACC¹⁸⁸. De Raad heeft zowel de reacties op het consultatiedocument, de actualisatie van de WACC als de uitkomsten van de 'second opinions' verwerkt in dit besluit. Alle onderzoeksrapporten zijn gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

Vaststelling van de efficiëntie van TenneT

247. Het derde onderdeel betreft het vaststellen van de efficiëntie van TenneT in het kader van het bevorderen van de gelijkwaardigheid in de doelmatigheid van TenneT, ingevolge artikel 41, derde lid van de E-wet. Het onafhankelijk onderzoeksbureau SumicSid heeft daartoe een internationaal benchmarkonderzoek¹⁸⁹ uitgevoerd onder enkele landelijke netbeheerders elektriciteit. Bij dit onderzoek waren zowel de Raad als TenneT betrokken. Doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de mate van efficiëntie van de deelnemende landelijke netbeheerders, en meer specifiek van TenneT. In het onderzoek zijn zes netbeheerders in vijf Europese landen door SumicSid onderzocht. Zowel de toezichthouders in deze landen als de desbetreffende netbeheerders hebben aan het onderzoek meegewerkt en hebben input kunnen leveren. De analyse is gebaseerd op data die door de netbeheerders zijn aangeleverd over de periode 2000–2003. Op verzoek van de Raad is door SumicSid tevens een aanvullende analyse¹⁹⁰ uitgevoerd specifiek gericht op de Nederlandse situatie. De Raad heeft de uitkomsten van deze twee onderzoeken verwerkt in dit besluit. De onderzoeksrapporten zijn gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

¹⁸⁶ Erasmus Universiteit 2006.

¹⁸⁷ Frontier 2008.

¹⁸⁸ Erasmus Universiteit 2008.

¹⁸⁹ SumicSid 2006a.

¹⁹⁰ SumicSid 2006b.

Vaststelling van de frontier shift

248. De Raad heeft tot slot het onafhankelijk onderzoeksbureau Europe Economics opdracht gegeven onderzoek te doen naar de productiviteitsontwikkeling van gereguleerde bedrijven in Nederland en enkele andere landen. Europe Economics heeft daarbij niet alleen gekeken naar beheerders van elektriciteitsnetwerken in binnen- en buitenland, maar ook naar beheerders van gas- en waternetwerken. Het onderzoek¹⁹¹ is gebaseerd op een aanzienlijk aantal onderzoeken naar de productiviteitsontwikkeling bij netwerkbeheerders in Australië, Italië, Nederland, Nieuw-Zeeland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. De Raad heeft de uitkomsten van dit onderzoek verwerkt in dit besluit. Het onderzoeksrapport is gepubliceerd op de Internetpagina van de Energiekamer, www.energiekamer.nl.

10.3 Nacalculaties en verrekeningen in de tarieven van de vierde reguleringsperiode

249. De Raad is voornemens om in de transporttarieven van de vierde reguleringsperiode enkele nacalculaties en verrekeningen uit te voeren. De Raad licht dit hieronder vanuit het oogpunt van transparantie nader toe.
250. Ten eerste merkt de Raad op dat zij voornemens is in de transporttarieven in de vierde reguleringsperiode een verrekening uit te voeren wegens het niet tijdig vaststellen van transporttarieven voor het jaar 2007, zoals aangekondigd in de brief van 1 december 2006 over het proces tot vaststelling van transport- en aansluittarieven elektriciteit en gas 2007¹⁹².
251. De Raad stelt ten tweede vast dat het, als gevolg van onduidelijkheid over de overdracht van het beheer van de HS-netten, niet mogelijk was om voor 1 januari 2008 het onderhavige methodebesluit vast te stellen. Het was daardoor niet mogelijk om transporttarieven voor aangeslotenen op het landelijk hoogspanningsnet voor het jaar 2008 vast te stellen.

¹⁹¹ Europe Economics 2006.

¹⁹² Brief van 1 december 2006 met kenmerk 102323/11, www.energiekamer.nl.

252. Vanwege het bepaalde in artikel 41d, tweede lid van de E-wet, gelden daarom in het jaar 2008 voor aangeslotenen op de EHS-netten de transporttarieven die de Raad voor het jaar 2007 voor TenneT heeft vastgesteld. Deze aangeslotenen of TenneT zouden hierdoor in hun belangen kunnen worden geschaad. De Raad acht het om die reden en op basis van het wettelijk kader dat uitgaat van een continue reguleringsystematiek ter bevordering van de doelmatigheid¹⁹³ niet meer dan redelijk om het verschil tussen de transporttarieven die in 2008 zijn gehanteerd, op basis van de tariefbesluiten van 31 januari 2007¹⁹⁴, en de transporttarieven die de Raad anders, op basis van de bij onderhavig besluit vast te stellen methoden en nog vast te stellen *x*-factor en rekenvolumina, zou vaststellen, te verrekenen. De Raad heeft hiertoe de gerealiseerde gefactureerde volumina in het jaar 2008 nodig. Aangezien deze pas in het jaar 2009 beschikbaar komen kan de Raad het verschil pas verrekenen in het jaar 2010 (inclusief heffingsrente). Dit is in lijn met de algemene praktijk waarbij de Raad verschillen in een bepaald tariefjaar twee jaar later verrekent.
253. Eenzelfde verrekening dient plaats te vinden voor de transporttarieven die aangeslotenen op de HS-netten (hierna: HS-tarieven) betalen. Naar aanleiding van de brief van 30 november 2007¹⁹⁵ van de Minister heeft de Raad op 21 december 2007 een besluit¹⁹⁶ tot wijziging van de "Besluiten tot vaststelling van de nettarieven elektriciteit voor het jaar 2007" genomen. Op grond van dit besluit is TenneT sinds 1 januari 2008 bevoegd om de HS-tarieven, met uitzondering van de transporttarieven die aangeslotenen betalen voor het HS-net van Eneco en een gedeelte van het HS-net van Continuon (te weten Continuon Randmeren), te factureren. Bij de definitieve vaststelling van de nieuwe HS-tarieven zal de Raad, conform de wens van de Minister, het verschil tussen de bestaande en de nieuwe HS-tarieven verrekenen (inclusief heffingsrente). De Raad heeft dit reeds bevestigd in zijn brief van 17 januari 2008.

¹⁹³ Artikelen 41 tot en met 41d van de E-wet.

¹⁹⁴ Besluit van 31 januari 2007 met kenmerk 102323/13, www.energiekamer.nl.

¹⁹⁵ Brief van 30 november 2007 met kenmerk ET/EM/7142756, www.ez.nl, en Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 30 212, nr. 68.

¹⁹⁶ Besluit van 21 december 2007 met kenmerk 102876/1, www.energiekamer.nl.

254. Ten derde is de Raad voornemens om na te calculeren op grond van artikel 41c, tweede lid, onderdeel c van de E-wet voor de inkoopkosten van energie en vermogen van de HS-netten van TenneT en voor de operationele kosten overige transporttaken van de EHS-netten (inclusief energie en vermogen) voor zover de werkelijke kosten afwijken van de geschatte kosten. De Raad heeft hierover diverse zienswijzen¹⁹⁷ ontvangen. Hieruit bleek dat onduidelijk was waarom de Raad voornemens is hiervoor na te calculeren. De Raad licht dit hieronder kort toe. De Raad kiest hiervoor vanwege het deels exogene karakter van de kosten voor overige transporttaken. Dat betekent niet dat de Raad niet van mening is dat TenneT dit niet zo efficiënt mogelijk moet uitvoeren¹⁹⁸. Specifiek op het gebied van inkoopkosten energie en vermogen alsmede het oplossen van transportbeperkingen kan een prikkel voor doelmatiger handelen op zijn plaats zijn aangezien TenneT invloed kan uitoefenen op deze kosten. echter de Raad vindt het belangrijker voorzichtig te zijn met de toepassing hiervan. De Raad heeft hierbij meegewogen dat TenneT reeds voor de jaren 2008 en 2009 energie en vermogen heeft ingekocht. De Raad handhaaft daarom deze reguleringsperiode de huidige wijze van reguleringssystematiek. Dat betekent dat TenneT voorafgaand aan het jaar waarvoor TenneT energie en vermogen moet inkopen een inkoopplan indient bij de Raad. De Raad beoordeelt vervolgens dit inkoopplan aan de hand van de wet- en regelgeving en onderhavig besluit, laat het plan indien nodig aanpassen en keurt het daarna goed. Vervolgens koopt TenneT conform het goedgekeurde plan energie en vermogen in. Na afloop van het desbetreffende kalenderjaar overlegt TenneT de gemaakte kosten en de gehanteerde procedure. De Raad beoordeelt op dat moment of TenneT zich heeft gehouden aan het inkoopplan. Indien en voor zover dat het geval is, berekent de Raad het verschil tussen de vooraf verwachte inkoopkosten energie en vermogen¹⁹⁹ en de werkelijk gerealiseerde inkoopkosten. De Raad verwerkt dit verschil vervolgens in de gereguleerde tarieven voor het daarop volgende jaar of in de tarieven van meerdere jaren als het verschil te groot is. Dit betekent dat TenneT pas achteraf weet of zij de volledige kosten vergoed krijgen en het verschil tussen de werkelijke kosten en de verwachte kosten moet voorfinancieren. De Raad is van mening dat hij hiermee een voldoende efficiëntieprikkel voor deze periode geeft. Gedurende de vierde

¹⁹⁷ Zie zienswijze 39 en zienswijze 47 in Bijlage 3.

¹⁹⁸ Vandaar ook dat de Raad op deze kosten wel de frontier shift toepast. Zie ook paragraaf 8.2.1.3 en 8.3.3.3.

¹⁹⁹ De nacalculatie voert de Raad uit door de gerealiseerde kosten in ieder van de jaren 2008, 2009 en 2010 te vergelijken met de geschatte kosten voor die jaren. Voor een specifiek jaar zijn de geschatte kosten gelijk aan de vergoeding voor deze kosten in het jaar 2007 uitgedrukt in prijzen van dat specifieke jaar door een correctie toe te passen voor de frontier shift en de cpi.

reguleringsperiode zal de Raad onderzoeken hoe deze kosten verder gereguleerd kunnen worden.

255. Tot slot is de Raad, ingevolge artikel 41d, tweede lid van de E-wet, gehouden om jaarlijks na te calculeren voor het verschil in inkomsten als gevolg van een verschil tussen de werkelijke afzet van TenneT en de vooraf verwachte afzet van TenneT. Ook in de vierde reguleringsperiode zal de Raad hiervoor nacalculeren. De Raad heeft dit reeds nader toegelicht in randnummer 46.
256. De Raad heeft enkele zienswijzen²⁰⁰ ontvangen over de gevolgen van de nacalculatie en verrekeningen voor de tarieven. Enkele respondenten bepleiten daarin dat de nacalculaties en verrekeningen over meerdere jaren dienen te worden uitgesplitst. Daarnaast merkt een respondent op dat de Raad moet toelichten hoe hij omgaat met de heffingsrente. Naar aanleiding van deze zienswijzen heeft de Raad besloten om zijn voornemens hierover nader toe te lichten. De Raad gaat hier in de volgende twee randnummers op in.
257. Op dit moment kan de Raad nog niet aangeven of hij de effecten van de nacalculaties en de verrekeningen in de transporttarieven van één of van meerdere jaren in de vierde reguleringsperiode zal verwerken. Dit hangt met name af van de totale omvang van de nacalculatie en verrekeningen. Als het verwerken hiervan in de transporttarieven voor één jaar tot sterke tariefschommelingen leidt, kan de Raad besluiten de nacalculatie en verrekeningen gelijkmatig te verwerken in de transporttarieven voor de komende jaren.
258. Naar aanleiding van de onduidelijkheid over de rol van de heffingsrente merkt de Raad het volgende op. Bij de verrekening wordt heffingsrente vergoed vanaf het moment dat het overschot/tekort is ontstaan tot het moment dat vergoeding plaatsvindt. De peildatum voor deze momenten is telkens het midden van de periode waarop het overschot/tekort danwel de vergoeding betrekking heeft, doorgaans het midden van een kalenderjaar te weten 1 juli.

²⁰⁰ Zie zienswijze 49 in Bijlage 3.

11 Dictum

259. De Raad stelt de methode tot vaststelling van de x -factor en van de rekenvolumina als bedoeld in artikel 41, eerste en tweede lid van de E-wet vast vanaf 1 januari 2008 tot en met 31 december 2010 overeenkomstig de beschrijving in dit besluit en de bijbehorende bijlagen.
260. Van dit besluit wordt mededeling gedaan in de Staatscourant. Voorts publiceert de Raad dit besluit op de Internetpagina van de Energiekamer.

Den Haag,

Datum: **26 SEP. 2008**

De Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit,
namens deze:

G.J.L. Zijl
Lid van de Raad van Bestuur

Tegen dit besluit kan degene, wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, binnen zes weken na bekendmaking beroep instellen bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven, postbus 20021, 2500 EA, 's-Gravenhage.

Begrippenlijst

Begrip	Toelichting
AI, Aanmerkelijke investering	Een aanmerkelijk en uitzonderlijke investering ter uitbreiding van het net.
Algemene uitgangspunten	De hoofdlijnen van de reguleringssystematiek.
Awb	Algemene wet bestuursrecht.
Begininkomsten	De totale inkomsten van TenneT voor het jaar 2007, die gelijk zijn aan het product van de tarieven in het jaar 2007 en de rekenvolumina voor de derde reguleringsperiode.
Beheeroverdracht	Overdracht van het beheer.
Besluit	Besluit van 26 september 2008 met kenmerk 102615/122 (dit besluit).
Besluit van 12 september 2003	Besluit tot vaststelling van de methode tot vaststelling van de x -factor van 12 september 2003 met kenmerk 100947/82.
Besluit van 23 september 2003	Besluit tot vaststelling van de methode van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet ingevolge artikel 41, vierde lid, van de Elektriciteitswet 1998 met kenmerk 101155/44.
Besluit van 27 juni 2006	Besluit tot vaststelling van de methode van de korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering en van het rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld voor de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet ingevolge artikel 41, eerste en tweede lid van de Elektriciteitswet 1998 voor de jaren 2007 tot en met 2010 met kenmerk 102135/46.
Besluit van 5 september 2006	Besluit tot vaststelling van de x -factor en de rekenvolumina van 5 september 2006 met kenmerk 102135/46.
Besluit van 31 januari 2007	Besluit tot correctie van de tarieven van regionale netbeheerders elektriciteit in de jaren 2007 tot en met 2009 vanwege schattingsfouten in de jaren 2004 tot en met 2006, van 31 januari 2007 met kenmerk 102360/12.
Besluit van 25 april 2008	Besluit tot vaststelling van de methode tot vaststelling van de x -factor en de rekenvolumina voor regionale netbeheerders gas van 25 april 2008 met kenmerk 102449/167.
Besluit van 29 augustus 2008	Methodebesluit voor de regionale netbeheerders elektriciteit vierde reguleringsperiode met kenmerk 102610_1/27.
Betrouwbaarheid	Het gaat om de mate waarin de voorziening van afnemers ongestoord plaatsvindt.
CAPM	Capital Asset Pricing Model.
CBB	College voor Beroep voor het Bedrijfsleven.
CBL-overeenkomsten	Cross Border Lease-overeenkomsten.
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek.

Begrip	Toelichting
Continuon	N.V. Continuon Netbeheer.
cpi	Consumentenprijsindex.
CPB	Centraal Planbureau.
Cross Border Tariff kosten	Dit zijn de verwachte kosten voor het gebruik van buitenlandse infrastructuur voor het transporteren van elektriciteit.
Delta	Delta Netwerkbedrijf B.V.
Directe operationele kosten	Kosten die één op één voortvloeien uit het beheer van een net.
Directeur DTe	Directeur van de Dienst Uitvoering en Toezicht energie, de rechtsvoorganger van de Raad.
Distributienet	Een fijnmazig elektriciteitsnet met een regionaal karakter en veelal met een lager spanningsniveau dan het landelijk hoogspanningsnet.
DNB	De Nederlandsche Bank.
DNWB	DELTA Netwerkbedrijf B.V.
DTe	Directie Toezicht energie van de Nederlandse Mededingingsautoriteit.
Efficiënte kosten	De kosten (inclusief een redelijk rendement) waarvan de Raad vindt dat TenneT die noodzakelijk moet maken om aan zijn wettelijke taken te kunnen voldoen.
EHS-netten	Extra hoogspanningsnetten. Dit zijn de netten met een spanningsniveau van 220 en 380 kV.
Eindinkomsten	De totale inkomsten van TenneT voor het jaar 2010, die resulteren nadat in de drie jaren van de derde reguleringsperiode de <i>x</i> -factor is toegepast.
Eneco	De netbeheerders van Eneco, zijnde Eneco Netbeheer B.V., ENBU B.V., Eneco Netbeheer Weert B.V., Eneco EdelNet Delfland B.V., Eneco Netbeheer Midden-Holland B.V. en B.V. Netbeheer Zuid-Kennemerland.
Energie en Vermogen kosten	Kosten voor de transport van Energie en Vermogen.
Erasmus Universiteit	Erasmus Universiteit in samenwerking met Boer & Croon Management & Consulting Group.
Erasmus Universiteit 2006	Erasmus Universiteit Rotterdam, <i>Syntheserapport validatie vermogenskostenvergoeding TenneT</i> , juli 2006, www.energiekamer.nl .
Erasmus Universiteit 2008	Erasmus Universiteit Rotterdam, <i>Syntheserapport validatie vermogenskostenvergoeding TenneT</i> , september 2008, www.energiekamer.nl .
Essent	Essent Netwerk B.V. en InfraMosane N.V.
Europe Economics 2006	Europe Economics, <i>Research into Productivity Growth in Electricity Transmission and Other Sectors: a report for DTe</i> , 2006, www.energiekamer.nl .
Evaluatie	Een onderzoek naar de winsten van energiebedrijven dat de Raad recentelijk heeft uitgevoerd.
E-wet	Elektriciteitswet 1998.
Frontier	Frontier Economics.

Begrip	Toelichting
Frontier shift	Het efficiënte kostenniveau gecorrigeerd voor de verwachte generieke productiviteitsontwikkeling.
Frontier 2006	Frontier Economics, <i>The cost of Capital for TenneT</i> , maart 2006, www.energiekamer.nl .
Frontier 2008	Frontier Economics, <i>Updated cost of capital estimate for energy networks</i> , april 2008, www.energiekamer.nl .
GAW	Gestandaardiseerde activawaarde.
Gearing	Een vastgestelde norm met betrekking tot de mate van financiering met vreemd vermogen.
Geïndexeerde obligaties	Nominale obligaties of 'index linked' obligaties op basis waarvan de risicovrije rente kan worden bepaald.
Gezamenlijk voorstel	Voorstel van de gezamenlijke netbeheerders voor een methode ter bepaling van de kosten voor het beheer van HS-netten, alsmede de uitkomsten daarvan.
HS-netten	Hoogspanningsnetten. Dit betreft de netten met een spanningsniveau van 110 en 150 kV.
HS-tarieven	De transporttarieven die aangeslotene op de HS-netten betalen.
I&I-wet	Wijzigingswet Elektriciteitswet 1998 en Gaswet in verband met implementatie en aanscherping toezicht netbeheer, 14 juli 2004.
Indirecte operationele kosten	Alle operationele kosten die niet onder de definitie van directe operationele kosten vallen, maar wel toerekenbaar zijn aan het beheer van een net.
Internationale TSO benchmark	SumicSid 2006a en SumicSid 2006b.
kV	Kilo Volt.
Landelijk hoogspanningsnet	De netten die bestemd zijn voor transport van elektriciteit op een spanningsniveau van 110 kV of hoger en die als zodanig worden bedreven, alsmede de landsgrensoverschrijdende netten op een spanningsniveau van 500 V of hoger.
Maatstaf	De efficiëntiedoelstelling voor TenneT op basis van de prestaties van minimaal één andere netbeheerder.
Maatstafconcurrentie	Een vorm van benchmarking waarbij prestaties van netbeheerders in eerdere jaren met elkaar worden vergeleken.
Mastschilderkosten	De kosten ter voldoening aan de verplichting om regelmatig hoogspanningsmasten te schilderen.
Meerkosten	Kosten met een uniek, eenmalig karakter die gemaakt worden om de beheersoverdracht van de HS-netten te faciliteren.
Meerkosten HS-netten	Kosten met een uniek, eenmalig karakter die gemaakt worden om de beheersoverdracht van de HS-netten te faciliteren. Het gaat dan om kosten die niet direct voortvloeien uit de uitvoering van transporttaken die zijn neergelegd in artikel 16 van de E-wet.
Methodebesluit	Het besluit van de Raad waarmee hij de methode tot vaststelling van de <i>x</i> -factor en

Begrip	Toelichting
	van de rekenvolumina vaststelt.
Minister	Minister van Economische Zaken.
MVA	Mega Volt Ampère.
NEA inkomsten	Deze inkomsten vloeien voort uit hoofde van het toewijzen van transportcapaciteit op de landgrensoverschrijdende verbindingen.
Net	Eén of meer verbindingen voor het transport van elektriciteit en de daarmee verbonden transformator-, schakel-, verdeel- en onderstations en andere hulpmiddelen, behoudens voor zover deze verbindingen en hulpmiddelen liggen binnen de installatie van een producent of van een afnemer.
- HS nieuwe deel	De kapitaalkosten die betrekking hebben op de activa voor HS-netten die zijn aangeschaft of in gebruik zijn genomen op 1 januari 2001 of later.
- HS oude deel	De kapitaalkosten die betrekking hebben op de activa voor HS-netten die zijn aangeschaft of in gebruik zijn genomen voorafgaand aan de regulering door de Raad, dat wil zeggen voor 1 januari 2001.
Netbeheertaken	Beheertaken voor netbeheerders zoals bepaald in artikel 16, eerste lid van de E-wet.
NMa	Nederlandse Mededingingsautoriteit.
NRE	NRE Netwerk B.V.
Ontwerpbesluit van 28 mei 2008	Ontwerp-methodebesluit vierde reguleringsperiode TenneT met kenmerk 102615/108,
Operationele kosten deel I	De operationele kosten voor beheer die betrekking hebben op de administratie en mastschilderkosten.
Operationele kosten deel II	De overige operationele kosten voor beheer.
Operationele kosten overige	De operationele kosten die betrekking hebben op inkoopkosten energie en vermogen, Cross Border Trade en vrijval NEA inkomsten.
transporttaken	
Overige transporttaken	Naast het beheer van het landelijk net heeft TenneT ook andere transporttaken. De kosten die daarbij horen zijn de kosten van energie en vermogen EHS-netten, kosten Cross Border Tariff en vrijval NEA inkomsten.
PAWEX	Vereniging Particuliere Windturbine Exploitanten.
RAR	Regulatorische Accounting Regels. De standaard van de Raad volgens welke netbeheerders hun financiële gegevens aan de Raad dienen te verstrekken.
Raad	Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit.
Redelijk rendement	Het rendement dat voor ondernemingen met een vergelijkbaar risicoprofiel als TenneT in het economische verkeer gebruikelijk is.
Regionale netbeheerder elektriciteit	Netbeheerder die elektriciteit distribueert over elektriciteitsnetten met een fijnmazig, regionaal karakter.
Reguleringsperiode	Een periode van ten minste drie jaar en ten hoogste vijf jaar waarvoor de Raad voor

Begrip	Toelichting
- eerste	TenneT onder meer de <i>x</i> -factor en de rekenvolumina vaststelt. De eerste reguleringsperiode betrof het jaar 2001 tot en met het jaar 2003.
- tweede	De tweede reguleringsperiode betrof het jaar 2004 tot en met het jaar 2006.
- derde	De derde reguleringsperiode betrof het jaar 2007.
- vierde	De vierde reguleringsperiode betreft het jaar 2008 tot en met het jaar 2010.
Rekenvolumina	De verwachting van de Raad over het aantal eenheden dat TenneT van die dienst zal afzetten.
Rekenvoluminabesluit	Het besluit van de Raad waarmee hij voor TenneT voor een periode van ten minste drie jaar en ten hoogste vijf jaar de rekenvolumina vaststelt.
Rendo	Rendo Netwerken B.V.
Representatieve organisaties	Organisaties die op de elektriciteitsmarkt de belangen behartigen van onder meer consumenten, zakelijke klein- en grootverbruikers en het bedrijfsleven in het algemeen.
Stedin	Stedin Netbeheer B.V.
SumicSid	SumicSid AB, een onafhankelijk onderzoeksbureau.
SumicSid 2006a	SumicSid AB, <i>ECOM+ Results 2005: final report</i> , 2006, www.energiekamer.nl .
SumicSid 2006b	SumicSid AB, <i>ECOM+ Results 2005: TSO A sensitivity report</i> , 2006, www.energiekamer.nl .
Tariefbesluit	Het besluit van de Raad waarmee hij voor TenneT jaarlijks de tarieven met betrekking tot het transport van elektriciteit en de dat transport ondersteunende diensten vaststelt.
Tariefvoorstel	Het voorstel, dat TenneT jaarlijks aan de Raad zendt, voor de tarieven die hij ten hoogste zal berekenen voor het transport van elektriciteit en de transport ondersteunende diensten.
TenneT	TenneT TSO B.V.
TI-correctie	De correctie op de begininkomsten die voortvloeit uit de WON, waarin de overdracht van het beheer van de HS-netten is opgenomen. Dit is inclusief eventuele meerkosten.
Totale inkomsten (TI)	De totale inkomsten uit de tarieven, te weten de som van de vermenigvuldiging van elk tarief en het op basis van artikel 41a, eerste lid, onderdeel c, vastgestelde rekenvolume van elke tariefdrager waarvoor een tarief wordt vastgesteld.
TSO's	Transmission Systems Operators.
TZH	B.V. Transportnet Zuid-Holland.
VEMW	Vereniging voor Energie, Milieu en Water.
Vergelijkingsgroep	De bèta van de landelijke netbeheerder wordt benaderd door de bèta van beursgenoteerde ondernemingen met soortgelijke activiteiten, de vergelijkingsgroep, te berekenen.
Verordening	Verordening EG nr. 1228/2003 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2003 betreffende de voorwaarden voor toegang tot het net voor

Begrip	Toelichting
Verwachte productiviteitsontwikkeling	grensoverschrijdende handel in elektriciteit. De gerealiseerde jaarlijkse kostenverandering bij de regionale netbeheerders.
Vpb-tarieven	De tarieven van de vennootschapsbelasting.
WACC	Weighted Average Cost of Capital. De Raad stelt het redelijk rendement gelijk aan de WACC. De WACC is een percentage dat voor iedere netbeheerder gelijk is.
Werkgroep	Werkgroep Actualisatie Discontovoet, een adviesgroep van het Ministerie van Financiën.
Westland	Westland Energie Infrastructuur B.V.
Wettelijke formule	De formule uit artikel 41b, eerste lid, onderdeel d van de E-wet waarmee de Raad de <i>x</i> -factor en de rekenvolumina toepast op de totale inkomsten.
Won	Wet onafhankelijk netbeheer van 23 november 2006 tot wijziging van de Elektriciteitswet van 1998 en van de Gaswet.
<i>x</i> -factor	Korting ter bevordering van de doelmatige bedrijfsvoering.
<i>x</i> -factorbesluit	Het besluit van de Raad waarmee hij voor TenneT voor een periode van ten minste drie jaar en ten hoogste vijf jaar de <i>x</i> -factor vaststelt.